KNNV vereniging voor veldbiologie

Vogelreis Warta 2007 en 2008

Colofon

KNNV – Vereniging voor Veldbiologie - afdeling Epe en Heerde

Contactadres vogelreizen:
Adrie Hottinga
Kerkweg 10
8193 KK Vorchten
a.hottinga@planet.nl

Redactie:
Adrie Hottinga
Gert Prins

Foto's:
Aad Bijl
Margriet Maan
Erik Murris
Gerrit-Jan van Dijk
Jan van Dijk
Henri Timmer
Gerard Plat
Matthijs Bootsma
Adrie Hottinga

Gedichten:
Erik Murris

Vertaling samenvatting:
Roelof Heringa

Vogelreis Warta 2007 en 2008

Reisverslag downloaden (37MB):
Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe www.vbwnoordveluwe.nl
KNNV Vereniging voor Veldbiologie Epe-Heerde www.knnv.nl/epe-heerde

Inhoud

Samenvatting	2
Summary	3
Organisatie en reisverslag	5
Polen en Oderbruch	8
Golzow en omgeving	12
Warta Nationaal Park	13
Küstriner Flussgebiet	17
Natuurbescherming in Polen	20
Vogelreis 2007 - Maandag 21 mei 2007	21
Dinsdag 22 mei 2007 - Słońsk	24
Woensdag 23 mei 2007 - Gudzisz, Myśla, Porzecze, Stara Rudnica	31
Donderdag 24 mei 2007 - Oderhänge Mallnow, Oderberge	36
Vrijdag 25 mei 2007 - Słońsk	43
Zaterdag 26 mei 2007 - terugreis	45
Vogelreis 2008 - Zondag 25 mei 2008	46
Maandag 26 mei 2008 - Słońsk	49
Dinsdag 27 mei 2008 - Oksa, Noteć	53
Woensdag 28 mei 2008 - Drawa nationaal park	60
Donderdag 29 mei 2008 - Oderhänge Mallnow, Słońsk	67
Vrijdag 30 mei 2008 - Buckow	71
Kaartmateriaal, Bronnen, Websites e.d.	74
Bijlagen	
Bijlage 1 - Broedvogelgegevens Nationaal park Warta monding	76
Bijlage 2 - Waarnemingen 2007	80
Bijlage 3 - Waarnemingen 2008	86

Samenvatting

In 2007 en 2008 is door de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging afdeling Epe en Heerde een vogelreis georganiseerd naar de omgeving van de Warta bij Słońsk. De Warta mondt uit bij Kostrzyn in de Oder. Riviersystemen zijn ornithologisch meestal interessant; dit geldt zeker voor de omgeving waar de Warta in de Oder uitmondt.. Deze vogelreis was de 15e reis die de KNNV voor haar leden heeft georganiseerd. Van al deze reizen is een reisverslag samengesteld voor vogelaars en overige liefhebbers. In dit verslag geven wij informatie waarvan wij denken dat deze interessant is voor vogelaars die de omgeving van Kostrzyn willen bezoeken. Wij overnachten beide jaren in hotelpension Wagner in Golzow, een kwartier van de Poolse grens bij Kostrzyn. Hotelpension Wagner is een goede uitvalsbasis; niet duur en servicegericht naar haar bezoekers. Dit hotelpension kan grote groepen herbergen.

In 2007 hebben wij 151 vogelsoorten waargenomen en in 2008 160 soorten. 2008 overtrof daarmee ons aantal waargenomen vogelsoorten tijdens eerdere vogelreizen. Zowel in 2007 als in 2008 zijn verschillende reservaten bezocht. De meeste excursies zijn gehouden in het Warta Nationaal park. Dit nationaal park heeft een oppervlakte van circa 10.000 ha en heeft een belangrijke functie voor wateropvang van de Oder. Door deze functie zijn gedurende het voorjaar langdurig plas-dras situaties aanwezig en zijn er tot ver in de voorzomer goede foerageer- en broedgebieden voor eendachtigen, reigers en steltlopers. In 2007 zagen wij enorme aantallen Witvleugel- en Witwangsterns, omdat in het oostelijk deel van Polen koude perioden heersten. In 2008 zagen wij aanmerkelijk minder sterns, omdat de situatie in Oost-Polen gunstig was voor broedende sterns. Beide jaren zagen wij op meerdere locaties Zeearenden en Zwarte ooievaars. De directe omgeving van het kantoor van het nationaal park Warta is erg interessant om vogels waar te nemen. Wij zagen in de omgeving van het kantoor vele tientallen soorten: vooral de Roodmus was hier een interessante soort. Spectaculair vonden wij de waarnemingen van de vele Ringslangen in de directe omgeving van het kantoor van het nationaal park. Verrassend was de waarneming van een nest met vier bijna vliegvlugge juveniele Klapeksters in een dode Fladderiep langs het dijkje van Słońsk naar Witnica.

Ook de excursies in de Oderhänge en Oderberge waren bijzonder interessant, vanwege de botanische kwaliteiten en bijzonderheden van deze natuurreservaten. Het bezoek aan de uiterwaarden van de Oder in de omgeving van Siekierki bij de voormalige spoorbrug is spannend, aangezien hier vrijwel altijd Zwarte ooievaars waargenomen worden. In deze omgeving is de ontwikkeling van het landschap goed beleefbaar; waterberging en natuur neemt hier de ruimte van extensieve landbouw over.

Het bezoek aan de uiterwaarden van de Noteć, een zijrivier van de Warta vormde ook een hoogtepunt door de aanwezigheid van baltsende Grauwe kiekendieven. In de omgeving van de Noteć is veel extensieve landbouw die deze vogelsoort veel broed- en foerageergebieden biedt.

Ook het bezoek aan het Drawienski Nationaal Park is een bijzondere ervaring. De enorme uitgestrektheid en rust in dit gebied is bijzonder. In één van de grote meren die wij bezochten, is een eiland met een aalscholverkolonie. In de kolonie zagen wij een Zwarte wouw en een Zeearend die vermoedelijk op jacht waren naar aas of naar juveniele Aalscholvers. In het meer zagen wij een paartje Brilduikers met juvenielen.

Op de terugweg hebben wij nog een kort bezoek gebracht aan het agrarisch- en imkerijmuseum van Henri Kraatz in Möthlow in Havelland. Hij vertelde ons dat op de broedkorven in de hoogspanningsmasten nu ook enkele paren Zeearenden broeden. Ook deze vogelreis werd beëindigd met het voornemen om in 2009 weer een nieuwe vogelreis te organiseren.

Summary

In 2007 and 2008 the Royal Dutch Society for Natural History (KNNV) *) department Epe and Heerde has organised a birding tour to the surrounding area of the Warta river near Słońsk (Poland). The Warta flows out in the Oder near Kostrzyn. River systems are usually interesting and this certainly goes also for the area were the Warta flows out in the Oder.

This birding trip has been the 15th journey organised by KNNV for their members. Reports have been made of all these journeys and made available to birdwatchers and other nature lovers. This report presents information about the visited areas as well as information that might be of interest for birdwatchers who want to visit the surrounding area of Kostrzyn. In both year we stayed the night in hotel-pension Wagner in Golzow, a quarter drive from the Polish border near Kostrzyn. Hotel-pension Wagner offers a good operating base, not expensive and very hospitable. It has a good accommodation for groups.

In 2007 we observed 151 bird species and in 2008 160 species. The year 2008 outnumbered the observed bird species during earlier birding journeys. Several nature reserves have been visited in 2007 as well as in 2008. Most excursions were made in the Warta Mouth National Park. This national park, with a surface of about 10.000 ha, plays an important role in the water retention for the relief of the Oder river. There are long-standing wet conditions during spring which offer good feeding- and breeding areas for ducks, herons and waders due to this function until early summer. In 2007 we observed huge numbers of White-winged Black Terns and Whiskered Terns, because of the cold weather conditions in East Poland. We saw considerable less Terns in 2008, due to favourable breeding conditions for Terns in East Poland. We observed both years on several locations White-tailed Eagles and Black Storks. The direct vicinity of the office of the Warta Mouth National Park is very interesting for bird-watching. We observed many dozens species near to the office; the Common Rosefinch in particular was an interesting species. Spectacular was the presence of many Ring snakes near the office. An amazing observation was the nest with four almost ready to fly juvenile Great Grey Shrikes in a dead aspen on the dike from Słońsk to Witnica.

The excursions in the Oderhänge and Oderberge were extremely interesting, because of the botanic qualities and special circumstances in these nature reserves. Visiting the floodplains near Siekierki near the former railroad bridge is exciting, since almost always Black Storks can be observed here. The development of the landscape can be experienced; water storage and nature take over the area for extensive agriculture. The visit to the floodplains of the River Noteć also presented a highlight by the presence of displaying Montagu's Harriers. There is much extensive agriculture along the Noteć, which offers this bird species many breeding- and feeding areas. The visit to the Drawienski National Park is a special experience. The huge dimension and tranquillity of the area is exceptional. We visited an island with a Cormorant colony in one of the great lakes. We saw a Black kite and a Whitetailed Eagle probably hunting for prey or juvenile Cormorants. We observed a pair of Common Goldeneyes with juveniles on the lake.

On our way back we shortly visited the agricultural- and bee keepers museum of Henri Kraatz in Möthlow in Havelland. He told us that beehives placed in the power pylons are used by some breeding pairs of Whitetailed Eagles. This birding tour also ended with the intention to organise a new birding trip in 2009.

*) The Royal Dutch Society for Natural History (KNNV) is a society which aims at active participation in and with nature: through the enjoyment of nature, through natural history studies and through nature conservation. In other words the KNNV is a society for field biology. The main topics of our society are: Nature study, Nature experience, Nature conservation.

The KNNV is interested in numerous subjects such as: birds, insects, wild plants, fungi, aquatic life, mosses and lichens, landscape and geology.

Foreign Affairs Committee: The Algemene Buitenland Commissie (ABC = Foreign Affairs Committee) has the task to co-ordinate and to stimulate activities abroad.

The central mission of KNNV is to support bilateral projects with partners abroad with the goal to transfer knowledge and experience about nature conservation and nature study. This work can only be done in close co-operation with colleague institutions in these countries. The KNNV gives a priority for support of countries in Europe which are focused towards development of democratic standards including taking into account responsibility for environment and nature.

Organisatie en reisverslag

Deze vogeltrips van 2007 en 2008 naar de omgeving van de Oder en de Warta in respectievelijk Duitsland en Polen zijn georganiseerd door leden van de vogelwerkgroep van de KNNV afdeling Epe en Heerde. De deelnemers zijn respectievelijk lid van de KNNV vogelwerkgroep en plantenwerkgroep afdeling Epe en Heerde, Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe en/of KNNV vogelwerkgroep Zwolle. De deelname aan de natuurreizen, die overwegend in het teken staan van vogels observeren, is wisselend van samenstelling met een vaste kerngroep van de KNNV afdeling Epe en Heerde. Van iedere vogeltrip wordt een reisverslag samengesteld, inclusief kaartmateriaal en adressen, zodat meerdere liefhebbers die deze gebieden willen bezoeken, gebruik kunnen maken van de verzamelde informatie. In de reisverslagen wordt informatie opgenomen van de bezochte gebieden. Inmiddels zijn 15 reisverslagen verschenen van onder meer bezoeken aan: Elbe, Havelland, Müritz, Rügen en Falsterbo, Vorpommern, Istanbul/Bosporus, Tarifa/Gibraltar, Oder, Lac du Der en Diepholz. Dit reisverslag wijkt af van de voorgaande reisverslagen, omdat één verslag is samengesteld van de vogelreizen in 2007 en 2008. Vanaf 2008 worden de reisverslagen niet meer uitgegeven in geprinte vorm, maar verspreid in pdf-formaat en op de website geplaatst van de KNNV afdeling Epe en Heerde en de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.

Op herhaling.

Een vroege morgen,
de dag kent nog geen zorgen.
Een merel zingt zijn ochtendgroet.
Twaalf vogelaars, een nieuw avontuur tegemoet.
Zij vertrekken naar de Warta!
Het thuisfront zwaait de start na……..

Logistiek en overnachting
Wij reizen met personenauto's om de kosten binnen de perken te houden. Gasthaus-pension Wagner in Golzow was onze uitvalsbasis voor de excursies die overwegend in Polen werden gehouden. Wij kozen voor Gasthaus Wagner, omdat wij in de omgeving van Słońsk en Kostrzyn geen geschikt Gasthaus voor 12 personen konden vinden. Gasthaus-pension Wagner heeft voor vogelwerkgroepen voldoende kamers ter beschikking. Golzow ligt ongeveer op een kwartier afstand van de Oderuiterwaarden en Kostrzyn in Polen. Wij ontbijten ook in Gasthof Wagner en zoals gebruikelijk lieten wij de thermoskannen vullen en kochten zelf proviand voor de veldlunch. 's Avonds gebruikten wij de avondhap bij Wagner en eenmaal in het dorp omdat Wagner Ruhetag had.

Overnachting: **Gasthaus-Pension Wagner**
Hauptstrasse 67
15328 Golzow
Tel: 033472-50296
Fax: 033472-51801
E-mail: info@gasthaus-pension-wagner.de
Internet: www.gasthaus-pension-wagner.de

Gasthaus-Pension Wagner in Golzow; uitvalsbasis voor onze excursies.

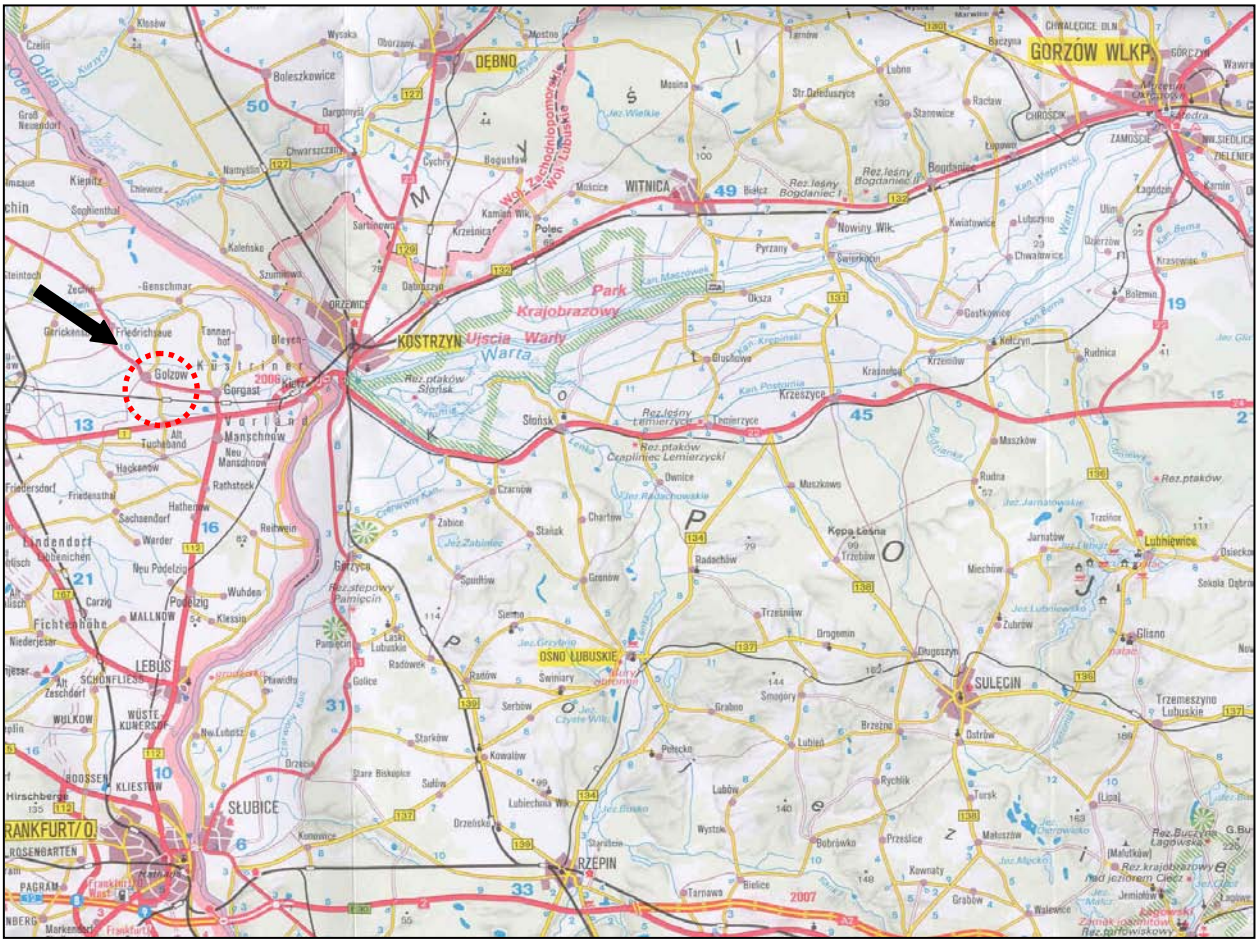

Overzichtskaart omgeving Golzow

Deelnemers 2007

Deelnemers vogelreis Oder en Warta		**2007**	**2008**
Aad Bijl	Wapenveld		x
Adrie Hottinga	Vorchten	x	x
Bauke Terpstra	Emst		x
Erik Murris	Vaassen	x	x
Gerard Plat	Nunspeet	x	
Gerrit Jan van Dijk	Epe	x	x
Gert Prins	Epe	x	x
Hendrik Prins	Epe	x	
Henri Timmer	Balkbrug	x	x
Jan Hofstede	Vaassen		x
Jan van Dijk	Zwolle	x	x
Maarten Prins	Leusden		x
Marga Dekker	Epe	x	
Margriet Maan	Veessen	x	
Matthijs Bootsma	Heerde	x	x
Rudi Heideveld	Hoorn	x	x

Golzow

POLEN EN ODERBRUCH

Polen

Polen is 7,5 keer zo groot als Nederland en voor vogelaars interessant. Polen grenst aan zeven landen; in het westen aan Duitsland, in het oosten aan de Russische enclave Kalingrad Oblast, Litouwen en Wit Rusland en de Oekraïne, in het zuiden aan Tsjechië en Slowakije. In het noorden grenst Polen aan de Oostzee en de kustlijn heeft een totale lengte van 491 kilometer. De grens met Duitsland wordt grotendeels bepaald door de Oder en de Neisse. Polen is over het algemeen een vlak land; 54 % van de totale oppervlakte ligt onder de 150 meter, 37 % heeft een hoogte van 150 en 300 meter. Gebergten komen alleen aan de zuidgrens voor.

Het Poolse klimaat staat afwisselend onder invloed van Atlantische, oceanische en Aziatische en continentale luchtmassa's. De Atlantische invloed neemt naar het oosten af en daardoor valt er in het westen meer neerslag dan in het oosten. Er is net als in veel andere landen in Europa veel bos verloren gegaan. Twee eeuwen geleden bestond het huidige agrarische landschap nog uit circa 90 % bos. Er resteert nu nog bos op ca. 25 % van het grondgebied en van het bekende Puszcza Bialowieska, tegen de grens met Wit-Rusland, is het laatste restant oerwoud dat vroeger in grote delen van Polen aanwezig was.

Vooral na de Tweede Wereldoorlog is het intensieve landgebruik in Polen toegenomen. Dit geldt met name voor de akkerbouw die erg grootschalig is. De verschillen van graslandgebruik zijn in Polen vergeleken met de Nederlandse situatie erg groot. Er zijn grote grondgebonden melkveehouderijen, waar de melkkoeien niet meer geweid worden en er zijn kleine bedrijfjes met enkele koeien, waarbij de koeien aan een stik staan en 's nachts op stal staan. In vergelijking met Nederland is het graslandgebruik vrij extensief en er wordt relatief veel kuilgras gewonnen. Wat we in veel landen in Oost-Europa zien is dat vooral kleine slecht bewerkbare percelen dichtgroeien met wilg en els, dit geldt ook voor Polen. De intensivering van de landbouw in Polen gaat langzamer dan in Nederland, maar toch zien we dat in de gebieden die goed ontwaterd zijn de intensivering in een rap tempo toeneemt. In de uiterwaarden is de intensivering vrijwel niet mogelijk omdat veel buitendijkse gebieden een functie hebben als waterafvoer, in tegenstelling tot de Nederlandse situatie waar veelal nog agrarische functies domineren.

De Ooievaar is een algemene broedvogel

Klopot

Rivieren

Onze excursiegebieden worden gekenmerkt door de aanwezigheid van een rivier:de Oder, Myśla, Warta, Noteć en de Drawa, (we noemen alleen de rivieren en rivierdalen die wij tijdens onze excursies bezocht hebben). In de rivierdalen en uiterwaarden bevinden zich veel beschermde gebieden die over het algemeen goed toegankelijk zijn en waar vanaf allerlei insteekweggetjes vogels geobserveerd kunnen worden. Waar de rivieren samenkomen, bevinden zich uitgestrekte moerassen die veelal dienst doen als waterretentiegebied. De Oder is een anatomische rivier, dit wil zeggen een rivier met veel “bypasses”. Deze natuurlijke en niet natuurlijke “bypasses” zorgen ervoor dat de afvoer van het water vrij stabiel is en grote overstromingen, zoals in het verleden, niet meer voorkomen. Veel uiterwaarden waar zich de “bypasses” bevinden zijn begroeid met riet- en zeggenvegetaties en vertragen tijdens hoogwater perioden de afvoer van rivierwater. De Warta heeft een lengte van 808 km en is hiermee de op twee na langste rivier in Polen. De Drawa is ook een interessante rivier met veel meandering. Wij bezochten deze rivier met de vele zijriviertjes in het Drawienski nationaal park. De Drawa heeft een lengte van bijna 200 kilometer en mondt uit in de Noteć, de zijrivier van de Warta.

Eén van de vele veerpontjes met handbediening (Oder)

Oderbruch

Het Oderbruch ligt tussen de stad Oderberg en Bad Freienwalde in het noordwesten en Lebus in het zuiden. Het oostelijk deel wordt begrensd door het Neumärkische heuvelland en het rivierdal van de Warta**.** Golzow ligt in het Oderbruch, een voormalig moeras dat enkele eeuwen geleden ontwaterd en gecultiveerd is ten behoeve van de landbouwproductie. De drooglegging dateert al uit 1753, toen een dam doorgestoken werd, waardoor het moeras drooggelegd kon worden via een gegraven loop van de Oder. De Pruisische keurvorst Frederik de Grote (der Alte Fritz) was er verantwoordelijk voor. Hij was door zijn vader ooit naar dit gebied verbannen in het kader van zijn opvoeding. Vader was overigens in 1648 rond Berlijn met inpolderen begonnen en deed wat iedereen in Europa in die tijd deed, namelijk moerassen droogleggen.

Maar voor de drooglegging van het Oderbruch voelde hij zich te oud. Zoonlief nam het dus in de tweede helft van de 17e eeuw ter hand en uiteindelijk moest het leger er aan te pas komen om het verleggen van de rivier en de inpoldering tot een goed einde te brengen. Na de drooglegging en het in cultuur brengen van het moeras via ontwatering door de aanleg van veel diepe watergangen, kwam 32.500 hectare landbouwgrond ter beschikking. En als in zoveel nieuwe polders werd ook in het Oderbruch van harte geëxperimenteerd, waarbij anekdotisch is dat het experiment met kamelen een fiasco werd. En nu: in de Oderbruch wordt er nog steeds geëxperimenteerd. Nog niet zo lang geleden werd bij Bad Freienwalde de eerste genetische gemodificeerde maïs gezaaid. Maar regelmatig zijn er ook nog kleine overstromingen, want de natuur laat zich niet dwingen. De laatste grote overstroming was in 1997.

Er zijn in het Oderbruch nog enkele oude Oderarmen die recreatief aantrekkelijk zijn. Langs de Oder liggen inundatiegebieden die benut worden tijdens extreem hoogwater perioden op de Oder.

Zandbanken langs de Warta

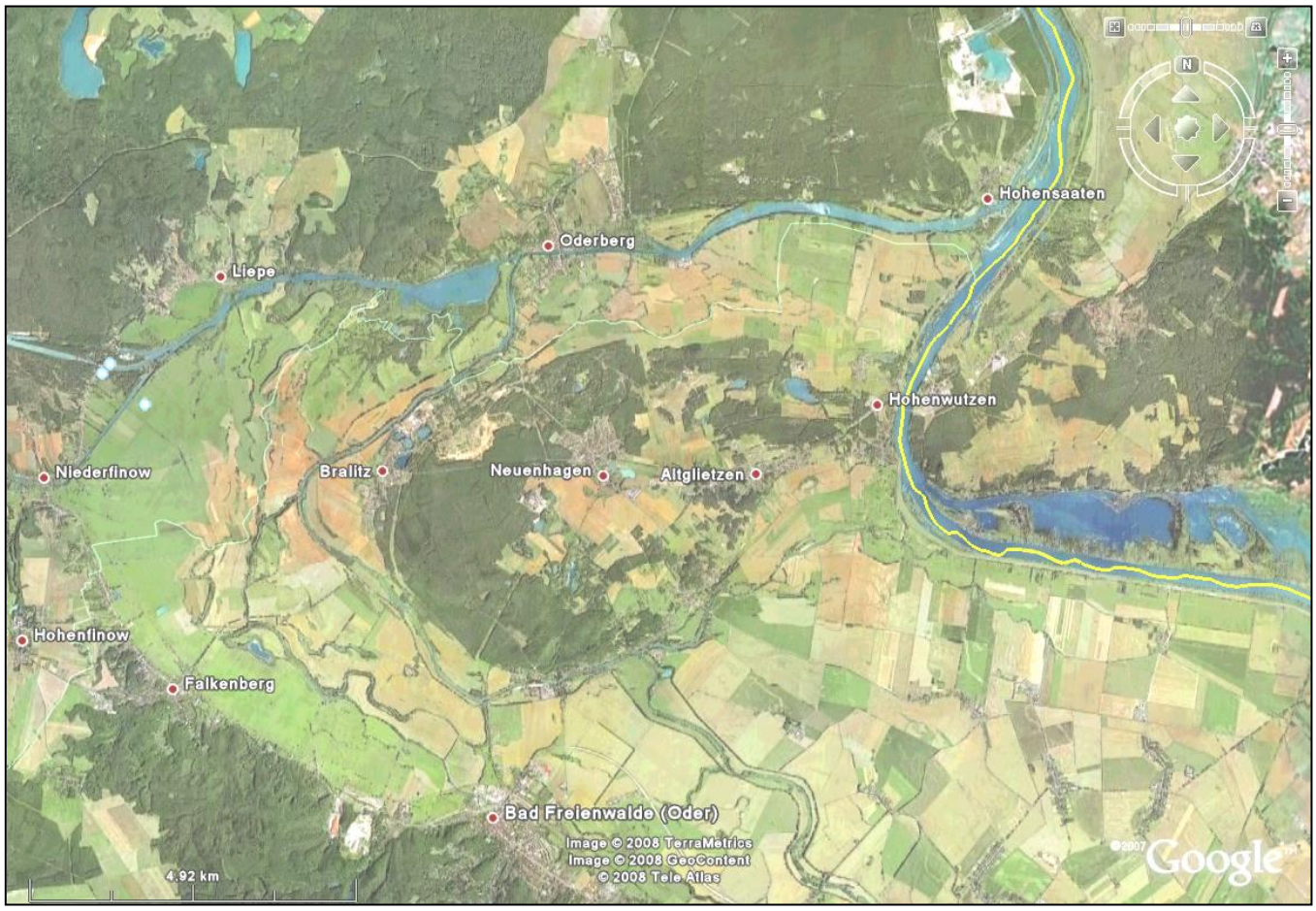

Luchtfoto met voormalige rivierarmen, omgeving Oderberg

Ooibos

Interessant is ook dat een studie in Brandenburg is verricht naar de aanwezigheid van restanten ooibos en ook naar de potentiële gebieden voor herintroductie van ooibos. In het Oderbruch is het gebied tussen Lebus en Frankfurt aangeduid als ontwikkelingsgebied voor herintroductie van ooibos. Dit geldt ook voor het gebied ten noordoosten van Golzow waar wij bij Nieschen (bij Genschmar) een aantal excursies hebben gehouden in de uiterwaarden. Hier hebben wij ook restanten gezien van zowel hardhout- en zachthoutooibossen. Van de in 1993 in kaart gebrachte 840 km^2 in 178 km lengte die geschikt is als potentieel ooibos langs de westoever van de Oder, resteert nog circa 3,7 km^2 min of meer aaneengesloten zachthoutooibos.

Van de overige restanten met een minimum grootte resteert nog ongeveer 2,7 km^2 hardhoutooibos in tien deelopstanden. De overige 1,08 km^2 zachthoutooibos betreft maar liefst 21 deelobjecten. Als hoofdboomsoorten in het hardhoutooibos domineren Fladderiep en Zomereik en als randsoort naar vochtige overgangen de Es. In de hogere droge delen van het hardhoutooibos vinden we vervolgens naast genoemde soorten ook Haagbeuken en Winterlinden. De struiklaag van dit type bossen wordt gedomineerd door Eenstijlige meidoorn, Rode kornoelje en Kardinaalsmuts. De zachthoutooibossen zijn meer gelijkmatig langs de Oder verspreid. Eén van de grootste zachthoutooibossen met een oppervlakte van circa 30 ha betreft het eiland Kietz in de monding van de Warta ten westen van Kostrzyn, gelegen in het Oderbruch. Het zachthoutooibos bestaat voornamelijk uit Es in de vochtige standplaatsen en wilgen en elzen in de natte standplaatsen.

Naast de restanten hard- en zachthoutooibos zijn op tal van locaties struwelen, solitaire bomen, bomenrijen en boomgroepen aanwezig veelal grenzend aan oude rivierlopen en plassen. We vinden dan vaak “Uferweidegebüsch”, bestaande uit Amandelwilg (*Salix triandra*) en Katwilg (*Salix viminalis*) en wilgen die tot bomen uitgroeien; Schietwilg (*Salix alba*), Kraakwilg (*Salix fragilis*) en ook Zwarte populier (*Populus nigra*) en veel soorten aangeplante hybride populieren.

Het Oderbruch, waar Golzow in ligt, valt binnen de begrenzing van het vogelrichtlijngebied Mittlere Oderniederung. De toekomstige ontwikkelingen voor de Mittlere Oderniederung zijn belangrijk voor de restauratie van bestaande natuur en introductie van nieuwe natuur. Ogenschijnlijk leek de omgeving van Golzow niet zo interessant, maar wanneer een verdiepingslag wordt gemaakt van de beschikbare literatuur, verandert je beeld op het Oderbruch en de omgeving van Golzow.

Golzow en omgeving

Golzow
Golzow wordt omgeven door een grootschalig landbouwgebied met hoofdzakelijk akkerbouw. Het dorp bestaat uit een lange hoofdstraat met meerdere typische voormalige Oost-Duitse woonblokken en ook een aantal grootschalige melkveebedrijven. Golzow telt ruim 900 inwoners. Meerdere woonblokken zijn geschilderd in heldere kleuren en herinneren aan de DDR tijd dat de arbeiders in goedkope staatswoningen woonden. De straten zijn ruim bemeten en worden geflankeerd door hoofdzakelijk lindenlanen. In het centrum van het dorp is een ruim plein met lindebomen en er zijn enkele kleine winkeltjes voor de dagelijkse behoeften. Drie restaurants telt het dorp, een sporthal en een imkerij.

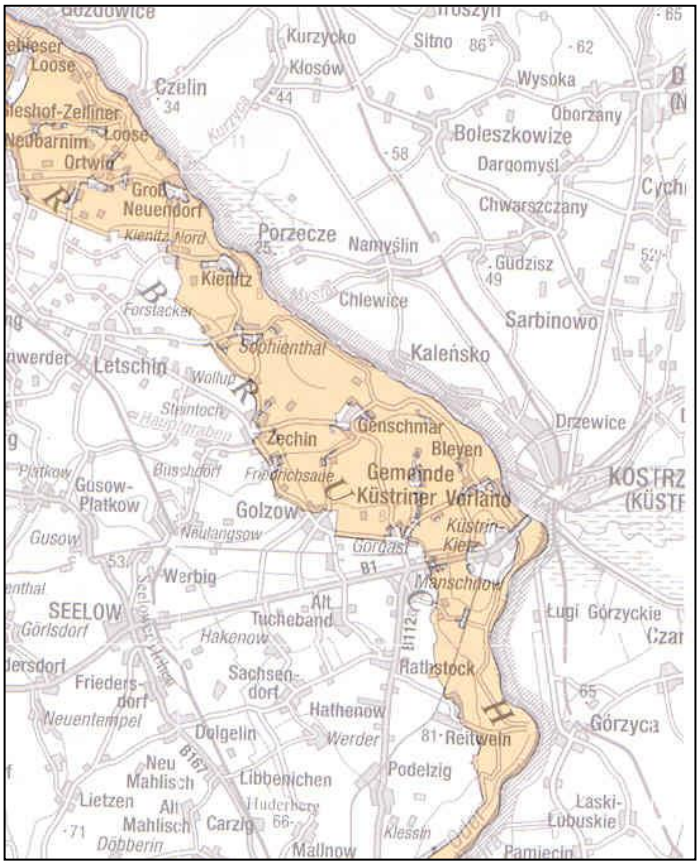

Vogelrichtlijngebied Mittlere Oderniederung

De grootschalige akkerbouwgebieden lijken bij aankomst in Golzow niet interessant voor ons, maar en passant veranderde onze mening, aangezien in dit soort landbouwgebieden veel Grauwe gorzen aanwezig zijn. Ook blijkt enige dagen later dat ook meerdere Ortolanen in voor ons grootschalige landbouwgebieden aanwezig zijn. In het dorp is ook een volkstuincomplex dat nog herinnert aan de DDR-filosofie van verzorging en zelfvoorziening. Interessant is een beek die de hoofdweg loodrecht kruist, aan de oostzijde langs een landgoedje en aan de westzijde door het grootschalige akkerbouwgebied loopt. Bij de beek zien wij Grote gele kwikstaarten en ‘s nachts en in de ochtendnevel horen wij op diverse plekjes Nachtegalen die hun melodieuze liedje laten horen. Eénmaal horen we ’s nachts een Kwartel en in een kleidepot buiten het dorp treffen we een Kleine plevier met juvenielen.

Ten westen, noordwesten en zuiden grenst Golzow aan de Mittlere Oderniederung, beschermd Europees vogelrichtlijngebied. Dit beschermd gebied heeft een oppervlakte van 31.717 ha en is inclusief de uiterwaarden van de Oder. De uiterwaarden van de Oder variëren van breedte tussen 300 en 1.200 meter. Ten behoeve van de landbouwkundige intensivering zijn in het verleden veel ooibossen gekapt en binnendijks omgevormd tot akkerland en buitendijks tot maaiweiden en graasweiden.

De betekenis van de Mittlere Oderniederung is als volgt: er zijn 138 broedvogelsoorten vastgesteld, waarvan 27 onder de beschermende werking van de vogelrichtlijn vallen. Verder zijn vijf soorten op de Rode lijst geplaatst die met uitsterven worden bedreigd: Boomvalk, Scholekster, Wulp, Grutto en Hop. Door de aanwezigheid van veel verschillende landschappen broeden in dit gebied veel interessante soorten, zoals Middelste bonte specht, Zwarte specht, Zeearend, Boomvalk, Zwarte wouwen Rode wouw, Porseleinhoen, Kwartelkoning, en Grauwe kiekendief, Kraanvogel, Roerdomp, Bruine kiekendief, Visdief en Zwarte stern. Gedurende de late herfst en winter verblijven zo'n 60.000 ganzen in dit gebied. De volgende soorten zijn hier waargenomen: Kolgans, Toendrarietgans en Taigarietgans, Kleine rietgans, Dwerggans en inmiddels ook Grauwe gans. Ook Wilde zwanen en Kleine zwanen overwinteren in dit deel van het Oderbruch.

Warta Nationaal Park

Het logo van het nationaal park bestaat uit de afbeelding van een rietgans. De reden dat hiervoor is gekozen vloeit voort uit het feit dat in het park veel rietganzen overwinteren. Het Warta nationaal park ligt in het noordwestelijke deel van het Lubuskie Woiwodlandschap, daar waar de Warta haar loop eindigt in de Oder. Volgens diverse literatuur en websites is dit nationaal park een vogelparadijs! Het is dan geen wonder dat dit overstromingsgebied, dat in het voorjaar lang geïnundeerd is, in Polen al zo lang beschermd gebied is. In 2001 is het nationaal park Warta monding ingesteld. Het park bevindt zich in een historische delta van de rivier de Warta in West-Polen en beslaat een oppervlakte van 8.038 hectare. Het nationaal park is ontstaan uit twee reservaten; het natuurreservaat Słońsk en een gedeelte van het landschapspark Warta riviermonding. Het natuurreservaat is sinds 1984 een beschermd wetland in het kader van de bekende Ramsar Conventie en heeft een belangrijke betekenis voor pleisterend waterwild en voor een aantal bijzondere broedvogels. Het totale beschermde gebied bedraagt een oppervlakte van circa 8.000 hectare.

De Warta is de belangrijkste rivier in het park en splitst het park in een zuidelijk deel – het voormalige natuurreservaat Słońsk, dat is gesitueerd in het gebied van het retentiegebied Kostrzyn en het noordelijke deel dat de naam de Noordelijke Polder draagt. In het zuidelijke deel kunnen waterstanden van vier meter hoog bereikt worden.

Ringslang bij het bezoekerscentrum

Vervoer over water

Dit deel van het park heeft de functie van retentiegebied voor opvang van water in de Oder, de Warta en de Postomia. Het niveau van het water in dit van het park stijgt gewoonlijk in de late herfst en in maart en april worden de hoogste waterstanden bereikt.

Flora

Het noordelijke deel van het park is een polder. Deze polder bestaat uit graslanden met veel kanalen en sloten die voor de gewenste drooglegging zorgen en een gescheiden systeem vormt van de Warta (en beschermd wordt door een dijk). In het park zijn belangrijke vegetaties. Meer dan 400 vaatplanten behoren tot ongeveer 30 % van de flora van de provincie Wielkopolska. De aanwezigheid van bijna 60 plantengemeenschappen is ook een bewijs van de enorme biodiversiteit in het park. Vrijwel alle aanwezige plantengemeenschappen behoren tot vegetaties die gebonden zijn aan standplaatsfactoren met veel dynamiek en waar planten kunnen groeien die bestand zijn tegen langdurige overstromingen.

Kantoor van het nationaal park Warta-monding (Park Narodowy "Ujście Warty"), langs de doorgaande route van Kostrzyn naar Słońsk.

Voormalig gemaal bij het kantoor van het park.

Van de in Polen beschermde soorten komen hier voor: Waterlelie, Gele plomp, Grote engelwortel, Zandanjer, Moeraslathyrus, Moerasgamander, *Cardamine parviflora*, Puntig fonteinkruid, *Cnidium dubium*, Addertong en Watereereprijs. De grote vlakten in het park hebben oevergemeenschappen met dominerende soorten als; Liesgras, Rietgras, Gele waterkers, Scherpe zegge, Grote vossenstaart, Grote kattenstaart, Gewone dotterbloem, Klein kroos, Bultkroos en Veelwortelig kroos. In de stagnante wateren ontwikkelen zich veel drijvende en ondergedoken waterplanten, zoals gemeenschappen met Waterlelie en Gele plomp.

Fauna

In Polen is de Warta-monding het belangrijkste wetland voor broedende, pleisterende en overwinterde watervogels. 254 vogelsoorten, waarvan meer dan 174 broedvogelsoorten zijn vastgesteld. Voor veel broedvogelsoorten is dit gebied het belangrijkste broedgebied in Polen; onder andere voor Brandgans, Krakeend, Scholekster, Dwergmeeuw en Dwergstern. Voor veel soorten geldt ook dat op Europees niveau belangrijke broedpopulaties aanwezig zijn; Waterrietzanger, Zwarte stern, Grauwe gans, Roodhalsfuut en Slobeend. Het aantal Kraanvogels kent een stijgende lijn, zowel in het broedseizoen als pleisterend. 26 soorten zijn geclassificeerd in het kader van Birdlife International omdat ze in hun voortbestaan bedreigd worden. Enkele voorbeelden zijn: Waterrietzanger, Kwartelkoning, Grutto, Roerdomp, Woudaap en Zwarte stern. Ook buiten het broedseizoen vervult het Warta nationaal park een belangrijke rol voor pleisterende en overwinterende vogels. Grote aantallen worden geteld van: Wilde eend, Wintertaling, Grauwe gans, Knobbelzwaan en Meerkoet. Tijdens de herfsttrek pleisteren hoge aantallen Rietganzen, en Kolganzen. De aantallen kunnen oplopen tot 200.000 ex.

Roodmus: mannetje op zangpost

Gedurende de winter is het nationaal park in Polen het belangrijkste overwinteringgebied voor Wilde zwanen met aantallen tot een maximum van 2.500 individuen. Dit geldt ook voor overwinterende Zeearenden met aantallen tot 50 ex. In bijlage 1 is een lijst opgenomen van alle waargenomen vogelsoorten met de status van voorkomen. Uit de lijst valt af te leiden dat in vrijwel alle jaargetijden veel vogelsoorten waargenomen kunnen worden.

De bescherming van vogels wordt steeds lastiger door een toename van de Amerikaanse mink en de Wasbeer. De aanwezigheid van 38 soorten zoogdieren is indrukwekkend; dertien families zijn in het nationaal park aanwezig. Interessante soorten zijn; Otter, Hermelijn, Das, Bever, Bisamrat, Wild zwijn, Ree en Amerikaanse mink. Van de 38 soorten zijn er een aantal die op de Poolse Rode lijst staan; Otter en Bever. Van de vissen zijn het meest talrijk; Alver, Brasem, Kolblei, Blankvoorn, Snoek, Baars, Zeelt, en Snoekbaars. Beschermde soorten zijn: Bittervoorn, Steinbeicher, Schlammpeitziger en Gestippelde alver.

Biotoop Roodmus

Beheer

Evenals andere overgebleven wetlands in Europa bestond dit deel van West-Polen enige eeuwen geleden ook grotendeels uit bebost gebied met zachthoutooibos in de rivierdalen en hardhoutooibos op de flanken van de dalen. In de rivierdalen bevonden zich hoofdzakelijk wilgenstruwelen en essen-elzenooibossen. Op dit moment vinden we overal nog restanten van de eertijds uitgestrekt bossen. Door de bekende ontwateringen en ontbossingen voor landbouwkundige doeleinden is dit dichte landschap veranderd in een open landschap waar veehouderijen en ook grootschalige akkerbouwbedrijven zijn. Door de toename van wateroverlast in de lage rivierdalen en de problemen die dat veroorzaakten voor de landbouwkundige productie zijn grote delen weer teruggeven aan de natuur en is uiteindelijk het nationaal park ontstaan. Activiteiten herhalen zich in de loop van de tijd en op dit moment worden vochtige en overstromingsgraslanden bedreigd door het dichtgroeien met wilgen en hierdoor verdwijnen de open gebieden in het park. Het is een algemeen financieel probleem in gebieden die een retentiefunctie hebben. De extensief beheerde graslanden en gebieden die lang in het voorjaar geïnundeerd zijn, hebben steeds minder belangstelling van landbouwbedrijven die willen intensiveren. En de natuurbeheerder heeft er ook geen geld voor. Evenals in alle Europese landen is ook in Polen de landbouw aan een explosieve vernieuwing begonnen en dit werpt zijn schaduw vooruit ten aanzien van het behoud en beheer van natuurgebieden. In het nationaal park wordt gebruik gemaakt van zowel overheidsgelden als gelden van sponsors voor het beheer van graslanden.

Wetland "Ujście Warty": uitzicht vanaf pad aan overzijde kantoor nationaal park

De parkdirectie en personeel hebben een educatieprogramma opgezet, met nationale activiteiten en ook internationale uitwisselingsprogramma's voor studenten op HBO en universitair niveau. Tevens worden activiteiten ontwikkeld om een Twinning op te zetten met een terreinbeherende organisatie in Nederland om input te krijgen voor natuurmanagement. Vooral de inzet van grote grazers is een interessant aspect voor de parkleiding, waar men nog weinig ervaring mee heeft. De Nederlandse natuurbeschermers hebben veel ervaring met begrazing in natuurgebieden en hebben in overweging genomen om een Twinning aan te gaan met de leiding van het park.

Küstriner Flussgebiet

Het Küstriner Flussgebiet bevindt zich in het meest westelijke deel van Polen in de gemeente Cedynia. Dit overstromingsgebied in de uiterwaarden van de Oder ligt tegen de flank van het fraaie en bijzondere Zehdener landschapspark.

Küstriner Flussgebiet: foerageergebied voor Zwarte ooievaar

De uiterwaarden bestaan hier uit uitgestrekte waterplassen, verruigde en verlaten graslanden, riet en rietgras, liesgrasruigten, grote zeggenvegetaties, wilgenbossen, struwelen en op de flanken elzenbroekbos. Er zijn meer dan 400 plantensoorten gevonden. Enkele delen worden beweid met vleesvee en lokaal met melkvee. Voor het vee wordt gras gemaaid en gehooid. Tijdens ons bezoek op 23 mei 2007 was goed te zien dat grote delen van de graslanden niet meer landbouwkundig geëxploiteerd worden. Tot het einde van de jaren tachtig zijn de graslanden intensief gebruikt voor landbouwkundige doeleinden. Door een toename van overstromingen is de landbouwkundige functie vrijwel niet meer mogelijk.

In het Küstriner Flussgebiet zijn circa 100 vogelsoorten waargenomen, waarvan broedvogels zijn: Fuut, Knobbelzwaan, Grauwe gans, Roerdomp, vele soorten eenden, Grutto, Wulp, Watersnip, Bonte strandloper, Oeverloper, Witgatje, Kemphaan, Blauwborst, Baardman, IJsvogel en Hop. Als foerageergebied is het Küstriner Flussgebiet van belang voor Witte ooievaar en Zwarte ooievaar, Zeearend, Visarend, en Rode wouw en Zwarte wouw. Dit gebied is ook een belangrijke slaapplaats voor Kolganzen en Rietganzen met aantallen van circa 20.000 ex. en overwinteringsgebied voor Wilde zwanen met maxima van 500 ex. Hoewel niet in het veld aangegeven is het Küstriner Flussgebiet vrij toegankelijk voor vissers en vogelaars.

Zwarte ooievaar boven Siekierki

De voormalige spoorbrug van Siekierki

Zeearend

Iedere vogelreis, wanneer wij eind mei op pad zijn, zien wij Zeearenden in het broedbiotoop. Zo ook in 2007 en 2008. Zeearenden zijn majestueuze vogels die tot de verbeelding spreken en inmiddels ook sinds 2006 in de Oostvaardersplassen broeden. Aansprekend is de spanwijdte van 2.40 meter en de kleurenvariatie van adulte ex. Broedvogels zijn vooral te vinden in bosranden met oude Grove dennen, beuken en eiken.

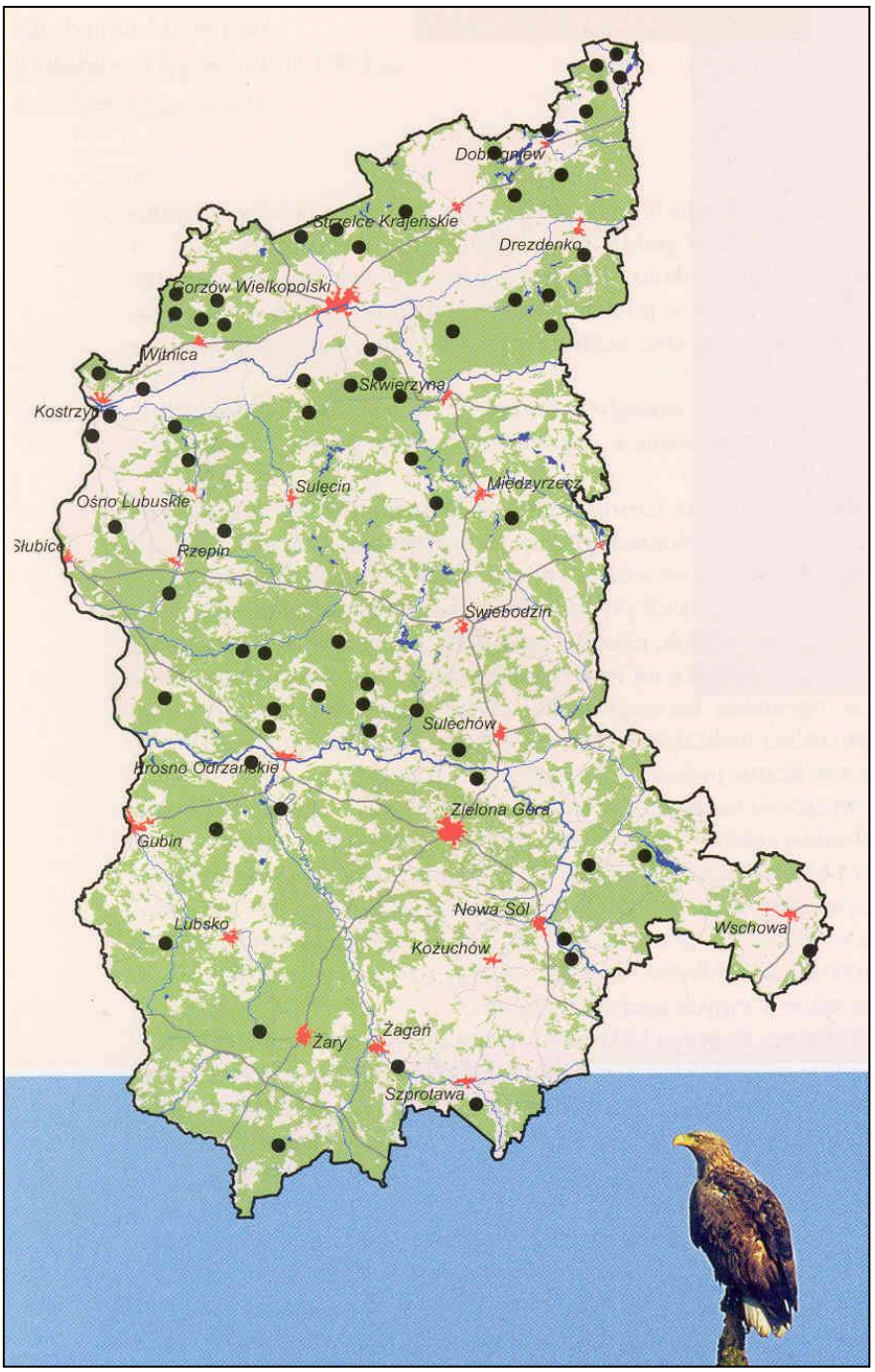

Overzicht broedplaatsen in de provincie Lubuskie: 2005.

Bosranden zijn favoriet als broedplaats, omdat een vrije aanvliegroute naar het nest vanwege de spanwijdte belangrijk is. Vooral oude bossen van zo'n 130 jaar oud zijn in trek als broedbos. Horsten die vele jaren als broedlocatie gebruikt worden, kunnen een omvang bereiken van twee tot twee en halve meter en een hoogte bereiken van drie- tot vijf meter. Evenals andere roofvogels worden in het territorium meerdere nesten gebruikt als slaapplaats of als broedlocatie.

Interessant is de dichtheid van broedparen; door de toename van het aantal broedparen in Duitsland en Polen zijn al territoria vastgesteld van één broedpaar per 300 hectare en bezette nesten op afstanden van zo'n 300 meter van elkaar. In de jaren tachtig werd het aantal broedparen in Polen op maximaal 190 geschat, terwijl de aantallen nu gestegen zijn boven 500 broedparen.

De beschikbaarheid van voedsel is één van de belangrijkste factoren voor de vestiging. Het voedsel bestaat hoofdzakelijk uit vissen en watervogels en gedurende de winter wordt hoofdzakelijk aas verorberd. Belangrijkste vissoorten die gevangen worden zijn; Brasem, Snoek en Blankvoorn en daarnaast ook veel Meerkoeten. In 2008 spraken wij de rangers bij Słońsk en zij vertelden ons dat in 2008 in tegenstelling tot voorgaande jaren geen Zeearenden broeden in het Warta monding reservaat.

Natuurbescherming in Polen

In Polen zijn evenals in Nederland meerdere organisaties actief ten behoeve van natuur- en landschapsbescherming.
- Bankwatch is een organisatie die veel ervaring heeft met investeerders;
- Wereld Natuur Fonds zet zich in voor de bescherming van habitats;
- Birdlife Polen is te vergelijken met Vogelbescherming Nederland en zet zich in voor de bescherming van vogels (Polish Society for the Protection of Birds (OTOP), opgericht in 1991 en heeft 2000 leden en een bureau met 12 medewerkers;
- Wetland Center concentreert zich op de bescherming van veengebieden en moerassen;
- Greenpeace Polen zet zich in voor internationaal belangrijke items;

De Poolse overheid concentreert zich hoofdzakelijk op het beheer van nationale Polska parken en de Natura 2000 gebieden. Naast de grote organisaties en overheidsinstanties zijn er nog tal van verenigingen en stichtingen die zich inzetten voor de natuur- en soortbescherming in Polen. Voor de bescherming van plant- en diersoorten heeft het Ministerie van milieu Rode lijsten opgesteld. Soorten die op deze lijst staan, zijn beschermd en net als in Nederland gelden bepalingen voor de bescherming. Er zijn strikte beschermde reservaten, nationale parken en landschapsparken (vergelijkbaar met onze nationale landschappen). Polen heeft een Econet dat vergelijkbaar is met de EHS in Nederland. Naast de gebieds- en soortbescherming kennen we evenals in Duitsland ook in Polen de bescherming van objecten zoals bijzondere bomen, grotten, stenen en bronnen. Het betreft vooral oude bomen die een bijzondere betekenis hebben of belangrijk zijn als zaadbron. De objecten worden beschermd met een hekwerk of gemarkeerd met een schildje (Naturdenkmal).

Naturdenkmal

Vogelreis 2007

Voor iedere vogelreis wordt een globaal programma opgesteld als leidraad voor de dagindeling. Er wordt ook afgeweken van het programma, aangezien tips benut worden voor het spotten van vogelsoorten. Afhankelijk van de interesse en de weersgesteldheid wordt het programma voor het ontbijt en na de avondhap gezamenlijk ingevuld.

Excursies en resultaten 2007 en 2008
In totaal werden vanaf maandag 21 mei tot vrijdagavond 25 mei 2007 zo'n 26 gebieden en gebiedsdelen bezocht. Vanaf het vertrek uit Vaassen zijn alle waarnemingen genoteerd en per dag en per gebied in bijlage 2 opgenomen. De waarnemingen tussen 21 mei en 26 mei 2007 hebben geleid tot een totaal van 151 vogelsoorten. Aangezien wij in het broedseizoen aanwezig waren, betreft dit aantal hoofdzakelijk broedvogels. Uiteraard zullen wij soorten hebben gemist, omdat wij in een aantal gebieden slechts kort aanwezig waren en niet bekend zijn in het nationaal park. Het aantal waargenomen vogelsoorten in 2008 is nog hoger dan in 2007. Gedurende de periode van zondag 25 mei bij Nieschen langs de Oder tot en met vrijdag 30 mei 2008 bij de noteerden wij 160 vogelsoorten. Dit is een record ten opzichte van vorige vogelreizen. En ook hier geldt dat dit aantal waargenomen vogelsoorten hoofdzakelijk broedvogels betreft.

Maandag 21 mei 2007
'S morgens om 6.15 uur vertrekken wij vanaf huize Murris uit Vaassen. Tijdens enkele gebruikelijke stops langs de Autobahn noteren wij als interessante soorten: Rode wouw, Grauwe klauwier, Zwarte wouw, Geelgors en Boomvalk. Het is interessant dat je na de eerste stop in Bad Oeynhausen op ongeveer 250 km verwijderd van Nederland al leuke soorten langs de Autobahn kunt scoren en in het afwisselende Duitse platteland ook veel reeën ziet. Overigens zie je dan ook veel doodgereden Vossen en Marterhonden, marterachtigen en uilen.

Heeft iedereen alles?????

Door het verlies van een reisdocument
raak je snel enigszins ontstemd.
Iedereen zoekt in alle zakken,
een auto wordt volledig uitgeladen.
Dan alles maar weer inpakken
en op naar de ambassade.
Ha fijn…..,
Een Nederlands paspoort uit Berlijn!
Want zonder zoiets kom je niet in Polen
maar blijf je in Duitsland langs de Oder dolen.

De reis naar Berlijn verloopt voorspoedig totdat Adrie er achter komt, dat hij op één van de parkeerplaatsen zijn paspoort is verloren. Niet getreurd, na enkele telefoontjes naar de ANWB en de Nederlandse ambassade gaat één auto richting Berlijn en de andere auto's gaan rechtstreeks naar Golzow. De politie is niet echt behulpzaam, omdat een vermissingsrapport ingevuld moet worden. Op het parkeerterrein bij het politiebureau genieten we van Gekraagde roodstaarten die zich in de bosrand niet onbetuigd laten. Na veel praten zijn we in het bezit van de formele bescheiden en kunnen we richting Berlijn naar de ambassade.

Ambassade Berlijn

Het personeel van de ambassade is zeer behulpzaam en rond vieren is een noodpaspoort beschikbaar. Voor Margriet, Rudi en Matthijs was het de eerste keer dat zij in Berlijn waren en zo was de “sightseeing” ook nog aangenaam, ondanks de tropische temperatuur (> 33° C) in Berlijn. Ondanks de lichte stress over het verloren paspoort, genieten we van de imposante gebouwen, de Alexander Platz en al die andere bekende bezienswaardigheden in Berlijn. En ook in Berlijn is het vogelleven interessant; op meerdere locaties horen wij Nachtegalen, Europese kanaries en erg veel Huiszwaluwen. En Halsbandparkieten die in Nederland ook in de parken van de grote steden broeden. Berlijn is een groene stad en zeker om meerdere redenen een bezoek waard. Onderweg naar Golzow noteren we nog twee Witgatjes, een mannetje Bruine kiekendief, Veldleeuweriken, Gele kwikstaarten, Grauwe gorzen en Raven, naast een scala aan andere vogelsoorten. Op zich al vermeldenswaard, aangezien al deze soorten in het broedseizoen waargenomen worden en verwacht mag worden dat het broedvogels zijn. Rond zessen was de groep van Adrie ook in Golzow, waar de hereniging met de overige reisgenoten plaatsvond. De groep in Golzow had de uiterwaarden en rivierduinen bij Nieschen bezocht.

De rivierduinen bij Nieschen zijn interessant, vanwege de aanwezigheid van droge schrale vegetaties, meidoornstruwelen, Zomereiken en Acacia’s. Er werden veel vogelsoorten waargenomen; Bruine kiekendief, Wielewaal, Grasmus, Braamsluiper, Zwartkop, Geelgors en Kraanvogels. Wij dineerden ‘s avonds op het terras van pension Wagner, onder het genot van het eenvoudige liedje van een Braamsluiper en het gekibbel van Huismussen.

Rivierduin Nieschen

Voorafje

Ein bunter salat
is flink aan de maat.
Mit ei und tunafish
ganz künstlich gemischt.
Maar vooral erg veel
en dat als voorgerecht.
De rest van de tafel ziet van het wachten groen en geel
En drinkt nog ein bier tot de strijd met de sla is beslecht.

Na het diner bezochten wij omstreeks 21.30 uur in de omgeving van Nieschen de uiterwaarden van de Oder voor avondgeluiden. We horen in de invallende duisternis: Rietzanger, Koekoek, Grote karekiet, Kwartelkoning, Kramsvogel, Oeverloper en Waterral. Hiervan is de waarneming van Oeverlopers interessant, omdat deze waarnemingen binnen geldige datumgrenzen vallen voor territoriaal gedrag en wijzen op de mogelijke aanwezigheid van broedvogels. Maar ook de Kwartelkoning is voor een aantal van ons de eerste die in 2007 wordt gehoord. Kramsvogels zijn hier broedvogel, terwijl deze soort zich in Nederland niet meer blijkt te vestigen als broedvogel.

Naast de vogelsoorten laten de Groene kikkers zich goed horen en ook de Roodbuikvuurpadden met hun melancholieke “geunk” zijn op meerdere locaties in de ondiepe plassen in de uiterwaarden aanwezig. Wij constateren dat vooral aan de oostzijde van de Oder Roodbuikvuurpadden roepen. Ook de voor ons zeldzame Veldkrekels laten langs de Oder, maar ook op tal van andere (hoge en droge) plaatsen hun gesjilp horen.

Roodbuikvuurpad gehoord bij Nieschen

De uiterwaarden langs de Oder overstromen regelmatig en dit uit zich in nitrofiele vegetaties met veel rietgras en waterriet langs de oevers. De ruige graslanden worden extensief beweid met vleesvee en niet zoals in Nederland gedagmaaid, hierdoor ontstaan geen strakke weiden . Het is weer opvallend dat in smalle strookjes riet op meerdere locaties Grote karekieten aanwezig zijn. De vegetatiestructuur en samenstelling en de waterkwaliteit moeten hier van dien aard zijn, dat voldoende grote insecten aanwezig zijn. De uiterwaarden bij Nieschen zijn erg interessant, omdat zowel hardhoutooi- en zachthoutelementen aanwezig zijn, naast poelen, oude rivierarmen, ruige rietzomen en waterriet. Het is voor alle tijden van de dag een goed gebied om vogels waar te nemen en ook landschappelijk en vegetatiekundig zeer de moeite waard.

Oder

Grote karekiet

Rietzanger

Dinsdag 22 mei 2007
Op dinsdagmorgen zijn een aantal van ons al voor het ontbijt vroeg uit de veren, om de omgeving te verkennen. Dit is niet verwonderlijk, want het is prachtig weer en ook deze dag loopt de temperatuur op tot zo'n 32° C. Gerrit-Jan gaat via het pad langs de beek, naar een akkercomplex waar een grote berg met grond ligt en waar een paartje Kleine plevieren met twee juvenielen aanwezig is. In de omgeving van hotel Wagner noteren wij Grauwe vliegenvanger, Spotvogel, Nachtegaal, Appelvink en Bosrietzanger. In het dorp, dat een smal lint bestrijkt langs de Hauptstrasse, zijn veel struweel- en erfvogels waar te nemen. Op het dorpsplein staan in wijd verband linden die enkele winkels beschaduwen. In één van de drie winkeltjes die Golzow rijk is, kopen wij iedere morgen broodjes en beleg voor de lunch te velde. Via fraaie peren- en lindenlanen rijden we naar Kostrzyn; onderweg zien we enkele Kraanvogels en horen op diverse locaties Grauwe gorzen. De geschiedenis van de aanplant van perenlanen dateert uit het communistische tijdperk, waarin sprake was van het collectief landgebruik.

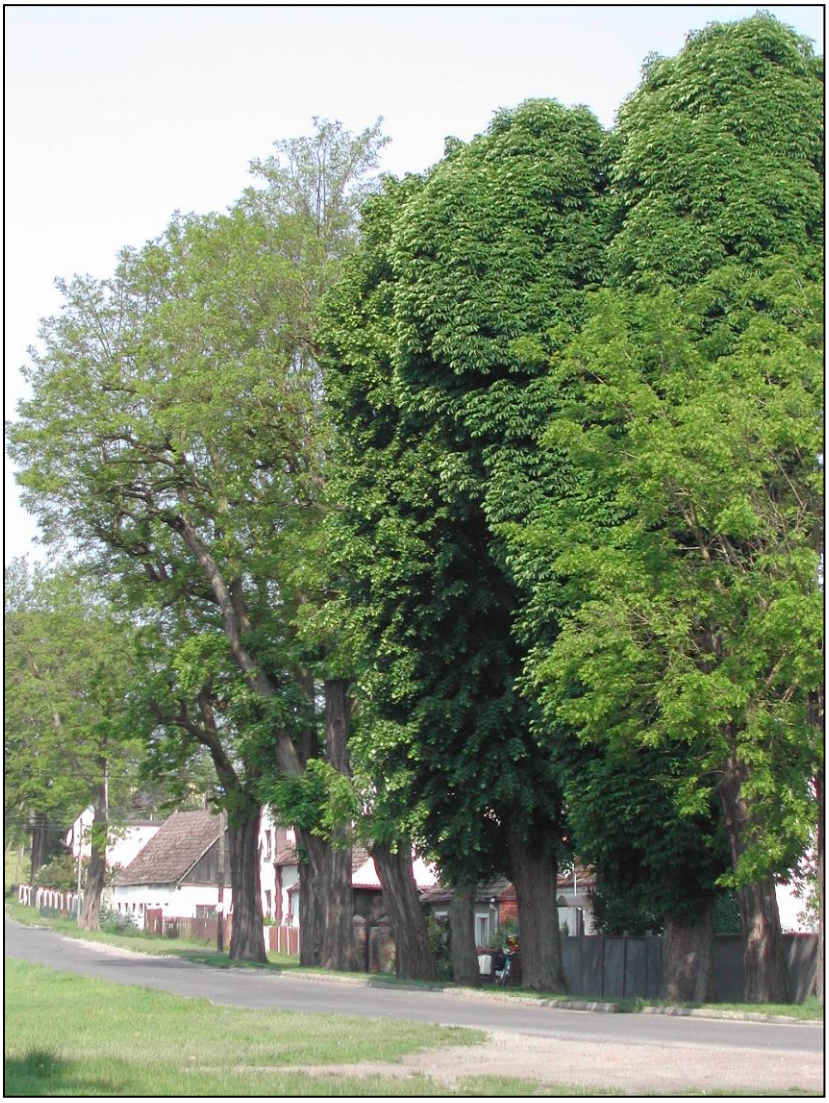

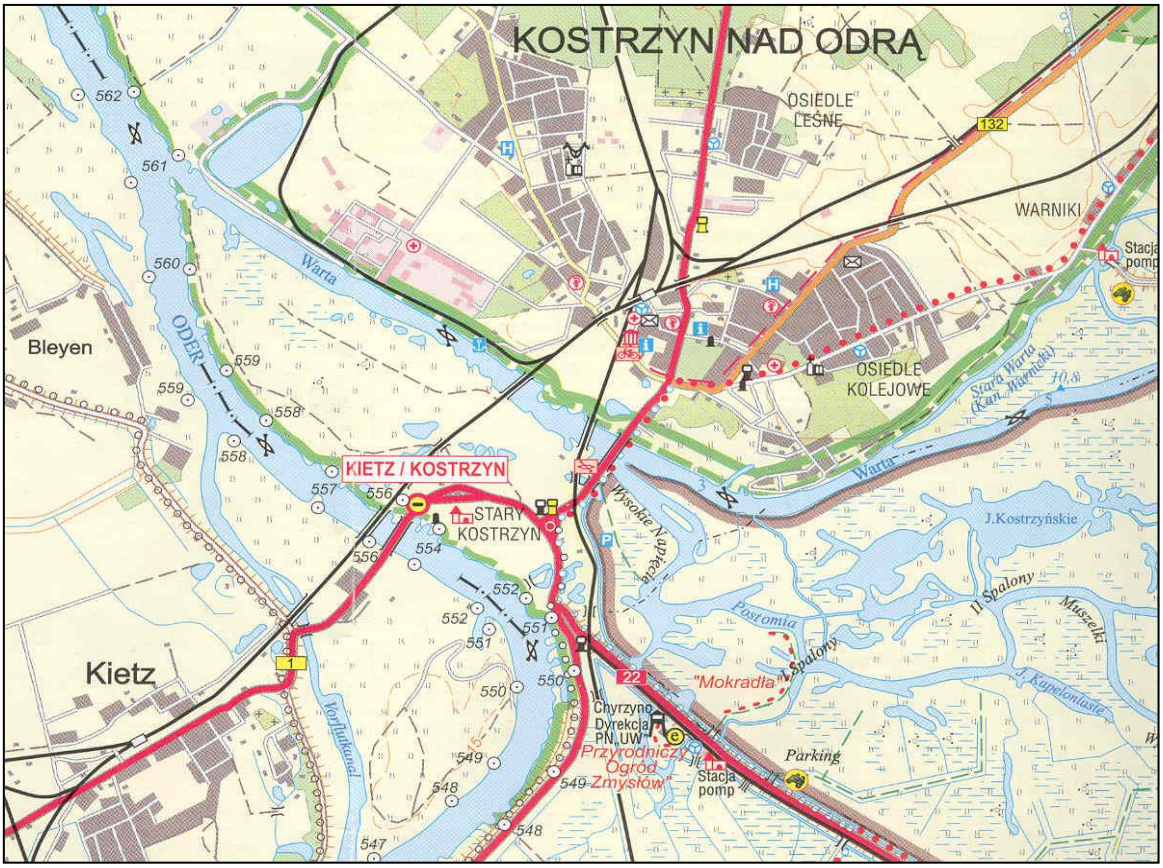

De bermen waren geen collectief bezit, maar werden bij de dorpen wel collectief benut en fruit werd geconserveerd voor de winterperiode. Dit geldt ook voor de vele nog aanwezige moestuincomplexen bij de dorpen en moestuinen bij de woningen, die zich zoals het laat aanzien intensief benut worden. Hoewel het landschap uit grootschalig ingerichte akkers bestaat, zorgen de laanpartijen en dorpjes voor afwisseling. Dit landschap blijkt voor vogelsoorten die in Nederland inmiddels zijn verdwenen toch een goed habitat te zijn. De Grauwe gors en Ortolaan zijn in Nederland als broedvogel verdwenen, terwijl in dit deel van Brandenburg, in voor ons begrip grootschalige landschappen, deze soorten nog in redelijke aantallen aanwezig zijn. Redelijke aantallen is dan een relatief begrip, omdat uit literatuur op kunnen maken dat deze soorten die gebonden zijn aan akkerbiotopen ook in Brandenburg achteruitgang vertonen.

In Kostrzyn worden wij geconfronteerd met het feit dat Adrie een noodpaspoort heeft en de controle bij de grenspost langer duurt dan gebruikelijk. Tijdens het wachten genieten wij van de vele tientallen Huiszwaluwen die in de overkappingen van de grenspost broeden. Aan de westzijde van van de grensovergang van Kostrzyn zien we imposante gebouwen die na de val van de muur door de Russische troepen zijn verlaten. Aan de oostzijde van de Oder zijn diverse fortificaties die wachten op renovatie. Kostrzyn is een boeiende grensplaats: de Warta stroomt hier in de Oder, de fortificaties, ruige uiterwaarden, zandbanken in de Warta, de grenspost en direct daarna de markt met zijn chaotisch uitziende kraampjes en verkooppunten, waar zowat alles te koop is. De indrukken nemen wij als passant op, omdat wij hier zijn voor de observaties van vogels. In Kostrzyn slaan we water en fruit in en wisselen we zloty's, omdat Polen nog geen gebruik maakt van de euro. Van het grenskantoor gaan we naar Chyrzyno naar het informatiecentrum van het Warta National Park.

Chyrzyno ligt aan de oostzijde van Kostrzyn langs de weg naar Słońsk. Het kantoor en informatiecentrum van het Warta National Park is gevestigd in een groot pand met een uitzichttoren. Op het parkeerterrein is een paneel met een overzichtskaart.

Het informatiecentrum is naar Nederlandse begrippen zeer bescheiden en bestaat uit een zaaltje waar presentaties gegeven worden en in de hal een vitrine waar kaartmateriaal en folders aangeschaft kunnen worden. In de benedenruimte is nog een ruimte met opgezette vogels. In het gebouw bevinden zich ook slaapruimten en een grote keuken voor gezamenlijk gebruik. Wie heel eenvoudig wil overnachten, kan hiervan gebruik maken en reservering is mogelijk via het bureau van het nationaal park. In het kantoor worden we vriendelijk door één van de rangers te woord gestaan en worden ons in het Engels locaties aangeduid, waar goed geobserveerd kan worden. In het kantoor kunnen folders en kaartmateriaal aangeschaft worden.

Bij het kantorencomplex bevindt zich nog een werkplaats voor de buitendienst. In het gemaal “Stajca pomp”dat niet meer in gebruik is, bevinden zich twee fraaie centrifugaal pompen en aan de witte schijtvlekken te zien, zijn hier Kerkuilen aanwezig. Bij het gemaal is het voor de observaties van vogels boeiend. Wij zien en of horen hier vervolgens; Bosrietzanger, Ekster, Bruine kiekendief, Rode wouw, Grote karekiet, Rietzanger, Ringmus, Huismus, Rietgors, Braamsluiper, Zwartkop, Waterhoen, Spotvogel, Koekoek, Houtduif, Spreeuw, Roodmus 3 ex., Gierzwaluw, Spreeuw, Boerenzwaluw, Zwarte roodstaart, Fitis, Kneu, Groenling, Wielewaal, Grasmus, Oeverzwaluw, Blauwe reiger, Boomvalk, Sperwer, Baardman, Dodaars, Snor, Koolmees en Nachtegaal. Tijdens dit vogelspektakel zien wij meerdere Ringslangen in de watergangen bij het gemaal en ook veel Groene kikkers. Voor Ringslangen zijn hier ideale biotopen; de oevers worden omzoomd door ondoordringbare ruigten. Er zijn meerdere plekken waar plantenmateriaal ligt die als broeihoop dienst doen en er zijn veel Groene kikkers.

Na onze observaties bij het kantoor gaan we naar de overzijde naar Słońsk waar een doodlopend pad “Mokradla I Spalony” het reservaat aan de oostzijde ontsluit voor voetgangers. Wij lopen het pad af en constateren dat er vele honderden Witwangsterns en Witvleugelsterns zijn. Uit de informatie die wij van de rangers kregen, blijkt dat er een invasie is van deze twee soorten sterns. Door slecht weer in andere gebieden in Oost-Polen komt het af en toe voor dat de sterns zich in westelijke richting verplaatsen en tijdelijk in de omgeving van de Warta verblijven.

Achtereenvolgens noteren wij: Witte ooievaar, Rietgors, Koekoek, Braamsluiper, Tuinfluiter, Zwartkop, Grasmus, Zwarte stern, Bosrietzanger, Rietzanger, Bruine kiekendief, Wilde eend, Vink, Zomertaling, Tuinfluiter, Krakeend, Kraanvogel, Fitis, Kievit, Grote karekiet (4), Kleine karekiet, Spreeuw, Merel, Witvleugelstern, Kokmeeuw, Knobbelzwaan, Zwartkopmeeuw, Roodmus (2), Grote zilverreiger, Spotvogel, Sprinkhaanzanger, Blauwe reiger, Grauwe gans, Houtduif, Koolmees, Gele kwikstaart, Meerkoet, Witwangstern, Bonte kraai, Tafeleend, Witte kwikstaart, Grauwe klauwier, Pimpelmees en Fazant. Op tal van plekken zien we langs de oevers Weidebeekjuffers en uittree-plaatsen van Bever en Beverrat.

Vangkooien

Het pad verdeelt het gebied in twee delen; aan de westzijde ligt een gebied met rietvegetaties en wilgenstruwelen en aan de oostzijde ligt een nat gebied. In dit gebied dat zich tot Słońsk uitstrekt, bevinden zich veel plas-dras situaties met riet en zeggenvegetaties, geulen en meertjes met ondergedoken- en drijvende waterplanten en open water. Aan de drogere randzones staan oude wilgen en ook elzenbroekbos. Na deze wandeling gaan we richting Słońsk en stoppen nog langs de doorgaande weg. Op meerdere plaatsen zijn insteekwegen waar je via een brug over een watergang het moeras kunt overzien. De weg van Kostrzyn naar Słońsk wordt aan beide zijden geflankeerd door oude bomenrijen.

Aan de noordzijde ligt het reservaat en aan de zuidzijde ligt een uitgestrekt graslandengebied dat grotendeels extensief beweid wordt met vleesvee. Als aanvullende soorten noteren wij; Torenvalk, Aalscholver en één Zwarte ibis. Hier zien we weer vele tientallen Witwangsterns en Witvleugelsterns. Vanaf Słońsk rijden we naar het nabijgelegen dorpje Przyborow. Om het betonpad ("Betonka") te bereiken moet je het dorp door.

Hier begint het beton pad richting uitkijkplaats "Ptasim Szlakiem". Het betonpad gaat buiten het dorp langs ruige weilanden waar jongvee wordt gehoed en er zijn langs het moeras veel wilgen.
Bij een watergang die het ruige graslandengebied scheidt van het moeras is een parkeerterreintje met een uitkijkprieel (Wysokinskiega).

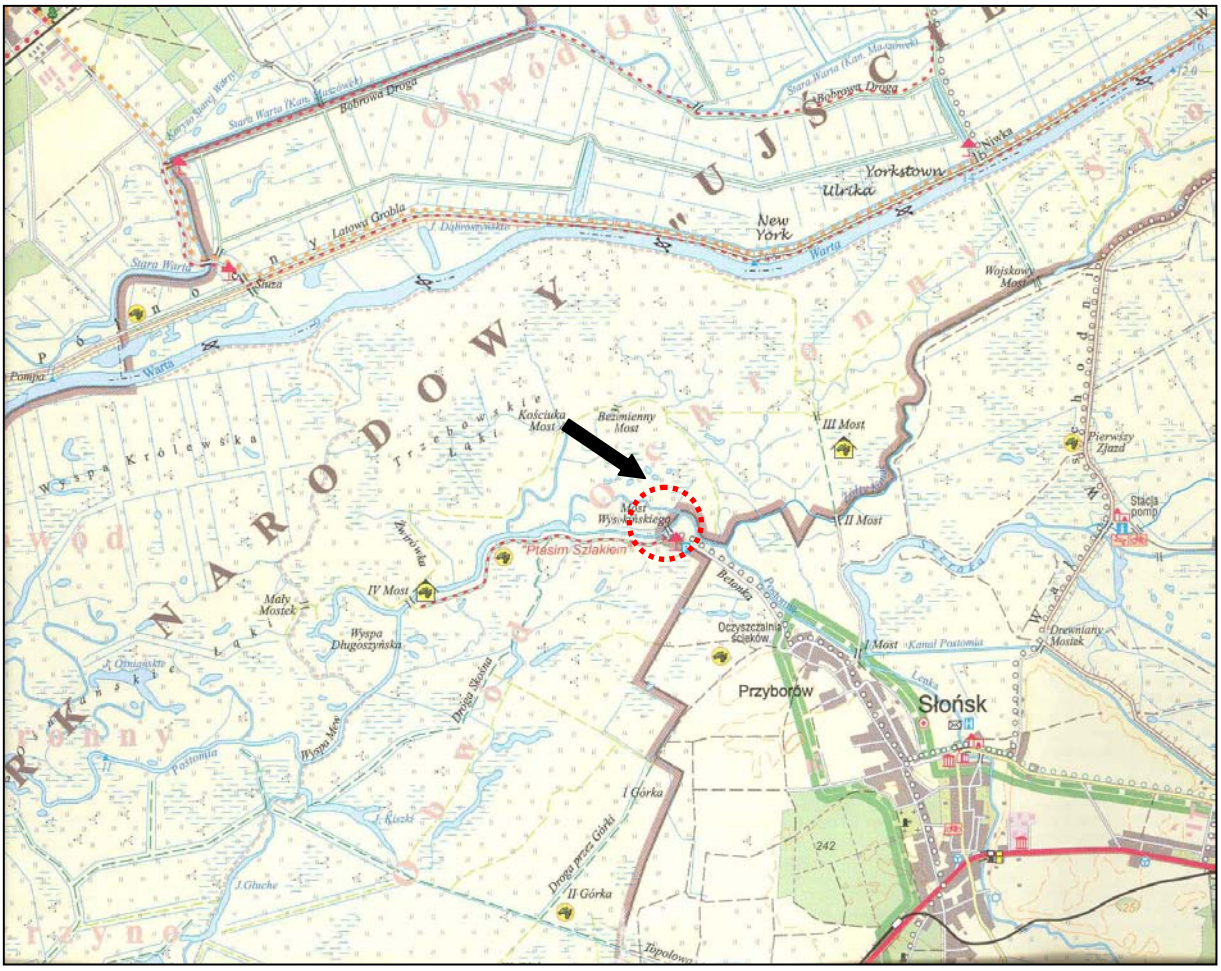

Kaartbeeld ten noorden van Słońsk met de vogelkijkpunten en het bekende prieel "Ptasim Szlakiem".

Het houten prieel is her en der aangevreten door Bevers. Regelmatig staat het betonpad in het voorjaar onder water en komen hier Bevers. Na de lunch in het prieel gaan we te voet naar het einde van het pad, waar een kleine observatiehut is. Aan het eind van het pad is een brug, waar vandaan je een groot gedeelte van het moeras kunt overzien. Er gaat nog een pad in westelijke richting, maar dit pad is voor bezoekers niet opengesteld. Het is zeer indrukkend!

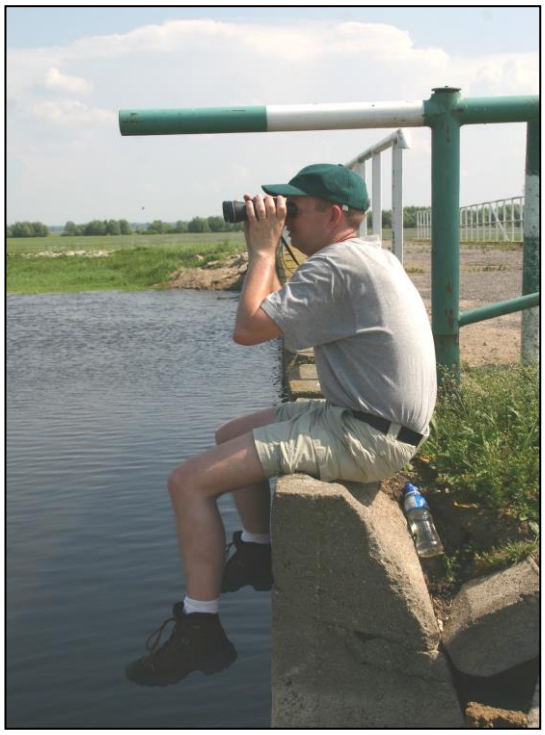

Een groep van 36 Witte ooievaars foerageert in het ruige gedeelte en regelmatig zien we twee Zwarte ooievaars voedselvluchten uitvoeren boven het moeras. We zien vier Zeearenden in verschillende stadia van ontwikkeling. Verder veel eendensoorten, waaronder veel Zomertalingen en Krakeenden.

Er zijn hier erg veel Blauwe reigers en ook weer vele tientallen Witwangsterns en Witvleugelsterns die erg goed zijn te observeren. Aan het einde van het betonpad horen we Kwartelkoningen, zien we Tureluurs en enkele Stormmeeuwen en Visdiefjes. We tellen 280 Knobbelzwanen, horen regelmatig twee Waterrallen baltsen, noteren slechts enkele Futen, horen twee Sprinkhaanrietzangers, één Zomertortel en tellen 60 mannetjes Slobeend, 11 Grote zilverreigers, twee Kleine zilverreigers, enkele Oeverlopers en Groenpootruiters. Er zijn vele honderden Aalscholvers in het moerasgedeelte. We zien een Witwangstern die een Weidebeekjuffer pakt en Jan vereeuwigt dit kleine drama.

Witte wangen houden van blauwe vleugels.

Een witwangstern had trek
en vloog snel wiekend spiedend rond.
Hij kwam al gauw bij de goede plek
en kreeg het water in z'n mond.
Een beekjuffer – qua soort een weide –
kon haar vlucht niet meer tijdig voorbereiden.
Haar vleugels prachtig blauw en verder rank van leest
verloor zij het van het witwangbeest.
Zoals gezegd, de stern had trek
en vloog dus verder met de juffer in z'n bek.

Wij letten op de verhouding tussen de aantallen sterns: volgens onze waarneming zijn er vele tientallen Zwarte sterns en Witwangsterns en vele honderden Witvleugelsterns. Dominerende vegetaties van het moeras zijn hier; ruige rietvegetaties met dominerende soorten als Riet, Rietgras, Mannagras, en ook grote oppervlakten Grote zeggenvegetaties.
Na dit vogelspektakel gaan we terug via Słońsk naar Kostrzyn en stoppen tegenover de weg naar Czarnów, waar een uitzichttoren is aan de rand van een droog gebied dat ook bij het reservaat hoort. Dit gebied bestaat uit droge graslanden die uitlopen in stuifduinen. Kenmerkend zijn hier droogteminnende witbolvegetaties.

We noteren hier: Raaf, twee Kwartelkoningen, Roodmus, Boompieper, Putter, twee Roodborsttapuiten, Zwartkop, veel Veldkrekels, Koekoek, Boomleeuwerik, drie Grauwe gorzen, Grasmus, Paapje, twee Grauwe klauwieren, Spreeuw, Zanglijster en 75 Kraanvogels aan de rand van het moeras.

Uitkijktoren bij de afslag naar Czarnów.

Langs de doorgaande weg naar Kostrzyn zijn we nog een keer gestopt om vogels in het moeras te observeren. We horen en zien daar de eerste twee Krekelzangers, tellen circa 800 Kokmeeuwen, en verder noteren we Blauwe reiger, Kievit, Tureluur, Pimpelmees, Slobeend, Wilde eend, Wielewaal, Krakeend, Zomertaling, één Zwarte ooievaar, één Sperwer, Torenvalk, Bonte kraai, Tuinfluiter, Meerkoet, Groenpootruiter, Knobbelzwaan, Rietgors, Bruine kiekendief (paar), Matkop, Witte kwikstaart, Fitis, Grauwe vliegenvanger, Boomkruiper, Grote karekiet en Spotvogel. Na dit excursiepunt gaan we richting Golzow voor het diner, dat wij vanwege de temperatuur buiten op het terras, nuttigen. Na het diner maken we in het donker een rondwandeling door Golzow en hopen uilen te horen. Deze hoop komt niet uit en wij stellen ons tevreden met enkele Nachtegalen en één Egel in de berm van de Hauptstrasse.

Woensdag 23 mei 2007
'S morgens zijn een aantal deelnemers voor het ontbijt op pad en struinen in de omgeving. Er worden meerdere Braamsluipers en Spotvogels genoteerd. Nachtegaal, Wielewaal, Gele kwikstaart, Putter, Koekoek, Huismus, Koolmees, Tuinfluiter, Groenling, Zwartkop, Grote bonte specht, Vink en Houtduif, Kneu, Veldleeuwerik, Geelgors, Kraanvogel en Buizerd zijn soorten die in de periferie van Golzow aanwezig zijn. Op het gronddepot ligt een nestje met twee eieren en zijn twee pulli van Kleine plevieren aanwezig en ook Kuifleeuweriken.

Na het ontbijt vertrekken wij richting Kostrzyn om fruit en water in te slaan en noteren enkele Europese kanaries op het parkeerterrein bij de benzinepomp en zien we een Tapuit in een

gronddepot.

Gudzisz

Na Kostrzyn gaan wij "binnendoor", kruisen de beek Myśla en komen in het dorpje Gudzisz. Het is een interessant dorpje met één winkeltje en een pleintje bij een kerkje dat omzoomd wordt door oude lindenbomen. Wij maken een wandeling rond de kerk en noteren Grauwe vliegenvanger, Turkse tortel, twee Europese kanaries, Zwarte roodstaart, Vink, Houtduif, Nachtegaal, Huismus, Putter, Witte kwikstaart, Spreeuw, Gekraagde roodstaart, Boerenzwaluw en Roodborst. Wij zien en horen meerdere Hoornaars en in een oude boerderij verblijven in de muur veel behangersbijtjes. Buiten het dorp horen wij veel Veldleeuweriken en stoppen bij een rogge akkertje met Klaproos, Korenbloem en Bolderik. Vervolgens rijden we door een fraai bos met veel Winterlinden en Zomereiken en stoppen in de omgeving van het dorpje Reczyce waar wij een tijdje verblijven bij een zijbeek van de Myśla.

In het bos horen wij Vink, Tjiftjaf, Zwartkop, Kuifmees, Kortsnavel-boomkruiper, Pimpelmees, Fazant, Geelgors, Grasmus, Tuinfluiter, Boerenzwaluw, Fitis, Boomklever, Matkop, Grote bonte spechten. In een oude populier zit een Kleine bonte specht met jongen. Wij zien op het pad uitwerpselen van een Bunzing en boven en langs de beekoever dartelen veel Weidebeekjuffers en ook Bosbeekjuffers.

De Myśla: biotoop voor weidebeekjuffer en Bosbeekjuffer

We zien in één van de verruigde graslandjes langs de beek Myśla dat een Buizerd wegvliegt met een slang in zijn snavel. Dit zijn mooie momenten langs een beek die meanderend door het landschap stroomt en onbekommerd zijn water afvoert. Wel valt het op dat op veel locaties kleine graslandjes dichtgroeien met bos, omdat ze niet meer beweid of gemaaid worden. Een eind verderop zien en horen we bij het dorpje Namyslin en omgeving een Bonte vliegenvanger, drie Europese kanaries, zes Fluiters en Gaaien. Vervolgens komen we in het gehucht Porzecze waar meer bijenkasten staan dan woningen. Het is een verruigd landschap met veel oude Winterlinden en een fraai veldje waar 55 bijenkasten staan. Hier noteren we Zwarte specht, Krekelzanger, Geelgors, Tuinfluiter, Grasmus, Nachtegaal, Fitis, Wielewaal, Grauwe klauwier en twee bewoonde nestholten van Kleine bonte spechten. We zien ook een Wespendief.

Vervolgens gaan we naar de uiterwaarden van de Oder waar verlaten weiden zijn en ook fraaie duintjes met overgangen naar poelen en rivierarmen. Dit beschermd gebied genaamd, Monte Casino, beslaat een oppervlakte van 120 ha. Er vindt extensieve begrazing plaats, wat een aantrekkelijk half open landschap heeft gecreëerd. In deze uiterwaarden struinen wij een tijd rond en genieten van de stilte en de vogels. Achtereenvolgens zien, horen en noteren wij: vier Grote karekieten Kleine karekiet, Nachtegaal, Visdief, Knobbelzwaan, Blauwe reiger, Koekoek, Rietzanger, twee Kwartelkoningen, Grasmus, Witte kwikstaart, Zwarte wouw, Kokmeeuw, Wilde eend, Zwarte stern, vijf Wielewalen, zes Raven, Koolmees, Rietgors, Spreeuw, Groenling, Spotvogel, Kraanvogel, een paartje Draaihals met een nest in een populier, Rode wouw, Witte ooievaar, Grauwe klauwier, twee Noordse nachtegalen, twee paar Kleine bonte spechten, Tjiftjaf, Grote bonte specht, Fitis, Aalscholver, Buizerd, Oeverloper, Grauwe vliegenvanger, Bosrietzanger, Boomleeuwerik, Boompieper, Grauwe gors, Veldleeuwerik en één Hop. Wij zien ook sporen van Bevers, horen en zien op diverse locaties Hoornaars, we zien Hazen, en vinden meerdere doodgereden Hazelwormen.

Het is een bijzonder fraai uiterwaardencomplex met natte en droge vegetaties, oude op stam stervende wilgen en iepen en overgangen naar droge Grovedennen-complexen die weer grenzen aan stuifduintjes en poelen. Bijzondere waarnemingen waren hier het paartje
Draaihalzen, de Noordse Nachtegalen in een kenmerkend vochtig wilgenbiotoop en ook weer de aanwezigheid van Oeverlopers.

Monte Casino bij Porzecze

Daarna brengen we een kort bezoek aan een boscomplex in de omgeving van Chwarszciprozany; het is een interessant boscomplex met een meanderende beek met oude Zwarte elzen opstanden in het vochtige deel en oude Grove dennen opstanden in het hogere droge deel.

Wij horen hier: Zwarte mees, Goudvink, vijf Fluiters, twee Vuurgoudhanen en een Zomertortel. Vandaar gaan we richting de Oder via Klosow naar Siekierki. Hier zijn langs de doorgaande weg brede uiterwaarden langs de Oder. De uiterwaarden zijn te bereiken via een pad dat leidt naar kunt de voormalige spoorbaan en brug tot aan de Oder. We zien hier ook een doodgereden Hazelworm, zoals op meerdere locaties waar wij waren. De spoorbaan is er nog, maar is totaal overwoekerd en geeft een bijzondere aanblik. Er zijn nog voormalige bruggenhoofden van een viaduct in de uiterwaarden, dat hier de oversteek over een nevengeul van de Oder mogelijk maakte.

De spoorbrug ligt er nog in de uiterwaarden tot aan de Oder; de rest is afgebroken, zodat een oversteek naar Duitsland niet meer mogelijk is. Het gedeelte dat in Pools gebied ligt is afgeschermd met prikkeldraad. Het is een bijzonder interessante uiterwaard, temeer omdat je op de brug over het moeras en in de boomkruinen van het zachthoutooibos kunt observeren. Vooral dat laatste aspect maakt een bezoek aan Siekierki erg boeiend: de Zwarte ooievaars vliegen vrijwel op ooghoogte het bos in.

Restanten van een autobrug en de spoorbrug Siekierki in Oder-uiterwaarden.

Wij zijn daar omstreeks 16.00 uur en een zacht regentje begeleidt ons over de spoorbrug, terwijl een zwak zonnetje zijn best doet. Wij zien, horen en noteren achtereenvolgens: Nachtegaal, Tuinfluiter, Zwartkop, Spotvogel, Spreeuw, Merel, Geelgors, Winterkoning, Roodborst, Knobbelzwaan, Snor, Kokmeeuw, Blauwe reiger, Meerkoet, Bruine kiekendief, Buizerd, vier Zwarte ooievaars, Rietgors, één Krekelzanger, Fitis, Zanglijster, Grote bonte specht, Wielewaal, Wilde eend, Boerenzwaluw, Zwarte stern, Kleine karekiet, Zomertortel, Dodaars, Bosrietzanger, Witte ooievaar, Grote karekiet, twee Hoppen, Wielewaal, Boomvalk, Boomkruiper, Koekoek, Havik, Grauwe klauwier en Noordse nachtegaal. Deze lijst van waarnemingen zegt in feite al genoeg over de diversiteit van dit gebied dat wordt gekenmerkt door zeggen- en liesgrasvegetaties, zachthoutooibos en ondiep water met drijvende waterplanten. Bijzonder zijn de waarnemingen van de Zwarte ooievaars en de twee Hoppen die hier aanwezig zijn. Ook interessant is de visser die met een grote korf vissen vangt in het moeras. Hij loopt gestadig door het moeras en stampt om de paar meter met een soort boomkorf rechtstandig in het moeras. Gelet op zijn heupzak niet onfortuinlijk. Wij turen met de verrekijker naar de visser en concluderen dat hij vist op Meerval.

Na deze toch wel bijzondere locatie gaan we in westelijke richting langs de Oder naar Stara Rudnica, waar ook een door overstroming aangetast betonpad de uiterwaarden inloopt. Wij zijn daar omstreeks kwart over vijf en zien dat hier in het voorjaar hoog water is geweest. Wij rijden vanaf de hoge beboste rug de uiterwaarden van de Oder in en zien meerdere foeragerende Kramsvogels; we horen Grauwe gorzen. De uiterwaarden worden hier vrijwel niet meer agrarisch geëxploiteerd; hier en daar staat een paard aan de roop en zijn er weitjes waar gemaaid wordt. Stille getuigen van eertijdse beweiding zijn de weidepaaltjes die in het moeras staan. Wij horen een Kwartelkoning roepen en de achterste auto met Gerrit-Jan heeft geluk en ziet een Kwartelkoning wegvliegen uit de grote zeggenvegetaties.

Stara Rudnica

Ook hier zien wij weer veel vogelsoorten: Gele kwikstaart, Visdief, Kievit, Bonte kraai, Grauwe klauwier, drie Zwarte ooievaars, Kokmeeuw, Geelgors, Grote karekiet, Boerenzwaluw, Bruine kiekendief en een groepje Staartmezen in de bosrand. Het is de tweede keer dat wij hier in de uiterwaarden van Stara Rudnica zijn; in 2006 waren wij in de Unteres Oderdelta en bezochten ook dit gebied. Het is een prachtig gebied om vogels te observeren.

Na dit bezoek reden wij terug naar Golzow voor het diner en na de lichamelijke versterking waren wij omstreeks 22.00 uur in de uiterwaarden bij Nieschen. Wij genoten van de twee Sprinkhaanzangers, de Groene kikkers, Roodbuikvuurpadden, Kleine karekieten, drie Kwartelkoningen, Veldkrekels en een Egel. Op de weg ligt een dode Zandhagedis met eieren uit het lichaam. Omstreeks half twaalf hoorden wij bij Gasthaus Wagner het geluid van een rondvliegende Ransuil; het gemekker van een Meerkoet. De discussie over dit geluid houdt ons al langer bezig, maar wij houden het erop dat dit typische gemekker voor middernacht toch het geluid van rondvliegende Ransuilen is. 'S nachts horen wij nog een Kwartel die zijn "kwik me dit, kwik me dat" laat horen.

Koninginnepage (Schwalbenschwanz)

De Koninginnepage (*Papilio machaon*) is een prachtig getekende vlinder die meermalen gezien is, zowel in het stroomgebied van de Oder als in dat van de Warta. De Koninginnepage overwintert als pop en vliegt in twee generaties: de eerste generatie tussen eind april en begin juni, de tweede generatie tussen midden juli en eind augustus.

Het leefgebied kenmerkt zich door het voorkomen van veel nectarplanten vanwege de grote nectarbehoefte van de vlinders. De vlinders besteden vrij veel tijd aan het zoeken naar nectar op klavers, distels en schermbloemigen. De mannetjes van deze vlinder scholen samen op een markante plek in het landschap zoals een hoge boom. Van daaruit verjagen zij andere mannetjes en zoeken zij vrouwtjes om mee te paren. Gecultiveerde en Wilde peen (*Daucus carota*) vormen belangrijke waardplanten voor de rupsen van deze vlinder. Andere waardplanten van de Koninginngepage zijn Gewone Engelwortel (*Angelica sylvestris*), Pastinaak (*Pastinaca sativa*), Melkeppe (*Peucedanum palustre*), planten die in het stroomgebied van de Oder en Warta voorkomen op de dijken, in de naastgelegen moerassen en in moestuinen. Ook de Kleine bevernel (*Pimpinella saxifraga*) is bekend als waardplant. Deze plant is bijvoorbeeld gezien op de Oderhänge.

De Koninginnepage is een zeer mobiele vlinder die over grote afstanden kan zwerven. In gunstige jaren zwerft de soort naar het noorden. In Nederland lijkt de soort zich alleen in Zuid-Limburg te kunnen handhaven, daarbuiten is het leefgebied ongeschikt, waardoor het ook na 'invasies' niet lukt vaste voet aan de grond te krijgen. In Nederland wordt de soort de laatste jaren wat meer gezien. Op Europese schaal is het voorkomen van deze soort stabiel, in Duitsland staat de Koninginnepage in de categorie 'bijna bedreigd'.

Literatuur:
Irma Wynhoff, Chris van Swaay en Jan van der Made. 2001. Veldgids Dagvlinders. Stichting Uitgeverij KNNV. Utecht.
Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I.Wynhoff, De Vlinderstichting. 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (lepidoptera: Hesperioidea, Papilionoidea - Nederlandse fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey – Nederland.

Donderdag 24 mei 2007

Het weer is schitterend en de vroege vogels onder ons zijn voor het ontbijt op pad**.** Gerrit-Jan gaat weer fotograferen en ziet een mannetje Blauwe kiekendief wiekelen boven de graanvelden. Na het ontbijt gaan wij via Alt Tucheband naar Sachsendorf waar we eerst stoppen bij een giga-melkveehouderij aan de Hackenower Weg waar we op het erf Kuifleeuweriken bekijken.
Daarna gaan we naar de omgeving van Sachsendorf-Werder voor de observatie van Ortolanen.

Sachsendorf-Werder

Het landbouwgebied in de omgeving van Sachsendorf-Werder bestaat voornamelijk uit akkerbouwpercelen, omzoomd door Zomereiken en Acacia's. Dit geldt ook voor de wegen waar in de brede bermen lanen zijn geplant en waar veel onderbegroeiing aanwezig is. Er wordt weinig snijmaïs verbouwd en de beteelde oppervlakte landbouwgrond bestaat vooral uit granen, bieten en aardappels.

Ortolanen biotoop

In deze omgeving horen en zien wij drie Ortolanen. Het zijn voor ons heel bijzondere waarnemingen, omdat deze soort in Nederland uitgestorven is en de eenvoudige zang lijkt op de omgekeerde zang van de Geelgors. Het zijn niet alleen de Ortolanen die ons boeien, maar ook de Geelgorzen, Veldleeuweriken, Grasmussen, Wielewalen en vijf Raven. Verder zien we nog twee Zwarte wouwen en een Wespendief.

Oderhänge Mallnow
Van Werder gaan wij door het weidse akkerlandschap richting Mallnow waar het Naturschutzgebiet Oderhänge Mallnow (Natura 2000-gebied) ligt. De Oderhänge ligt als een groot opgestuwd eiland in een voornamelijk voor akkerbouw geëxploiteerd landbouwgebied.
De Natura 2000 status van dit gebied wordt voornamelijk ontleend aan de aanwezigheid van zeer bijzondere schrale droogteminnende vegetaties. Dit 309 hectare grote gebied is befaamd vanwege de aanwezigheid van bijzondere plantensoorten, waaronder de voor dit gebied bekende Voorjaarsadonis. Deze voorjaarsbloeier is ieder voorjaar weer een bezienswaardigheid in maart/april.

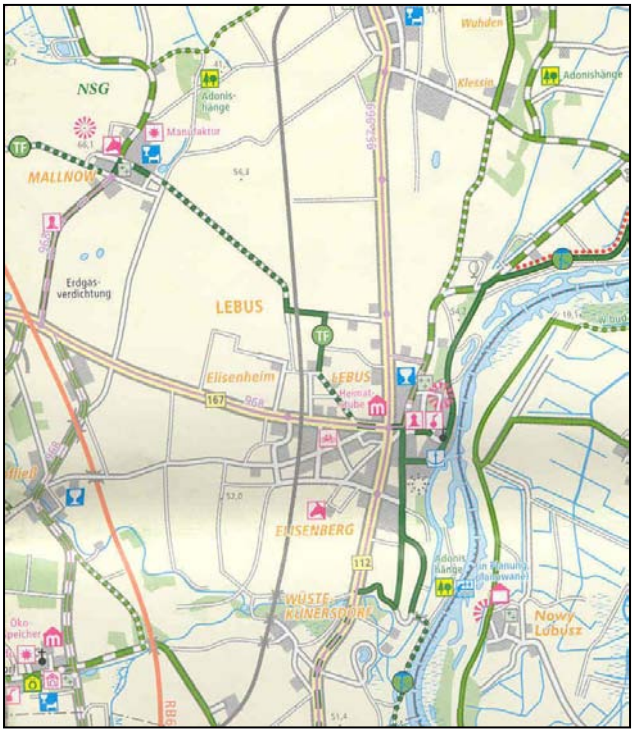

Adonisrösschendorf Mallnow

Voorjaarsadonis (Adonisröschen)

De Voorjaarsadonis (*Adonis vernalis*) is een giftige vaste plant, die behoort tot de Ranonkelfamilie in Nederland is het een wettelijk beschermde plant, hoewel deze plant in Nederland in het wild niet meer voorkomt. In 1849 gevonden bij Diepenveen. De plant wordt 15 tot 30 cm hoog en heeft een onvertakte, rechtopgaande stengel. De plant vormt een bruinzwarte wortelstok. De bladeren zijn driedubbelveerdelig. De Voorjaarsadonis bloeit in het voorjaar in maart en april met 4 tot 8 gele bloemen. De bloemen hebben 10 tot 20 kroonbladen. De voorjaarsadonis groeit tussen het gras op droge grond in steppeachtige situaties (Trockenrasen). Eén van de oorzaken dat deze plant op tal van plaatsen is verdwenen is de betekenis voor medicinale doeleinden. De werking van deze plant is te vergelijken met Digitalis. De plant bevat hartstimulerende stoffen.

De Oderhänge is een heuvelachtig gebied met een hoogte van 40 meter, dat gedurende de ijstijden is opgestuwd en direct opvalt in het vlakke Oderbruch. In de Oderhänge vinden verschillende vormen van beheer plaats. Op de zandige akkers wordt rogge geteeld, dat gericht is op de tolerantie van akkerkruiden. Er zijn fraaie gedeelten met Korenbloemen. Het merendeel van de hellingen wordt begraasd met schapen en zo'n 10 jaar geleden ook met geiten om struweelvorming tegen te gaan. Tijdens ons bezoek op donderdag 24 mei 2007 hebben wij geen geiten meer gezien, maar wel twee schaapskudden.

Sinds 1999 wordt de Oderhänge begraasd via een omweidingssysteem met flexinetten. Via deze beweidingsvorm begraast de kudde zonder herder een klein terreingedeelte in een korte periode zeer intensief. Er wordt ook wel gesproken over stootbegrazing, vanwege de relatief korte periode dat de schapen een terreingedeelte kort moeten grazen. Stootbegrazing heeft als voordeel dat struweelvorming wordt tegengegaan en dat in korte tijd grassen weggevreten worden ten gunste van veel kruiden. Tevens worden de grazers gedwongen om ook minder smakelijke planten te eten dan bij vrije begrazing waar de keuzevrijheid groot is.

Stootbegrazing Oderhänge Mallnow

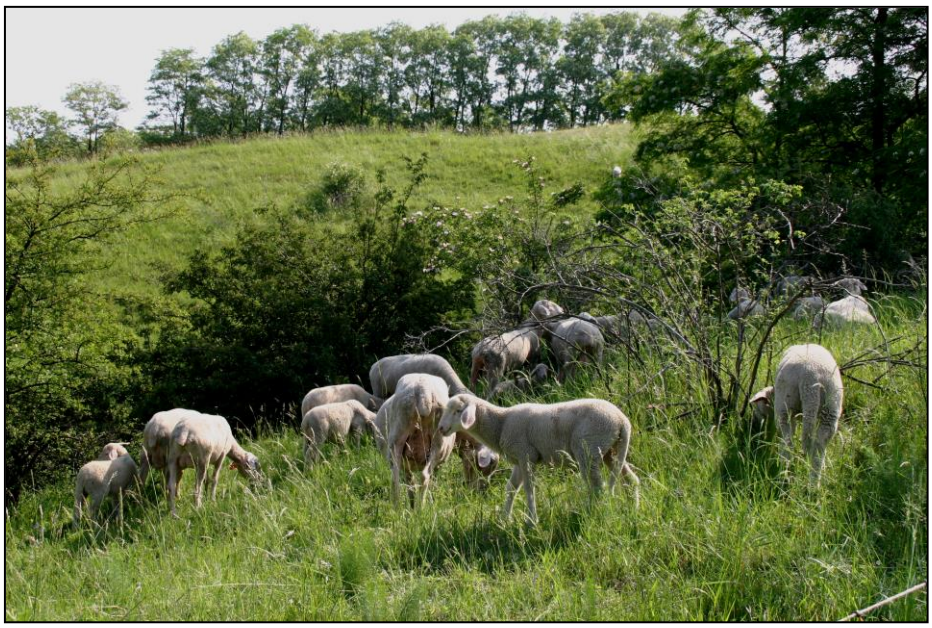

Ook wordt in een vroeg stadium dit type begrazing toegepast, om zomerbloeiers meer ontwikkelings-ruimte te geven. Het systeem richt zich specifiek op late voorjaarbloeiers en zomerbloeiers. Eén van de Rode Lijst soorten die hier duidelijk van profiteert is *Oxytropis pilosa*. In meerdere weidegangen wordt deze plant gedwongen tot bloei te komen en zaad voort te brengen voor overleving. Deze vorm van begrazing vindt allen maar plaats op basis van vegetatiekundige analyse. Naast de stootbegrazing is er ook nog een rondtrekkende kudde met een herder die buiten de locaties met stootbegrazing en in de omgeving van de Oderhänge graast.

Tijdens ons bezoek vinden wij in een grashalm het nestje van een Veldwesp. Deze zwarte wesp met gele banden bouwt een klein nestje in halmen. Interessant is dat deze wespen een éénwandig nestje bouwen. Het nestje hangt niet ver boven de grond om optimaal te profiteren van opstijgende grondtemperatuur. De Veldwesp staat op de Rode Lijst van te beschermen soorten in Brandenburg. In Duitsland komen vijf soorten Veldwespen voor.

Veldwesp

Wij zijn tot de lunch te velde in de Oderhänge en maken een lange wandeling langs de roggevelden richting Mallnow en weer terug. Wij zien en horen achtereenvolgens: Geelgors, twee Hoppen, Veldleeuwerik, Tjiftjaf, Fazant, Ekster, vijf bewoonde nesten van Oeverzwaluwen, Gierzwaluw, twee Buizerds, Boerenzwaluw, Grauwe gors, Groenling, Pimpelmees, Paapje, Boompieper, Grasmus, twee Draaihalzen (één paar in een kwijnende Populier), Koolmees, Gele kwikstaart, Zanglijster, Zwarte specht, Spreeuw, Huismus, Vink, vijf paar Grauwe klauwieren, Kneu, Zwartkop, Ooievaar, Putter, Ringmus, Spotvogel, Vlaamse gaai en vier Kraanvogels. We horen op tal van plekken Veldkrekels. We vinden sporen van Dassen en zien een vrouwtje Zandhagedis.

Aan insecten zien we nog Koekoekshommel, Aardhommel, Icarusblauwtje, Kleine vuurvlinder en Gouden tor. Ook zien we meerdere Wijngaardslakken.

Na het bezoek aan de Oderhänge gaan we naar het dorp Lebus aan de oever van de Oder. Daar zien we Grote zaagbekken op de Oder en ook hier weer in smalle rietkragen Grote karekieten. Aan de rand van het dorp horen we Europese kanaries en aan de overzijde van de Oder (in Pools gebied) horen we Buidelmezen. Er zijn veel Weidebeekjuffers en ook zien we Hoornaars.

Oderberge

Na het bezoek aan Lebus gaan we via fraaie binnenwegen via Wüste Kunersdorf naar het natuurreservaat Oderberge met ook continentale droge schraallandvegetaties. Dit reservaat heeft een oppervlakte van 12,84 hectare en heeft sinds 1921 al een beschermde status. Evenals in het natuurreservaat Oderhänge heeft in het voorjaar de geel bloeiende Voorjaarsadonis bijzondere aantrekkingskracht.

Pas na 1965 is er een hernieuwde belangstelling vanuit de provincie gekomen voor dit natuur-reservaat en is samen met een zuidelijk gelegen gebied de status van Naturdenkmal opgelegd als “Adonishänge”.

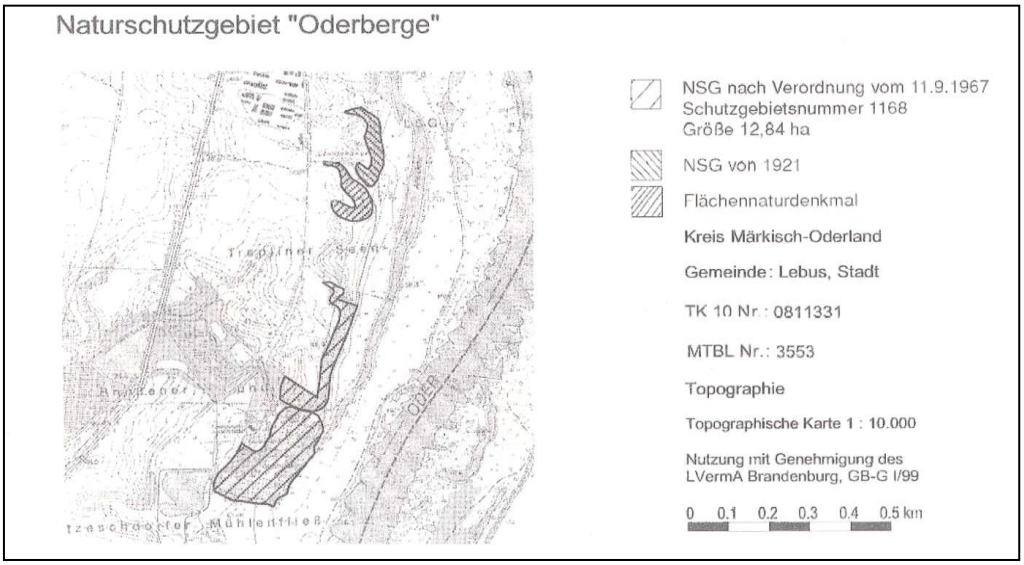

In 1967 werden beide botanisch waardevolle gebieden de Oderhänge en Oderberge als nationaal beschermd natuurgebied aangewezen
In eerste instantie was de aanwezigheid van vele duizenden Voorjaarsadonissen ook de aanleiding om dit gebied als natuurreservaat aan te wijzen. Het schijnt een onvergetelijke ervaring te zijn om in het voorjaar de bloemenpracht van duizenden goudgele bloeiende Voorjaarsadonissen beleven.

Voorjaarsadonis

Imposante meidoornstruwelen
Er worden veel excursies georganiseerd naar zowel de Oderhänge als de Oderberge, waarbij al maatregelen worden genomen omdat in sommige jaren enkele duizenden bezoekers de weg weten te vinden naar deze twee reservaten. Niet alleen tijdens de bloei van de Voorjaarsadonis is het gebied interessant voor een bezoek, maar ook in andere jaargetijden. Bijvoorbeeld in juni wanneer droogteminnende soorten bloeien en in de herfst wanneer de Goudhaarasters *(Aster linosyris*) bloeien. Het huidige begrensde NSG Oderberge bestaat uit twee deelgebieden, die zich ongeveer 2,5 km ten zuiden van de stad Lebus bevinden. Beide delen behoren tot de zich 30 meter boven het dal van de Oder uitstekende Lebuser grondmorene. De hier aanwezige kalkhoudende mergelbodem, de steilheid van de naar het oosten en zuiden gerichte hellingen en de continentale klimaatinvloed scheppen de voorwaarden voor de aanwezigheid voor zeldzame- plant- en diersoorten.

Graslelie

Naast de al genoemde Voorjaarsadonis zijn ook aanwezig Vedergras (*Stipa capillata*), Kalkaster (*Aster linosyris*), het Natterkopf-Habichtskraut (*Hieracium echioïdes*), de Walstrobremraap (*Orobranche caryophyllacea* en de Niedrige Segge (*Carex supina*). Het Knikkend wildemanskruid (*Pulsatilla pratensis ssp. nigra*) heeft in het NSG Oderberge haar grootste verspreidingsgebied van Brandenburg. Enkele soorten, zoals bijvoorbeeld de Sibirische Glockenblume (*Campanula sibirica*) bereiken in het stroomdal van de Oder de absolute westgrens van het verspreidingsgebied. In het struweel en aangrenzende hellingbossen komt ook Zwerg-Lerchensporn (*Corydalis pumila*) voor, die net als de Voorjaarsadonis in nog enkele andere beschermde gebieden op de hellingen van de Oder zijn verspreidingsgebied heeft in de Midden-Europese droge gebieden van Thüringen en Sachsen-Anhalt. De belangrijkste plantengezelschappen in de Oderberge zijn de Haargras-Stepperasen (*Stipetum capillatae)* en de Adonisröschen-Fiederzwenkrasen (*Adonido Brachypodietum*). Laatst genoemde gezelschap behoort tot de soortenrijkste biotoop van het cultuurlandschap.

Verder zijn hier aanwezig de continentale soorten van droogteminnende biotopen, onder meer gezelschappen van de droge zanden, (*Diantho-Armerietum*, *Spergulo-Corynephoretum*, en de thermofiele gezelschappen *(Campanula bononiensis-Vicietum tenuifoliae*) en warmteminnende struwelen (*Brachypodio-Prunetum spinosae)* en *Traubeneichen-Mischwälder*. Er is veel onderzoek gedaan naar allerlei diersoorten, waarvan zeker de Sperwergrasmus als broedvogel genoemd mag worden.

Voor de Tweede Wereldoorlog was de Oderberge veel meer een open gebied dan thans. De schapenhouderij was na de Tweede Wereldoorlog niet meer rendabel en de hellingen langs de Oder werden steeds minder beweid door schaapskudden. Veel van de hellingen zijn verbost met Sleedoorn- en meidoornstruwelen en Zomereiken. Ook zijn veel hellingen ingenomen door Acacia's die profiteren van de toename van stikstofdeposities. De verbossing vormt een bedreiging voor het voortbestaan van zeldzame vegetaties. De omgeving van de Oderberge is ook vogelrijk. We noteren meer dan 30 vogelsoorten: ook hier weer Spotvogels, Grauwe klauwieren, een paartje Hoppen, twee Grauwe gorzen, Europese kanarie, Bosrietzanger, Braamsluiper, Nachtegaal, Staartmees, Wielewaal, een Torenvalk die een hagedis pakt en op de Oder Kuifeenden. Op meerdere plekken horen we Veldkrekels en zien we Hoornaars.

Van de Oderberge gaan we naar Guben de Neisse over, Polen in. Na Chlebowo aan de oever van de Oder is een fraai oud zachthoutooibos, waar we een uurtje vogels observeren. We zien weer Hoppen, Geelgorzen, Spotvogels, Wielewalen, Groene specht, Draaihals, Witte ooievaar en Zwarte ooievaar en horen ook twee Kortsnavelboomkruipers. Naast de vogels zien we ook Meikevers, Reeën, Eekhoorns, Weidebeekjuffers en een vrouwtje Zandhagedis op de dijk bij weg nr. 138.

Via een met de handbediend veer gaan we naar Polecko en daarna naar Masewo, aan de overzijde van de Oder. De overtocht is gratis maar we geven wat tipgeld. Van Masewo gaan we naar Klopot waar zo'n 20 bewoonde ooievaarsnesten zijn. Klopot ligt in het nationaal park Krzewinski met een oppervlakte van 8.546 ha en is bekend om zijn vele Witte ooievaars. Helaas zijn we te laat voor het natuurmuseum dat in Klopot is gevestigd. Van Klopot gaan we naar uiterwaarden van de Oder waar zich nog een restant van een brug bevindt ter hoogte van Eisenhüttenstadt. Deze brug is tijdens het terugtrekken van het Rode leger in 1945 vernield en nooit meer opgebouwd.

Bruggenhoofd van voormalige brug Oder bij Klopot

We zien hier Torenvalk en Kleine plevieren op de zandbanken, horen Sprinkhaanzangers en zien ook een Grote gele kwikstaart bij een beekje als wij weer op weg zijn naar Golzow. 's avonds eten we niet in hotelpension Wagner, maar in een ander etablissement in Golzow aan de Karl-Marx-Strasse. Hendrik vindt een dode Groene pad op het parkeerterrein van het restaurant. Dit is voor het eerst dat wij hier een Groene pad vinden. 'S avonds bezoeken wij nog de uiterwaarden in de omgeving van Nieschen en luisteren naar Kwartelkoningen en Roodbuikvuurpadden.

Groene pad (Wechselkröte)

In het dorp Golzow vond Hendrik tijdens de reis van 2007 een platgereden vrouwtje Groene pad (*Bufo viridis*). De Groene pad is gemakkelijk te herkennen aan de heel karakteristieke tekening van licht- tot donkergroene vlekken op een lichtgroene, beigekleurige tot bijna witte ondergrond (als een militair camouflagepak). De soort komt in Nederland niet voor, wel in grote delen van Midden-, Oost- en Zuid-Europa. De westgrens loopt door Duitsland, ook geheel Polen maakt deel uit van het verspreidingsgebied.

De Groene pad is een middelgrote soort pad van droge, zandige, hete streken. In Midden-Europa bewoont de Groene pad verschillende soorten grondafgravingen, droge en half droge graslanden en binnen- en kustduinen. De soort komt ook volop voor in cultuurland en leeft vaak dicht bij de mens, tot middenin de dorpen.

De Groene pad is vooral nachtactief. De paarroep is zeer melodieus en niet erg luid. Het lijkt wel wat op een krekel of een Rugstreeppad, maar dan hoger. De padden graven holen in de losse bodem en verschuilen zich ook wel onder planken, losse stenen e.d. De padden planten zich voort in allerlei ondiepe en daardoor slechts tijdelijke, vegetatiearme watertjes. In Noord-Duitsland zijn dit onder meer dorpsvijvers met vlakke oevers met nabijgelegen zonbeschenen schuilplaatsen. De dikkopjes leven op de bodem ieder in een eigen trechtervormig kuiltje.

Langs de gehele westrand van zijn verspreidingsgebied wordt achteruitgang van de soort gemeld. Dit wordt in verband gebracht met veranderingen in het klimaat (toenemende invloed van zeeklimaat). De Groene pad staat in Duitsland op de Rode Lijst.

Literatuur:
Andreas en Christel Nöllert. 2001. Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.
Ton Stumpel en Henk Strijbosch. 2006. Veldgids Amfibieën en reptielen. KNNV Uitgeverij, Utrecht.

Singersongwriter

Als de forel op tafel komt,
komen de meest welluidende klanken uit haar mond.
Van "Die Forelle" tot "Jo Stafford"
klinken de noten rond haar bord.
Ja, ja, zo kenden we onze tafeldame niet
maar wij genoten van haar nieuwe Wartalied!

Vrijdag 25 mei 2007
Het is voor een aantal van ons weer vroeg op staan om te genieten van de eerste zonnestralen en vogels te spotten in de omgeving van Golzow. Het wordt vandaag warm en naar later blijkt, bereikt de thermometer 32° C. Bij de beek in de omgeving van het landgoed in Golzow wordt een Grote gele kwikstaart waargenomen.

Ontbijt bij Wagner in Golzow

Wij gaan na het ontbijt richting Słońsk en vervolgens naar de noordoostzijde van het dorp waar een onverhard pad langs de uiterwaarden van de Oder loopt richting Klopotowo/Witnica. In Słońsk gaan we bij de rotonde linksaf naar de hoofdstraat van het dorp en stoppen nog even bij de ruïne waar Torenvalken bakkeleien. We blijven de hoofdweg volgen en gaan dan voorbij het kerkje het bruggetje over (bij het rode huis) en vervolgens de dijk op in noordelijke richting.

Na circa 2,5 km en vele stops voor waarnemingen komen we bij een gemaal – Stacja Pomp dat op dit moment werd gerestaureerd. Aan de oostzijde bevindt zich nog een gemaal – Stacja Pomp 2 waarnaast zich "Hoopoe Wildlife Tours" bevindt; een bed & breakfast accommodatie met een kleine kampeergelegenheid in de tuin. In de tuin is een ooievaarsnest dat wordt bewoond door een paar Ooievaars. Het is een geweldig interessant pad over de dijk en wij doen er ook vrij lang over om in Witnica te komen. Het is een boeiend landschap met in de uiterwaarden van de Oder veel plas-dras situaties, veel zachthoutooibos en lange rijen knotwilgen langs het pad op de dijk. Binnendijks ligt een extensief beheerd landbouwgebied waar op een aantal locaties vleesvee graast. De beweiding is extensief, maar wel met grote aantallen koeien, tot soms enkele honderden stuks. Ook buitendijks vindt hier en daar begrazing met paarden en koeien plaats op de drogere delen. Langs de dijk zijn op meerdere locaties doorbraakkolken met krabbenscheerveldjes. Zeer indrukwekkend en uitgestrekt landschap, geheel zonder bebouwing.

Wij zien erg veel vogels en noteren: Europese kanarie, Geelgors, Wilde eend, 12 “paar” Grauwe klauwieren, Blauwe reiger, Pimpelmees, Koekoek, Rietzanger, Kleine karekiet, Kokmeeuw, Witvleugelstern, Gele kwikstaart, Fitis, Grasmus, Spreeuw, Zomertaling (meerdere mannetjes), Kneu, Tafeleend, Grauwe gors, Wielewaal, Nachtegaal, Spotvogel, Raaf, merel, Krakeend, Meerkoet, Rietgors, Kuifeend, Bonte kraai, Houtduif, Torenvalk, Rode wouw, Ekster, Aalscholver, Huiszwaluw met 186 bewoonde nesten bij het gemaal Stacja Pomp, Grauwe gans, 49 Kraanvogels, Boerenzwaluw, Grauwe vliegenvanger, Ringmus, Huismus, Koolmees, Kramsvogel, Kievit, Koekoek, twee paar Buidelmees, Zwarte ooievaar, Gaai, Roodmus, Kleine bonte specht, meer dan 60 Witte ooievaars bij een voormalig erf, twee paar Matkop, Bosrietzanger, Sprinkhaanzanger, vier Krekelzangers, één paar Holenduif. Bij een voormalig erf staat een oude dode iep en in de top van deze iep is een nest met vier juveniele Klapeksters. Het is een geweldige ervaring om dit nest met juveniele Klapeksters waar te nemen, omdat ze op het punt staan om uit te vliegen. We horen op diverse plekken Veldkrekels, zien meerdere Koninginnepages en Gouden torren.

Ter hoogte van het pontveer naar Witnica zien we één Watersnip en twee Rode wouwen en een Hop die wordt belaagd door een Ekster. Vanaf het pad op de dijk waar de weg op de dijk weer verhard is, zijn weer kleine boerderijen (Oksa) waar we “erg veel” bewoonde ooievaarsnesten zien. Bij de brug over de Warta bij Świerkocin horen we nog twee Europese kanaries.
Via Witnica gaan we binnendoor naar een bosreservaat bij Bogdaniec. Vlak voor Motylewo bij de boswachterswoning (Bogdaniec II) lunchen wij in het bos dat grotendeels bestaat uit een Zomereiken-Haagbeukenbos. Het is een interessant bos met veel oude Zomereiken. Na de lunch maken wij een wandeling door het bos. Interessant is dat wij enkele malen een Zwarte ooievaar boven het bos zien vliegen; wellicht is hier een broedpaar aanwezig. Wij noteren tijdens de wandeling de volgende soorten en aantallen; zes Vinken, één Wielewaal, één Buizerd, drie Merels, één Europese kanarie, twee Witte kwikstaarten, drie Boomklevers, vier Boomkruipers, twee Spreeuwen, vijf Grote bonte spechten, twee Zwartkoppen, meerdere Tjiftjaffen en Fitissen, één Boomleeuwerik, twee Bonte vliegenvangers, twee Vuurgoudhanen, één Glanskop, vijf Fluiters, één Zwarte specht, één paar Holenduif, één Goudhaan, drie Roodborsten, twee Zanglijsters, één Koolmees, één Gaai, één Grauwe klauwier, twee Pimpelmezen en één Zwarte roodstaart. We zien meerdere Hoornaars, Weidebeekjuffers, Bruine kikkers en sporen van Wilde zwijnen en twee doodgereden Hazelwormen.

Na het bezoek aan het bosreservaat gaan we via Lemierzyce richting Słońsk, omdat het te warm is om nog een ander bosreservaat te bezoeken. We rijden over een dijkje waar we veel zien: een paartje Bruine kiekendief, Krekelzanger, Wielewaal, vier Kleine bonte spechten, Zanglijster, een Ringslang op het zandpad, Weidebeekjuffers in overvloed, knaagsporen van Bevers, Torenvalk, Bosrietzanger, vier Grote karekieten, Spreeuw, Grote bonte spechten, Spotvogel, Kleine karekiet, Aalscholver, Blauwe reiger, Rode wouw, Grasmus, zes Grauwe klauwieren, Tjiftjaf, Zwartkop, Geelgors, Spreeuw, Reeën, Zwarte specht, Kraanvogels, Kievit en Zwarte ooievaar. Dit dijkje loopt “onderaan” het bos, parallel met weg 22, juist in de uiterwaarden van de Oder. Een route van circa 5 kilometer binnendoor naar Słońsk. Vervolgens gaan we weer naar het betonpad en het uitkijkprieel in Słońsk west. We zien weer erg veel Witvleugelsterns en Witwangsterns, Kleine plevieren, horen twee Kwartelkoningen en ook een Porseleinhoen en Roerdomp. Om 17.30 uur gaan we naar het informatiecentrum van het Warta Monding Nationaal Park, omdat een aantal van ons de Roodmussen nog eens willen zien. Dit is geen probleem, want de Roodmussen verblijven hier in het educatieve park en op het plein achter het infocentrum. Het valt op dat Roodmussen vaak daar zitten waar grazige vegetaties kort gemaaid zijn.

Highlight van de dag

Wat was nou een echte highlight van de dag?
Wat was het meest bijzondere dat je zag?
Was dat de zoveelste klauwier?
Of had je van die veertig ooievaars het meest plezier?

Was het die ringslang die nog net ontsnapte
en het natte gras ingleed,
voordat iemand hem vertrapte
of een auto 'm overreed?

Was het de immense kudde koeien en paarden
waar wij aan de boorden van de Warta lang naar staarden?
Of was het predatie
op locatie,
toen die aalscholverkolonie door een zeearend werd bezocht,
zwevend boven het meer van Narodowy, op fouragetocht.

Nee…. dat was het allemaal niet!!!
Wel….als je plotseling ziet
onverwacht hoog in een zo goed als dode populier,
een nest, van een fraai gevleugeld dier.

En ook nog goed bezet met vier elkaar verdringende jongen,
die nog net niet van de rand afsprongen.
Dat was iets wat je niet vaak zag.
Dat…….!! was de waarneming van de dag.
Dat was pas goed,…. beter,…..best……
Dat was het klapeksternest.

Zaterdag 26 mei 2007
Terugreis; omstreeks 20.00 zijn wij weer in Epe.

Vogelreis 2008

Ook voor de vogelreis in 2008 is een programma opgesteld als leidraad voor de dagindeling.
Het programma in 2008 is ook weer aangepast op basis van belangstelling en omstandigheden.

Zondag 25 mei 2008

Om 6.10 uur vertrekken wij van huize Murris in Vaassen richting Golzow. Het is schitterend weer en de verschillende stops langs de Autobahn vervelen niet. Wij zien in Vaassen voor de afslag naar rijksweg A 50 op een lantaarnpaal een Steenuil; het notitieboekje bewijst zijn eerste diensten. Wij zien langs de Duitse Autobahn de gebruikelijke soorten en na zo'n 300 km onze eerste Rode wouw. Tijdens de rit proberen we het aantal roofvogels bij te houden; uiteindelijk staat de teller op: 17 Rode wouwen, twee Wespendieven, tien Witte ooievaars, 73 Buizerds, een mannetje Blauwe kiekendief, drie Bruine kiekendieven,11 Torenvalken en twee Haviken. Het is weer opvallend hoeveel dode dieren er langs de Autobahn liggen. Twee Buizerds, één Bosuil, één Kerkuil, Egels, een Dode das, enkele Wasbeerhonden en meerdere vossen en marterachtigen. Op de parkeerplaats Am Finkenberg zien wij een Boomvalk, Groene specht en meerdere Geelgorzen, ook laat hier zich een Wespendief goed zien. Verder zien wij onderweg nog Appelvink, Raaf, vier Grauwe gorzen, zes Grauwe klauwieren, drie Zwarte ooievaars, veel Putters en Gele kwikstaarten en in de dorpjes meerdere Europese kanaries. En passant noteren we ook insecten; Tuinhommel, Oranjetipje, Honingbij, Citroenvlinder, Hooibeestje, Gele spanner, Bruine vuurvlinder, Kleine vuurvlinder, Hoornaar en Johanneskever.

Binnendoor

De insecten en de Zwarte ooievaars zagen wij op een binnendoor weggetje richting Golzow. Rond half vier zijn we in Golzow en betrekken de kamers en gaan zo snel mogelijk naar de uiterwaarden van de Oder bij Nieschen (dorp Genschmar) waar fraaie rivierduinen met veel meidoorns, Hondsrozen, Zomereiken, Winterlinden en Acacia's zijn.

Het centrale deel is erg droog en hier groeien veel Driekleurige viooltjes, Hondstong en Heksenkruid; warmteminnende soorten die in open vegetaties groeien. Hoewel het erg warm is, laten de vogels zich toch horen. Wij horen in het riet Kleine karekieten en op meerdere locaties in het waterriet Grote karekieten. We zien Kramsvogels voedselvluchten maken. Groenling en Kneu foerageren in de meidoorns en we horen ook twee Spotvogels.

Langs de Oder zien we Zilvermeeuw, Rietzanger, Rietgors, Visdief, Bosrietzanger, Blauwe reiger, Knobbelzwaan, Bergeend, Bonte kraai, Oeverzwaluw, Kievit, twee Scholeksters, één paar Grauwe ganzen, Grote zaagbek, drie vrouwtjes Zomertaling, vinden sporen van Bevers, zien Nijlgans, twee Dwergsterns, één Dodaars en meerdere malen
Oeverlopers en één adulte Zeearend.

Rivierduinen bij Nieschen

We lopen van de oever van de Oder door rietgrasvegetaties naar het rivierduin en horen Putter, Wielewaal (> drie paar), Koekoek en Tuinfluiter, Fazant, Vink, Koolmees, zes paar Geelgorzen, Houtduif, drie Holenduiven, Pimpelmees, Merel, Roek, Zanglijster, Spreeuw, Buizerd en noteren acht zingende Grauwe gorzen. Dichtbij horen we getek en dan een riedeltje met een mix van de zang van Zwartkop, Grasmus en Braamsluiper: een Sperwergrasmus laat zich van de beste kant zien en stijgt al zingend op uit de top van een meidoorn. Even later hebben we nog een Sperwergrasmus die zijn best doet. We zijn hier op het juiste moment; Sperwergrasmussen verdedigen hun territorium maar een korte tijd. We genieten van de Sperwergrasmussen en constateren dat hier een goed biotoop aanwezig is; Eenstijlige meidoorn, Wegedoorn en Hondsroos en onafscheidelijk van de Sperwergrasmus: de Grauwe klauwier. Er zijn minstens vier paar Grauwe klauwieren. We zien aan insecten Platbuik, Bruine vuurvlinder, Hoornaar, Honingbij, Hooibeestje en een klein steilwandje van 20 cm hoogte met metselbijtjes. Verder een vrouwtje Zandhagedis.

Zwarte populier: Naturdenkmal

We lopen terug naar de parkeerplaats bij de Oder en zien in het rivierduin meerdere Hazen en Reeën, zien meerdere Witte ooievaars, horen in de verte nog een Hop, noteren de derde Sperwergrasmus, maar ook een koerende Zomertortel en één jagende Boomvalk. We fotograferen een Denkmal in de vorm van een oude zeer dikke Zwarte populier. De dikste populier van Duitsland staat verderop in deze uiterwaard bij Bleyen-Genschmar.

Sfeer langs de Oder

Na de avonddis op het terras van pension Wagner, zijn we weer monter. We gaan naar Kostrzyn naar het parkeerterrein van het kantoor van het nationaal park Warta Monding. We zijn daar rond 21.00 uur en steken de “drukke” doorgaande weg naar Slonk over en gaan het reservaat in via het doodlopende pad aan de noordzijde van de weg “Mokradla I Spalony”.. Op deze avond, waar de muggen ons redelijk met rust laten, is het hier goed toeven. Ter hoogte van het parkeerterrein noteren we Spreeuw, Groenling, Zwartkop, Gierzwaluw, Huiszwaluw, Nachtegaal, Wilde eend, Witte kwikstaart, Ringmus, Koekoek, Houtduif, Fitis en Vink. Aan de overzijde van de weg in het reservaat horen we zowel Nachtegalen als Noordse nachtegalen, verder vier Snorren, vier Rietzangers, we zien twee Kleine zilverreigers, twee Rietgorzen, twee Bosrietzangers, Kleine karekiet, Grasmus, Zwartkop, Zwarte- en Bonte kraai, horen drie Waterrallen, zien Zomertaling, Gele kwikstaart, Knobbelzwaan, één paar Futen, Meerkoet en horen en zien één Grote karekiet, Dwergmeeuw, twee Roerdompen, één Grote gele kwikstaart, meerdere Kwartelkoningen, één Zeearend, Tafeleend en Krakeend, Roodhalsfuut, Oeverloper en Ransuil, ook de Groene kikkers, Meerkikkers, Rugstreeppadden, Beverratten en twee Bevers ontgaan ons niet in de schemering. Het scala aan vogel- en overige diersoorten is hier overweldigend. Het is een geweldige dag en voor dat wij ons te ruste begeven, concluderen wij dat deze eerste dag de teller al op 105 vogelsoorten staat.

Maandag 26 mei 2008
Het is ‘s morgens bewolkt, wanneer wij een korte wandeling maken voor het ontbijt. Wij noteren erfvogels, maar zien ook een Kleine bonte specht en bij de beek een IJsvogel. In het dorp horen wij twee Europese kanaries en in de akkers veel Veldleeuweriken. Na het ontbijt gaan wij naar het nationaal park Warta in Słońsk en zijn daar omstreeks 9.00 uur op het parkeerterrein bij het kantoor van Park Narodowy Ujście Warty. Het is net als in 2007 een interessante locatie om vogels waar te nemen; wij noteren onder andere: Koekoek, Nachtegaal. Kleine karekiet en Grote karekiet, twee Wespendieven, drie Roodmussen, één Kleine bonte specht, Kneu, Torenvalk, Bosrietzanger, twee Braamsluipers, meerdere Grasmussen, één Waterhoen, Putter en Wielewalen. Wij zien op meerdere plekken in de watergangen Ringslangen en verder enkele Gouden torren.

Stop bij Neu America langs de weg van Kostrzyn naar Słońsk

Na het bezoek aan de omgeving van het kantoor van het nationaal park gaan wij richting Słońsk en stoppen langs de weg ter hoogte van Neu America en noteren de volgende soorten: tien Ooievaars, Gele kwikstaart, Nachtegaal, Zwarte roodstaart, Boerenzwaluw, Witte kwikstaart, Geelgors, Kievit, Zomertaling, Grasmus, één dode juveniele. Ringslag, Zwarte stern, 40 Knobbelzwanen en één Kwartelkoning.

Vervolgens gaan wij naar de derde insteek langs de weg naar Słońsk en noteren daar: baltsende Watersnippen, Wilde eend, Zwartkop, Spotvogel, vele honderden Kokmeeuwen, Aalscholver, Zwarte kraai, Blauwe reiger, Pimpelmees, Kleine karekiet, Tafeleend, Zwarte stern, Zomertaling, Witvleugelstern, Spreeuw, Wielewaal, Roerdomp, Witwangstern, Grauwe vliegenvanger, Bruine kiekendief, Grote karekiet, Tureluur, Wintertaling, Gele kwikstaart, nu drie Ringslangen en veel Weidebeekjuffers. Wat een rijkdom!

Vervolgens gaan we naar de uitkijktoren bij de afslag naar Czarnów. De uitkijktoren staat op een stuifduin ver van het uitgestrekte moeras. Aan de noordzijde van de uitkijktoren zijn schrale bloemrijke graslanden met hier en daar struwelen. Aan de oostzijde zijn droge Grove- dennen opstanden en aan de westzijde droge stuifduinen, begroeid met Buntgrasvegetaties. Aan de zuidzijde zijn ook droge Grovedennenopstanden langs de weg naar Czarnów.

Wij zien en noteren bij de uitkijktoren de volgende soorten: Buizerd, één Geelgors, twee Grauwe gorzen, Veldleeuwerik, één Wielewaal, één dode Ringslang, Fazant, Bonte kraai, drie Zeearenden, Koolmees, Kokmeeuw, Oeverzwaluw, Kievit, enkele Reeën, Vink, Grauwe vliegenvanger, Raaf, Zwartkop, Bruine kiekendief, Grasmus, Rietgors, Roodborsttapuit, Zwarte mees, Steenhommel, Veldleeuwerik, Hoornaar, Rode bosmier, Grauwe klauwieren en Grote lijster.

Observatiepunt bij de afslag naar Czarnów

Na het bezoek aan deze vogelkijktoren, waar veel interessante waarnemingen zijn verricht, gaan wij via Słońsk richting betonpad naar het observatieprieel “Ptasim Szlakiem”. Ptasim Szlakiem is een bekende Europese locatie voor vogelaars die West-Polen bezoeken. En terecht, deze locatie is bijzonder boeiend om vele uren te verblijven en gewoon te genieten van vogeleven dat je hier omringt. Wij lopen naar het eind van het betonpad naar de brug over één van de watergangen.

Vogelkijkpunt en uitvalsbasis: “Ptasim Szlakiem”.

Aan het eind van het betonpad heb je een goed overzicht over het moeras en krijg je ook een indruk van dit weidse landschap. Hier kun je ook vrijwel altijd Zeearenden waarnemen die hier roesten in de oude schietwilgen. Vandaag zien we dat een Zeearend een duik neemt in de Blauwe reigerkolonie en een jonge Blauwe reiger grijpt.

We zien en horen vele honderden foeragerende Kokmeeuwen, veel Gele kwikstaarten, Kramsvogels in de wilgenopstanden richting vogelobservatiehut, vele tientallen foeragerende Aalscholvers, vier Rietzangers. Verder meerdere foeragerende Bruine kiekendieven, Koekoek, Zwarte sterns, Blauwe reiger, Grauwe gans, Visdief, Tureluur, nog een Zeearend, Witte ooievaar, Zwarte ooievaar, Kuifeend, 19 Kraanvogels, 14 Grote Zilverreigers, 565 Knobbelzwanen, Zilvermeeuw, Bonte kraai, Krakeend, Roodbuikvuurpadden, drie baltsende Watersnippen, Rietgors, drie Grutto's, 40 Futen, Sprinkhaan-zanger, twee Waterrallen, vier Geoorde futen, Meerkoeten, Bergeenden, vijf man en twee paar Zomertaling, twee paar Slobeend, Meerkikker, één Steenloper, Tureluurs, Bontbekplevieren, 17 Bonte strandlopers, vier foeragerende Zwarte ooievaars, vele honderden Aalscholvers, Toendrarietgans, Middelste zaagbek, één Grauwe kiekendief, Noordse nachtegaal en nog vier Zeearenden. Langs het betonpad zien we op meerdere locaties Ringslangen. Het is een prachtige locatie die veel te bieden heeft en tijd nodig heeft om te genieten.

Genieten

Tevergeefs.

Een fitis
die in het riet is
zoekt een tjiftjaf die er niet is.

Daarna gaan we via Słońsk richting Klopotowo (de dijk waar we vorig jaar zoveel Witte ooievaars zagen). Voordat we het dijkje oprijden zien we nog een Tapuit in een geschikt biotoop en bij een woning in aanbouw waar nog een gedeelte van een bouwput is, een Oeverzwaluwkolonie met 71 bewoonde nesten.

Oeverzwaluwkolonie

Bij het inmiddels gerestaureerde pompstation stoppen we om de lunch te velde te gebruiken. Wij zien aan de noordzijde van de dijk drie Roodhalsfuten in geïnundeerd grasland. Wij constateren dat dit seizoen delen van de weilanden zo laat nog geïnundeerd zijn, in tegenstelling tot vorig jaar.

Gemaal: 62 Huiszwaluwnesten bezet

Op het paalnest bij bed & breakfast Hoopoe Wildlife Tours heeft een paar Ooievaars twee juvenielen. Wij tellen 120 Huiszwaluwnesten onder de dakrand van het gemaal en constateren dat er 62 bezet zijn. En ook hier zien we een adulte Zeearend die een juveniele Blauwe reiger gegrepen heeft, afgaande op de lange poten die onder de Zeearend bungelen.

Vanaf het gemaal tot het eind van het onverharde pad op de dijk hebben wij van een aantal vogelsoorten de aantallen genoteerd. Het is slechts een indicatie, aangezien het werkelijk aantal hoger zal zijn. Achtereenvolgens hebben wij genoteerd: Nachtegaal, Fitis, vijf Bosrietzangers, Zwartkop, Huismus, Kokmeeuw, Zanglijster, Pimpelmees, Bonte kraai, 19 Geelgorzen, één Matkop, Grasmus, Meerkoet, Knobbelzwaan, Kleine karekiet, Merel, 40 Kraanvogels, 64 Ooievaars, vijf Grote zilverreigers, Blauwe reigers, twee Buizerds, Ekster, Gaai, Staartmees, Zomertaling, zeven Grote karekieten, één Klapekster in een dode knotwilg, 15 Grauwe klauwieren, Bruine kiekendief vrouw, Houtduiven, drie Kwartelkoningen, twee Rietzangers, Ringmus, Tuinfluiter, drie Roodmussen (zowel niet volledig op kleur eerstejaars mannetje als twee uitgekleurde mannetjes), twee Krekelzangers, Snor, twee Zeearenden in een oude schietwilg, één Zwarte ooievaar, één Raaf, 10 Grauwe gorzen, één Appelvink, Koolmees, Boomkruiper, Fazant, Kleine bonte specht, Wielewaal, drie Spotvogels en één Zwarte wouw.

Naast de waarnemingen van vogels zien wij ook een juveniele Ringslang op het zandpad, Hoornaars die druk zoemend voedsel verzamelen, Groene kikkers en Veldkrekels. Vrijwel aan het eind van het pad over de dijk kijken we nog een tijd naar een graslandencomplex aan de noordzijde van de dijk; hier grazen honderden koeien en paarden met respectievelijk kalfjes en veulens. Het is een imposant gezicht om zoveel graasdieren bij elkaar te zien. Aan de noordzijde van de dijk zijn veel ruige weilanden met grote zeggen en wilgenstruwelen, maar ook in de drogere delen stukken met Echte koekoeksbloemen.

Beweiding met grote aantallen stuks rundvee

Na het bezoek aan de dijk gaan we naar de omgeving van ten zuiden van Krzeszyce, waar we de fraaie beek Postomia bezoeken. Deze beek meandert door het bos en heeft kale oevertjes. In het bos staan langs de beek imposante oude Zwarte elzen, veel dode bomen en ook veel dood hout in de beek. We horen Koekoek, Appelvink, Grauwe vliegenvanger, Wielewaal, Vink, Zwartkop, Glanskop, Boomkruiper, Grote bonte specht, Winterkoning, Roodborst, Vuurgoudhaan en in het aangrenzende Grovedennenbos: Pimpelmees, Merel en Fluiter. Bij de beek zien we Bosbeekjuffers en horen op meerdere plekjes Veldkrekels. Op het pad ligt een dode Hazelworm en ook zijn er Eekhoorns.
De route die wij dan gereden hebben is als volgt: Słońsk, dijk over langs Stacja Pomp, dijk naar Klopotowo, Boguszyniec, rechtsaf richting Przemyślaw, Dzierzążna, Krzeszyce, vervolgens het dorp door naar de beek Postomia.

Na het bezoek aan de beek gaan we terug naar Golzow in Duitsland. Terug in Duitsland ter hoogte van Manschnow horen wij nog een Roodmus. Na het diner, rond tienen, brengen we nog een bezoek aan de uiterwaarden bij Nieschen, waar we Dwergvleermuizen, Rosse vleermuizen en Laatvliegers zien. De Roodbuikvuurpadden zijn weer actief, maar ook laten Meerkoet, Nachtegaal, Blauwe reiger en Kleine karekieten zich horen. Meerkikkers zijn in de poelen aanwezig. Aan de overzijde van de Oder ter hoogte van Kaleńsko horen we één Kwartelkoning en bij de voormalige veerstoep een Waterral en aan de rand van het rivierduin in de poelen Roodbuikvuurpadden. Ook bij de bebouwing Am Deich zijn Roodbuiken.

Dinsdag 27 mei 2008

Volkstuinleven in Golzow

Voor het ontbijt maken enkelen van ons nog een wandeling in de omgeving van het dorp en noteren achtereenvolgens: Turkse tortel, drie Grauwe gorzen, Vink, Houtduif, Huismus, Boerenzwaluw, Groenling, Nachtegaal, twee Putters, Ringmus, Bonte kraai, drie Spotvogels, Wielewaal, Kleine bonte specht, Torenvalk, één Grote karekiet en een Zwarte wouw.
Na een bezoek aan de broodwinkel gaan we naar het Naturschutzmuseum in Kostrzyn. Het is een klein centrum met opgezette vogels en veel geprepareerde insecten. In de hal is een klein VVV gevestigd en hier zijn goede kaarten en ander informatiemateriaal op natuurgebied te koop. Het museum “Muzeum Przyronicze” bevindt zich aan de straat Dworcowa 7 vlakbij een spoorwegovergang. Een bezoek zeker waard!

Vervolgens brengen we een bezoek aan de brug over de Oder ter hoogte van de grensovergang waar we Noordse nachtegalen horen en zien ook een paartje Grauwe klauwieren met een vliegvlug juveniel dat wordt gevoerd. Verder noteren we Kokmeeuw, Tuinfluiter, Houtduif, Spreeuw, Grote bonte specht, Grasmus, Wilde eend, Nachtegaal, Koolmees , Kauw, Gierzwaluw, Merel, Koekoek, Tjiftjaf, Witte kwikstaart, Putter, één Wespendief en een paartje Grote zaagbekken.

Sfeer aan de noordoever van de Warta bij Świerkocin, waar we veel waarnemingen doen.

Daarna koersen we richting Witnica Świerkocin aan de noordzijde van de Warta. Hier bezoeken wij lopend de uiterwaarden, graslanden en moerassen aan de noordoever van de Warta. Wij maken een wandeling over een onverharde weg op de dijk vanaf een gemaal in Świerkocin in westelijke richting. Tot aan de grote doorbraakkolk vijf kilometer westelijker. Binnendijks liggen uitgestrekte ruige bloemrijke hooilanden. Veel hooilanden worden langs verruigde watergangen begrensd door uitgegroeide elzensingels. In het zuidoostelijke deel vindt beweiding plaats met grote aantallen runderen (circa 600 stuks). Buitendijks ligt tussen de dijk en de Warta een uitgestrekt moeras met veel wilgenstruweel en poelen. Wij hebben tijdens deze excursie ook de aantallen vogels genoteerd.

Tabel 1: waarnemingen dinsdag 27 mei 2008 Świerkocin – Oksa op noordelijke dijk Warta

Soort	Aantal	Soort	Aantal
Fuut	1 pr.	Roodhalsfuut	2 pr. (1 pr. met 3 juv.)
Aalscholver	vele tientallen	Blauwe reiger	5 ex.
Ooievaar	meerdere paren	Zwarte ooievaar	1
Knobbelzwaan	2 pr.	Grauwe gans	4 pr. met juv.
Wilde eend	enkele tientallen	Krakeend	3 pr.
Zomertaling	1 pr.	Zeearend	2 ex.
Rode wouw	enkele ex.	Bruine kiekendief	5 ex.
Buizerd	2 pr.	Wespendief	1 ex.
Fazant	1 man	Waterral	1 roepend
Meerkoet	9 pr.	Kievit	5 pr.
Watersnip	enkele baltsend	Kokmeeuw	vele tientallen
Zilvermeeuw	enkele ex.	Houtduif	meerdere pr.
Turkse tortel	enkele ex.	Koekoek	enkele roepend
Hop	2 roepend	IJsvogel	1 ex.
Kleine bonte specht	1 ex.	Boerenzwaluw	enkele tientallen
Huiszwaluw	enkele tientallen	Noordse nachtegaal	2
Merel	meerdere ex.	Kramsvogel	meerdere ex.
Tuinfluiter	6	Zwartkop	2
Braamsluiper	1	Grasmus	10
Rietzanger	12	Sprinkhaanzanger	5
Krekelzanger	3	Snor	10
Kleine karekiet	20	Bosrietzanger	13
Grote karekiet	1	Fitis	13
Koolmees	3	Pimpelmees	1
Matkop	3	Staartmees	2 (1 en 1 n. variant)
Buidelmees	2	Grauwe klauwier	3
Ekster	1	Gaai	3
Spreeuw	enkele tientallen	Huismus	meerdere ex.
Ringmus	1 pr.	Vink	1 pr.
Appelvink	enkele ex.	Roodmus	3
Rietgors	28	Geelgors	4

En verder zien we veel Groene kikkers, ook Meerkikkers, Bruine kikkers, meerdere dood gereden jonge Ringslangen en Gewone padden. We zien weinig vlinders; alleen langs de dijk zijn er veel Hooibeestjes. Het behoeft geen betoog dat deze dinsdagmorgen veel waarnemingen opleverde en dat dit dijkje met de hooilanden en moerassen langs de Warta een prima excursiegebied is.

Noteć

Na ons bezoek aan de uiterwaarden boven Oksa waren wij in de uiterwaarden van de Noteć. De Noteć is een rivier, die ontspringt in het hart van Polen en uitmondt in de Warta ter hoogte van de stad Wielkopolski in West-Polen. De Noteć is op sommige plaatsen maar 50 meter breed; de uiterwaarden zijn echter op veel plaatsen vele kilometers breed. Deze uiterwaarden hebben veel zand in de bouwvoor en ook ligt zand op het veen. Op veel plekken zijn natuurlijke perceelsafscheidingen in de vorm van houtsingels en heggen. Er zijn weinig sloten in de uiterwaarden, waardoor de uiterwaarden na inundaties vrij lang nat blijven. Aan het landgebruik is dit ook goed te zien; er zijn veel percelen die extensief begraasd worden; ook wordt langs de rivier veel gehooid. Door de gebrekkige ontwatering vinden we langs de Noteć veel rietlanden die afgewisseld worden door wilgen- en elzenbosjes. Er is relatief veel dood hout aanwezig, door de regelmatige inundaties.

Vanaf Świerkocin reden wij via Gorzów naar Gralewo. Hemelsbreed is dit 35 kilometer oostelijker. Bij kanaal Polka ter hoogte van Plomykowo verzorgen we om 14.00 uur de inwendige mens. Wij kijken uit over uitgestrekte hooilanden in de uiterwaarden van de Noteć. Het landschap bestaat uit zeggenrijke hooilanden met Echte koekoeksbloemen die vermoedelijk eenmaal per jaar gemaaid worden. De hooilanden worden doorsneden door diep gegraven sloten, waar het waterpeil wel opgezet is. Langs de hooilanden liggen stapels geperste ronde balen hooi van gras dat in 2007 is gemaaid en hier opgeslagen is, omdat er blijkbaar geen afzet voor is. Wij worden verrast door de aanwezigheid van twee mannetjes en twee vrouwtjes Grauwe kiekendief en zien later nog enkele ex. Eén mannetje Grauwe kiekendief baltst er op los om twee vrouwtjes het hof te maken. Dit terwijl wij nog steeds lunchen.

Biotoop Grauwe kiekendief

Volgens onze waarnemingen zijn er op dit moment vijf paartjes Grauwe kiekendief in dit gebied aanwezig. Wij verblijven hier geruime tijd om te genieten van de Grauwe kiekendieven. In de talrijke struwelen langs de onverharde weg zijn 5 paartjes Grauwe klauwieren, waarvan één een muis heeft gevangen. Grasmus, Pimpelmees, Geelgors, Braamsluiper, Spotvogel, Roodmus, Koekoek, en Bosrietzanger zijn ook aanwezig. Wij zien verder Bruine kiekendieven, Boerenzwaluwen, Huiszwaluwen, Torenvalken, Blauwe reigers, Spreeuwen en foeragerende Visdieven. Groene kikkers zijn er in overvloed en ook hier horen wij veel Veldkrekels en zien we Aardhommels.

Baltsende Grauwe kiekendief man: 5 paar aanwezig bij de Noteć, kanaal Polka.

WiedjeWuudjaWuuj.

Een zingende roodmus in het riet
vergeet je van je leven niet.
Hoewel;…… het rood waar je op hoopt
heeft zo'n musje in z'n eerste zomer niet.
Maar plotseling als in rode verf gedoopt
en met het nodige geduld
wordt dan toch je wens vervuld.
Dan klinkt in volle glorie
Zo'n onmiskenbare roodmusstory.
Zo'n liedje dat je na kunt fluiten
Lang na een vogelreis, zomaar, ergens buiten.

Langs de Noteć: extensief agrarisch beheer, Beversporen en wilgenstruwelen.

Wij vervolgen onze weg zoveel mogelijk via binnenwegen in de periferie van de Noteć en komen uiteindelijk via een boerenerf ter hoogte van Stwolink, waar een stier op het pad staat, bij de uiterwaarden van de Noteć. Bij een oude half ingestorte schuur is een bewoond ooievaarsnest op een paal; langs de Noteć zijn veel wilgenstruwelen. Wij horen en zien vier Roodmussen en ook horen wij twee Roerdompen en twee Grote karekieten, Tuinfluiters, Nachtegalen en Wielewalen en we zien veel Boerenzwaluwen.

Wij volgen het zandpad langs de voet van de dijk en genieten van ruimte en de stilte en de afwezigheid van enige bewoning. Enkele malen maken we een doorsteekje naar de Noteć en constateren dat op basis van de vele vraatsporen langs de Noteć op tal van plaatsen Bevers aanwezig zijn. Wij zien op meerdere plekken Bonte kraai, Rode wouw, Kramsvogel, Buizerd, Fitis, Tjiftjaf, Noordse nachtegaal en Spotvogel. Binnendijks zijn uitgestrekt hooilanden die hier en daar verlaten zijn.

Gelet op het verkavelingspatroon en de doorsnijding met rechte wegen moet hier een landbouwkundige exploitatie aan de inrichting ten grondslag hebben gelegen. De huidige situatie is naar onze maatstaven meer een ontwikkeling richting natuurgebied dan dat hier nog daadwerkelijk ooit nog een landbouwkundige productie op gang komt. Duidelijk is dat veel landbouwpercelen verlaten zijn, dan wel extensief worden beheerd. Er zijn veel vossenstaartvegetaties met in drogere delen Echte koekoeksbloemvegetaties.

Na kilometers lange onverharde wegen gaan we weer naar Słońsk en horen onderweg nog twee maal een Kortsnavelboomkruiper.

Langs de Noteć veel elzenbroekbos in een extensief beheerd agrarisch landschap.

Na het diner in Golzow worden wij verrast door Maarten Prins die een PowerPoint heeft samengesteld over geologie en landschap van het Oderbruch. Deze interessante informatie geeft een andere kijk op dit gebied en verruimt onze blik over samenhang op een grotere landschapsschaal.

Zwarte wouw

Woensdag 28 mei 2008

Deze dag gaan we wat verder Polen in naar het Drawa Nationaal Park. Een gebied dat gedomineerd wordt door bossen, beken en geologisch erg interessant is. Hemelsbreed zo'n 100 km vanaf Kostrzyn, verder dan het verste punt van dinsdag.
Met onderweg maar een enkele stop gaan we rechtstreeks via Gorzów, noordoostelijk via Strzelce Krajenskie en Dobiegniew naar het natuurpark Drawienski (Park Narodowy).

Onderweg zien we veel erfvogelsoorten, maar ook Buizerd en Torenvalk. Veel lanen zijn beplant met linden en esdoorns. Op diverse plekken horen we Geelgors en Grauwe gors, zien we Rode wouwen Spotvogel en Fluiter in de meer bosrijke gebieden en in de dorpjes Europese kanaries. Eenmaal in het park aangekomen, stoppen wij bij het riviertje de Drawa en vertoeven een tijd in een interessant bos met veel Acacia, Zomereik, Haagbeuk, Hop, Hazelaar, Gewone vlier, Winterlinde, Esdoorn, Es, Groveden en langs de oever oude Zwarte elzen. Wij noteren Koolmees, Tjiftjaf, Vink, Zwarte mees, Zwartkop, Winterkoning, Witte kwikstaart, Wespendief, Grote gele kwikstaart, Appelvink, Blauwe reiger, Merel, Kortsnavelboomkruiper, Groene specht, Wespendief en Appelvink. Bij de oever van de Drawa foerageert een Grote gele kwikstaart en wij zien een Amerikaanse nerts die langs de oever over een boomstam huppelt.

Drawienski Nationaal park
Het logo van het nationaal park bestaat uit een Otter. Geen wonder aangezien door de talrijke, visrijke meren en riviertjes veel Otters in het park voorkomen. In West-Pommern liggen meerdere beschermde gebieden met een oppervlakte van meer dan 455.000 hectare. Het park heeft een oppervlakte van 11.441 ha, waarvan 569 ha strikt beschermd gebied is.

De naam van het park is gerelateerd aan de rivier de Drawa, die met een lengte van 40 km door het park stroomt. Dit park ligt in het dal van de riviertjes de Drawa en de Plociczna, waarvan de Plociczna weer uitmondt in de Drawa.

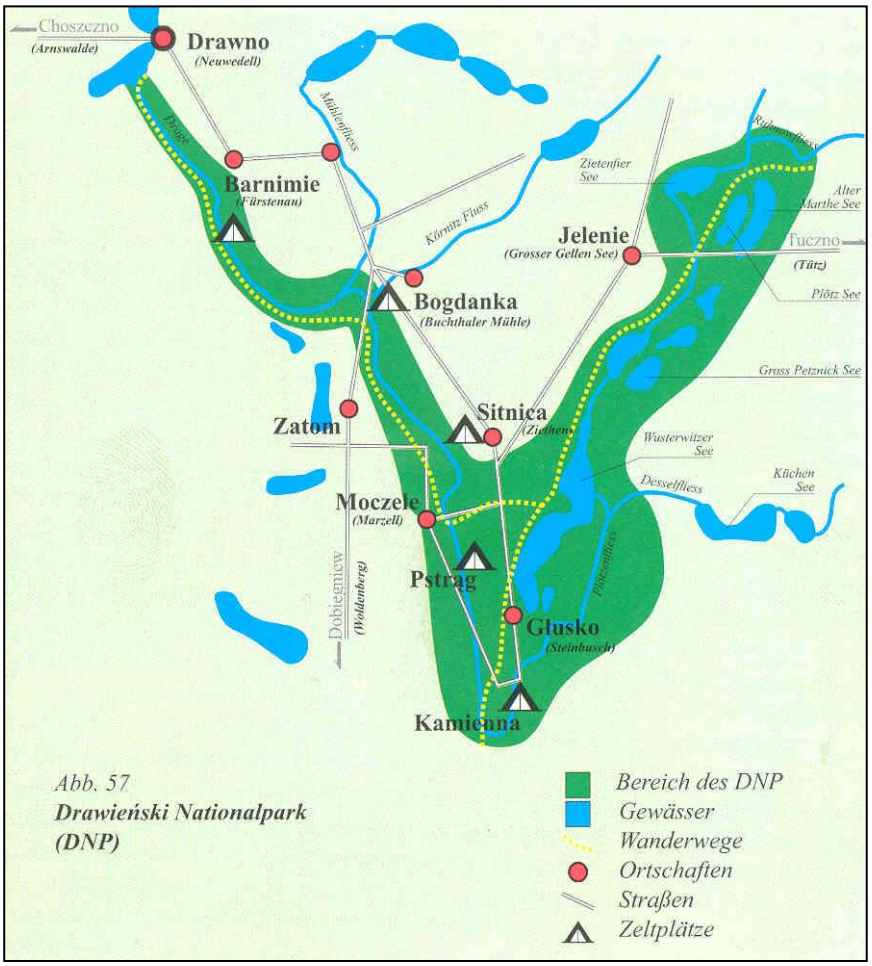

De Plociczna (Plötzenfliess) stroomt door enkele meren in het park en voedt de meren met zuurstofrijk water. Het water van de rivieren kent veel paaiplaatsen voor aansprekende visoorten zoals: Zalm, Vlagzalm, Forel, Beekforel en Negenoog. Hierdoor kunnen naast de genoemde vissoorten ook waargenomen worden: Moerasschildpad, Brilduiker, Grote zaagbek, Otter en Bever. De twee riviersystemen vormen belangrijke natte aders en beslaan in het park 8,2 procent van de totale oppervlakte.

Informatiecentrum van het Drawienski Nationaal Park in Glusko.

De Plociczna is natuurlijker dan de Drawa en langs dit riviertje mag de natuur zijn gang gaan. Interessant is dat beide rivieren van het noorden naar het zuiden stromen, terwijl alle andere rivieren in dit deel van West-Pommern naar het noorden stromen. De rivieren zijn qua waterhuishouding onbeheersbaar en bepalen voor een groot deel de natuurlijke dynamiek in het park. In de loop der eeuwen zijn ook kleine meren verland en is hoogveen ontstaan. In de omgeving van het Sitno meer groeit Torfgränke (*Chamaedaphne calyculata*). Er zijn in Polen maar enkele groeiplaatsen van deze boreale dwergstruik bekend en in het Drawienski park bevindt zich de meest westelijke groeiplaats.

In het park zijn 924 hogere planten, 7 soorten reptielen, 13 soorten amfibieën en 42 soorten zoogdieren gevonden, waarvan de Bruine beer een erg spectaculaire soort is. Er zijn 169 vogelsoorten in het park waargenomen. Bijzondere broedvogels zijn: Zeearend, Schreeuwarend, Visarend, Rode wouw, Oehoe, Ruigpootuil, Zwarte ooievaar en Hazelhoen. Tot de bijzondere planten behoren naast de Torfgränke het Peperboompje (*Daphne mezereum*), de Turkse lelie (*Lilium martagon*), meerdere soorten orchideeën en enkele soorten zonnedauw.

Er is veel reliëf in het park en het maximale hoogteverschil bedraagt 108 meter. Naast de twee rivieren en de meren bestaat het park hoofdzakelijk uit bos (80 procent van de totale oppervlakte) met vooral Fijnspar en gemengde opstanden met Beuk en eik. Er is één gedeelte van het bos dat meer dan 300 jaar oude beuken-eikenopstand heeft, die al 100 jaar beschermd gebied is. Het nationaal park is erg in trek bij eco-toeristen die de rust opzoeken. Inmiddels is er een wandelpadennetwerk van meer dan 90 km. Het agro-toerisme heeft zich goed ontwikkeld en speelt in op de maatschappelijke ontwikkelingen. In Glusko (zuidelijk in het park) is een klein informatiecentrum waar goed kaartmateriaal en boeken gekocht kunnen worden. Buiten het vogelbroedseizoen mag er op de Drawa kano gevaren worden. In het park liggen zes mooie natuurcampings.

Wilde akelei

Vogelkijkpunt bij het Aalscholvereiland
Wyspy na J. Ostrowiec

Na het bezoek aan het kleine informatiecentrum gaan we naar één van de meren (Jezioro Ostrowieckie) en maken een wandeling langs het meer. Het wandelpad loopt langs een interessante helling met Wilde akelei, Wilde aardbei, Dalkruid, Klaverzuring en Boskortsteel. Interessant is de zeer talrijke opslag van Jeneverbes. Bij een poel die in verbinding staat met het meer zien we heel veel knaagsporen van Bevers. Naast de vogels en planten zien we ook Citroenvlinder, Bont zandoogje, Wesp en Steenhommel en in het meer Ruisvoorn, Groene kikker en Bruine kikker. Na de wandeling rijden we over een aantal bospaden langs het meer Jezioro Ostrowieckie met een eiland (Wyspy na J. Ostrowiec) waar een Aalscholverkolonie is met 140 bezette nesten. Wij stoppen bij een observatiehut om naar de Aalscholvers te kijken en zien met enige regelmaat een adulte Zeearend, die later neerstrijkt in de Aalscholverkolonie. In de kolonie strijken ook een Bonte kraai en Zwarte wouw neer en zijn de verschillen in grootte tussen de drie soorten goed te zien. De Aalscholvers vliegen af en aan, maar we zien ze niet in het meer foerageren. Bij het eiland zwemt ook een vrouwtje Brilduiker met vier juvenielen. We zien de enige Bonte vliegenvanger van deze vogeltrip bij een nestkastje. Aan de overzijde van het meer ontdekken we drie Edelherten die daar grazen op de oever. Wanneer we weer bij de auto’s zijn voor vertrek, wil een Houtsnip ons weglokken van een vermoedelijke nestplaats.

Na het bezoek aan het grote meer gaan we weer door het bos naar een beek waar een helling is waar Bauke een fossiele schelp vindt. Bij de beek zijn veel Weidebeekjuffers en ook een Koninginnepage die we deze dag meer hebben gezien. We zien ook twee IJsvogels vissen en ontdekken een nest van Buizerd met drie juvenielen.

Bauke met een fossiele schelp

In de omgeving van de beek horen we meerdere Veldkrekels, zien we weer een Wespendief en horen Raven. Ook hier is het bos interessant met Parelgras, Lieve vrouwe bedstro en Knikkend nagelkruid. Na het bezoek aan de beek en de helling met fossielen gaan we via allerlei paden die geplaveid zijn met kinderkopjes richting Drezdenko zien we onderweg een uitgestrekt veen met veenpluis.

Tabel 2: overzicht waargenomen vogelsoorten Drawienski park

Fuut	meerdere pr. met juv.	Aalscholver	140 pr.
Blauwe reiger	meerdere ex.	Ooievaar	meerdere ex.
Knobbelzwaan	twee pr.	Wilde eend	enkele tientallen
Brilduiker	één vr. met 4 juv.	Zeearend	één adult
Zwarte wouw	meerdere ex.	Buizerd	één nest met drie juv.
Wespendief	twee ex.	Houtsnip	één alarmerend
Turkse tortel	enkele tientallen	Koekoek	meerdere ex.
Bosuil	één juveniel	Gierzwaluw	vele tientallen
IJsvogel	drie ex.	Zwarte specht	meerdere ex.
Groene specht	meerdere ex.	Grote bonte specht	meerdere ex.
Oeverzwaluw	meerdere ex.	Boerenzwaluw	vele tientallen
Huiszwaluw	vele tientallen	Boompieper	één ex.
Witte kwikstaart	meerdere ex.	Winterkoning	meerdere ex.
Roodborst	meerdere ex.	Zwarte roodstaart	enkele ex.
Zanglijster	enkele ex.	Merel	meerdere ex.
Tuinfluiter	meerdere ex.	Zwartkop	meerdere ex.
Kleine karekiet	meerdere ex.	Grote karekiet	vier ex.
Fluiter	zeven ex.	Tjiftjaf	meerdere ex.
Goudhaan	meerdere ex.	Grauwe vliegenvanger	enkele ex.
Bonte vliegenvanger	één pr.	Koolmees	meerdere ex.
Zwarte mees	meerdere ex.	Pimpelmees	meerdere ex.
Kuifmees	meerdere ex.	Glanskop	twee ex.
Boomklever	meerdere ex.	Boomkruiper	meerdere ex.
Kortsnavelboomkruiper	enkele ex.	Grauwe klauwier	meerdere ex.
Bonte kraai	meerdere ex.	Raaf	enkele ex.
Huismus	enkele tientallen	Ringmus	meerdere ex.
Vink	vele tientallen	Europese kanarie	enkele ex.
Appelvink	meerdere ex.	Geelgors	meerdere ex.
Grauwe gors	meerder ex.		

Onderweg zien we op meerdere plekken Reeën en Wilde zwijnen. Net voordat we het bos uitgaan richting Drezdenko, na een lange rit over de kinderkopjes, ramt de auto van Adrie enkele keien, met gevolg een scheur in het carter. Matthijs sleept de Peugeot naar Drezdenko, waar wij een behulpzame eigenaar van een Fiat-garage bereid vinden om een reparatie uit te voeren. De man geeft aan voor het eerst in 51 jaar weer Duits te spreken. De reparatie zal op donderdag gebeuren, aangezien het tijdstip van de dag het niet meer toelaat, om een lasapparaat uit een ander dorp op te halen. Wij laten de auto achter en zijn nu blij dat we met vier auto's reizen. Op advies van de eigenaar van de garage dineren we in een plaatselijke lokaliteit. Wij bestellen meerdere gerechten, maar na vijf minuten komt

de bediende ons vertellen dat wij alleen rijst met vlees kunnen krijgen. Niet getreurd, wij eten die avond allemaal hetzelfde. Na het diner vertrekken wij naar Golzow en zijn daar omstreeks 0.45 uur. Onderweg zien we nog enkele Vossen en Egels. Het avondprogramma verliep anders dan gepland door het diner dat wij in Drezdenko genoten en de lange weg terug naar Golzow.

Oponthoud.

Het was een lange tocht door bossen en langs meren,
Waar je van bevers goed kunt leren
hoe je bomen velt
en "en passant" de vele wilde akeleien telt.

Een route binnendoor
moest ons terug naar Golzow leiden.
Daar zorgt een Tom Tom dan voor.
Naar het pension was het nog een fiks eind rijden.

Omdat de route binnendoor ook tevens hoofdweg was,
werd snel gedacht, we geven gas.
Verrassing werd al gauw ons aller deel,
het bleef een bospad, verhard met keien….. en zo veel!
De nogal bolle weg
bezorgde ons dan ook pech
want, als een carter en een veldkei zich met elkaar bemoeien,
zal de olie spoedig over het bospad vloeien.

Daar stonden we dan enigszins ontdaan,
naar Drezdenko moesten wij nog gaan.
Met een reusachtig bord N 164 werd ons dat aangeduid.
Na kort beraad sleept een Zafira dan een Peugeot de Poolse bossen uit.

Een adres voor een garage werd redelijk snel bepaald.
Het carterlek zou worden dichtgelast!!
De volgende dag al kon de auto worden opgehaald.
Het programma werd wat aangepast.

Er werd ons ook een eetgelegenheid gewezen
waar uitgebreid de menukaart werd gelezen
en diverse gerechten werden besteld.
De ober kwam toen uit de keuken naar ons toe gesneld
met de boodschap: "Beschikbaar is slechts één gerecht".
Wij hadden trek en hebben dus snel ja gezegd.

Zo je wilt zit er in dit verhaal
een zekere moraal.
Laat je vooral via een satelliet
naar te bereiken plaatsen leiden
maar vergeet ook niet
met je verstand
door het dicht beboste Poolse land,
op een goede kaart van A naar B te rijden.
En weet dat je zeer gastvrij en met hulpvaardigheid
in Polen snel van een probleem kunt worden bevrijd.

Weidebeekjuffer (Gebänderte Prachtlibelle)en
Bosbeekjuffer (Blauflügel-Prachtlibelle)

In Noordwest-Europa komen twee soorten beekjuffers voor, namelijk de Weidebeekjuffer (*Calopteryx splendens*, Gebänderte Prachtlibelle) en de Bosbeekjuffer (*Calopteryx virgo*, Blauflügel-Prachtlibelle). Beide soorten leven bij matig zuurstofhoudend tot zuurstofrijk, stromend water waar zij een dansende vlucht boven uitvoeren. Beekjuffers zijn de enige libellen met een paringsdans waarbij de tekening en kleuring van de vleugels een belangrijke rol spelen. Het mannetje bezet een territorium. Het vrouwtje zet daarin haar eitjes af en wordt hierbij bewaakt door het mannetje.Beekjuffers zijn opvallende juffers die ook voor de niet geoefende waarnemer goed zijn te herkennen en van elkaar te onderscheiden. De twee soorten verschillen in biotoopkeuze.

Tijdens de reis van 2007 hebben we overal langs de oevers van de rivieren de Oder en de Warta en de vrij meanderende bosbeek de Myśla Weidebeekjuffers waargenomen. Er was géén plek waar ze niet vlogen. Het leefgebied van de Weidebeekjuffer omvat *onbeschaduwde* beken en rivieren. De soort komt zelden voor bij stilstaand water. In totaal zijn er in 2007 vele tienduizenden Weidebeekjuffers aan onze ogen voorbij getrokken, als het er niet nog veel meer zijn geweest! In 2008 daarentegen waren er beduidend veel minder Weidebeekjuffers te zien. De Weidebeekjuffer vertoont ook zwerfgedrag. Zo hebben we bij het bosreservaat Bosdaniec II ook nog een Weidebeekjuffer zien vliegen, ver van water verwijderd.

Veel minder talrijk is de Bosbeekjuffer waargenomen. De Bosbeekjuffer is in 2007 bijvoorbeeld in ieder geval goed gezien langs de oevers van de Myśla ter hoogte van Namyslin-Tartak. De Myśla is een kenmerkend biotoop van de Bosbeekjuffer. Het is een zeer fraaie bosbeek met een matige stroomsnelheid en helder zuurstofrijk water. De beek is hier en daar *beschaduwd* door bomen en stroomt plaatselijk geheel door het bos.
Larven van de Bosbeekjuffer leven twee jaar lang op wortels en takken in holten van ondergespoelde oeverkanten. In de derde zomer verschijnen de imagines. Het uitkomen van de imagines geschiedt ’s morgens vroeg, voordat de zon op het water schijnt, circa 50 cm boven de wateroppervlakte. De metamorfose duurt circa twee uur. De mannetjes verschijnen eerder dan de wijfjes. Gedurende een rijpingsperiode van ongeveer tien dagen vormen mannetjes en wijfjes gemengde gezelschappen, waarbij de individuen onderling een bepaalde afstand bewaren. Bij het bereiken van de geslachtsrijpheid verlaten de mannetjes de groep en zoeken een plaats aan de beekoever, die zij voor de voortplanting in bezit nemen en tegen mannelijke soortgenoten vaak heftig verdedigen. Deze plekjes beslaan ongeveer vijf meter oeverlengte. Tussen de territoria blijft een neutrale zone over, waarbinnen de geslachten niet op elkaar reageren. ’s Avonds verlaten zijn hun plaats om een gezamenlijke slaapplaats op te zoeken, maar ’s morgens keren zij gewoonlijk naar hun eigen plek terug. De mannetjes blijven gemiddeld tien tot twaalf dagen op hun post, maar laten het bij regenweer afweten. De wijfjes zijn minder plaatsgebonden en vliegen over grotere afstanden langs de beek. De mannetjes zoeken niet actief naar een wijfje, maar wachten geduldig de komst van een partner binnen hun territorium af. Zodra een tot paring bereid wijfje verschijnt, wordt door pronken met de vleugels en het achterlijfsignaal door het mannetje haar aandacht gevraagd. Het mannetje maakt een soort bruiloftsvlucht door met zeer snelle vleugelslag zich staande in de lucht te houden achter het wijfje. Blijft het wijfje zitten, dan landt het mannetje op haar vleugeltoppen, waarna de paring volgt. Na de paring vliegt het mannetje weg en zoekt het vrouwtje naar drijvende waterplanten zoals egelskop, waterranonkel, munt of ereprijs waarop de eieren worden afgezet. De ontwikkeling van de eieren duurt negen weken. De imagines worden gemiddeld 25-30 dagen oud, de larve leeft vervolgens weer twee jaar in de beek. In Nederland is de vliegtijd van de laatste decade in mei tot in augustus.

Literatuur:
Frank Bos & Marcel Wasscher. 1997. Veldgids Libellen. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.
D.C. Geijskes & J. van Tol. 1983. De libellen van Nederland (*Odonata*). Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging. Hoogwoud (NH).

Eiken en erwten.

Als je langs een mooie eikenlaan
een groepje vogelaars ziet staan
turend naar een erwtenveld
en er wordt niet geturfd, geschreven of geteld…..

Dan gaat het zeker om een Ortolaan
die net boven het gewas zijn lied vertelt.

Zo'n liedje dat blijft hangen,
als in de warme lucht gevangen,
zojuist aan ortolanenkeel ontsnapt.
De vogelaars zijn dan al lang weer opgestapt.

Geelgors

Luchtfoto Oderhänge

Donderdag 29 mei 2008

Deze dag blijven we weer iets dichter bij het pension. We gaan eerst naar de akkers bij Sachsendorf-Werder waar we vorig jaar Ortolanen hoorden. Deze dag ook speciale aandacht ook voor geo(morfo)logie in de Oderhänge onder leiding van Maarten Prins. Rond half tien zijn wij in de omgeving van Werder en genieten van de Ortolanen. Wij noteren weer veel erfvogels. Maar ook akkervogels zoals Grauwe gorzen, Geelgorzen, Gele kwikstaarten en Veldleeuweriken. Bij de grote veehouderij waar we in 2007 Kuifleeuweriken zagen, scharrelden nu ook weer enkele ex. op het erf. Dit bedrijf ligt langs Strasse der Friede richting Werder. Langs de weg van Werder naar Sachsendorf stoppen wij om Ortolanen te spotten. De grootschalige akkers worden omzoomd door Zomereiken en Populieren. In de bermen van de weg bevinden zich Essen, Acacia's Wilgen, Populieren en Esdoorns met een gemengde onderbeplanting. We zagen drie Ortolanen en genieten van het eenvoudige liedje dat lijkt op het omgekeerde liedje van de Geelgors. Naast de waarnemingen van Ortolaan noteren we ook Fazant, Gele kwikstaart, Zwarte roodstaart, Veldleeuwerik, Zanglijster, Koolmees en Zwartkop.

Kuifleeuwerikbiotoop

De veteranen in de Oderhänge.

Ondertussen belt Adrie naar herr Adam van de Fiat garage in Drezdenko. Um drei Uhr ist der Wagen fertig! Van Sachsendorf naar Mallnow zien wij nog jagende Bruine kiekendieven, Bonte kraaien, Kieviten, Buizerd, Kraanvogels en horen op meerdere plekken Bosrietzangers in de ruige sloten. Vervolgens bezoeken we de bekende Oderhänge bij Mallnow, bekend als Adonishänge, vanwege de vele duizenden Voorjaarsadonissen. Wij maken een lange wandeling door het gebied tot het hoogste punt bij de akkertjes van Mallnow. In tegenstelling tot ons bezoek in 2007 zien wij geen Draaihalzen, maar horen wij wel één exemplaar. Jan is zuidoostwaarts gelopen om te fotograferen en meldt een Hop. Wij horen en zien een Sperwergrasmus in een meidoorn. In tegenstelling tot 2007 heeft er vroeger in het seizoen beweiding door schapen plaats-gevonden en is de vegetatie op veel plekken gekortwiekt. Het blijft een interessant reservaat waar akkerbeheer plaatsvindt in de vorm van verbouw van rogge. Langs het pad bloeien de Korenbloemen en in de helling bij de ingang van het gebied tellen wij zes bewoonde nesten van de Oeverzwaluw.

Kneu mannetje

Tabel 3: waarnemingen vogels Oderhänge

Ooievaar	twee ex.	Wilde eend	meerdere ex.
Rode wouw	twee ex.	Bruine kiekendief	één mannetje.
Buizerd	twee pr.	Wespendief	twee ex.
Draaihals	één ex.	Kleine bonte specht	één ex.
Veldleeuwerik	twee ex.	Boomleeuwerik	meerdere ex.
Oeverzwaluw	zes nesten	Boerenzwaluw	enkele tientallen
Huiszwaluw	enkele tientallen	Boompieper	twee ex.
Nachtegaal	drie ex.	Zwarte roodstaart	één pr.
Paap	één pr.	Sperwergrasmus	één ex.
Braamsluiper	meerdere ex.	Grasmus	meerdere ex.
Spotvogel	één ex.	Grauwe klauwier	zes pr.
Ekster	meerdere ex.	Raaf	één ex.
Spreeuw	enkele tientallen	Wielewaal	enkele ex.
Huismus	enkele tientallen	Ringmus	enkele ex.
Vink	meerdere ex.	Kneu	twee pr.
Putter	twee pr.	Groenling	meerdere ex.
Appelvink	twee ex.	Ortolaan	één ex.
Geelgors	vijf ex.	Grauwe gors	één ex.
Hop	één ex.		

Oderhänge

Naast de waarnemingen van de vogels zien we ook Hooibeestjes, Steenhommels en enkele Zandhagedissen. Als we weer terug zijn bij de auto's komt laag over de velden een bijenzwerm aanvliegen om vervolgens in oostelijke richting te verdwijnen. Omdat Gert en Adrie de Peugeot in Drezdenko op moeten halen, besluiten we om de medereisgenoten achter te laten aan het eind van het betonpad in Słońsk. We spreken af dat we rond zes uur elkaar daar weer treffen. Om 15.00 uur zijn Gert in Adrie bij herr Adam en de auto is gerepareerd en ook nog gewassen! Na betaling en erg veel bedankjes zijn we om zes uur weer in Słońsk.

Onderweg, voorbij Gorzow zien we een vers doodgereden Wasbeerhond en in een schraalland een arend. Het exemplaar lijkt op een Schreeuwarend? De groep die in het Warta reservaat deze donderdagmiddag achterblijft doet weer veel waarnemingen. Wij vinden de groep langs de weg naar Słońsk, waar onder andere baltsende Zomertalingen aanwezig zijn.

Oderhänge

Tabel 4: waarnemingen vogels Warta Monding reservaat

Aalscholver	vele honderden	Roerdomp	één ex.
Blauwe reiger	vele tientallen	Zwarte ooievaar	drie ex.
Knobbelzwaan	vele honderden	Wilde eend	enkele tientallen
Krakeend	enkele tientallen	Slobeend	enkele tientallen
Zomertaling	enkele tientallen	Tafeleend	enkele tientallen
Zeearend	vijf ex.	Bruine kiekendief	meerdere ex.
Buizerd	meerdere ex.	Waterral	één ex.
Kraanvogel	enkele tientallen	Kievit	enkele ex.
Kemphaan	één ex.	Kokmeeuw	vele honderden
Dwergstern	enkele ex.	Zwarte stern	vele tientallen
Witvleugelstern	enkele tientallen	Witwangstern	vele tientallen
Koekoek	enkele ex.	Grote bonte specht	enkele ex.
Boerenzwaluw	enkele tientallen	Gele kwikstaart	enkele tientallen
Krekelzanger	één ex.	Kleine karekiet	meerdere ex.
Grote karekiet	enkele ex.	Spotvogel	enkele ex.
Grauwe vliegenvanger	enkele ex.	Spreeuw	vele tientallen

Na het bezoek aan het Warta Monding reservaat gaan wij terug naar Golzow voor het diner. Aangezien het Ruhetag is dineren wij in het restaurant bij de sporthal. Daarna gaan wij nog naar de Oder om bij de veerstoep naar avondgeluiden te luisteren. Wij horen veel Groene kikkers, ook weer de Roodbuikvuurpadden en Reebokken met hun typische geblaf. Ook de Nachtegalen zijn paraat. Naast Rietzanger en Zanglijster horen wij meerdere Veldkrekels. Interessant is de slaaptrek van circa 200 Bonte kraaien.

Vrijdag 30 mei 2008

Op vrijdag gaan wij alweer huiswaarts. Toch willen we nog een aantal gebieden bezoeken. Dit betekent dat wij een alternatieve route kiezen langs een vogelkijkpunt in het Havelländische Luch, waar wij ter hoogte van Buckow Grote trappen observeren. Het Havelländische Luch is één van de drie gebieden die onder de Europese vogelrichtlijn vallen en waar Grote trappen voorkomen. Alle drie gebieden waren tot in het midden van de zeventiger jaren erg belangrijke broedgebieden voor bijzondere vogelsoorten, zoals het inmiddels verdwenen Korhoen. De Grote trap bezet in het Havelländische Luch, in de Belziger Landschafswiesen en in het Fiener Bruch de laatste broedgebieden in Duitsland. Sinds 1974 zijn in het Havelländischer Luch en de Belziger Landschafswiesen na een drastische afname van broedparen beschermde gebieden ingesteld. Deze gebieden moeten behoorlijk groot zijn, omdat Grote trappen niet paargewijs leven, maar in voortplantings-gemeenschappen, waarvan vroeger in Brandenburg groepen tussen de 20 en 130 individuen aanwezig waren. Op de baltsplaatsen worden wijfjes van ver aangelokt, omdat de actieradius van broedende wijfjes tot 5 kilometer is.

Vooral door optimalisering van grootschalige broedgebieden en als door de kweek en het uitzetten van jonge Grote trappen door medewerkers van het station in Buckow (gerund door de ambtelijke vogelbescherming van Brandenburg en de vereniging voor de bescherming van Grote trappen) ligt het aantal nu rond de 100 ex. Ondanks alle inspanningen in beschermde gebieden en extensivering van landbouwarealen ligt het aantal ver onder de aantallen van de periode van de zeventiger jaren.

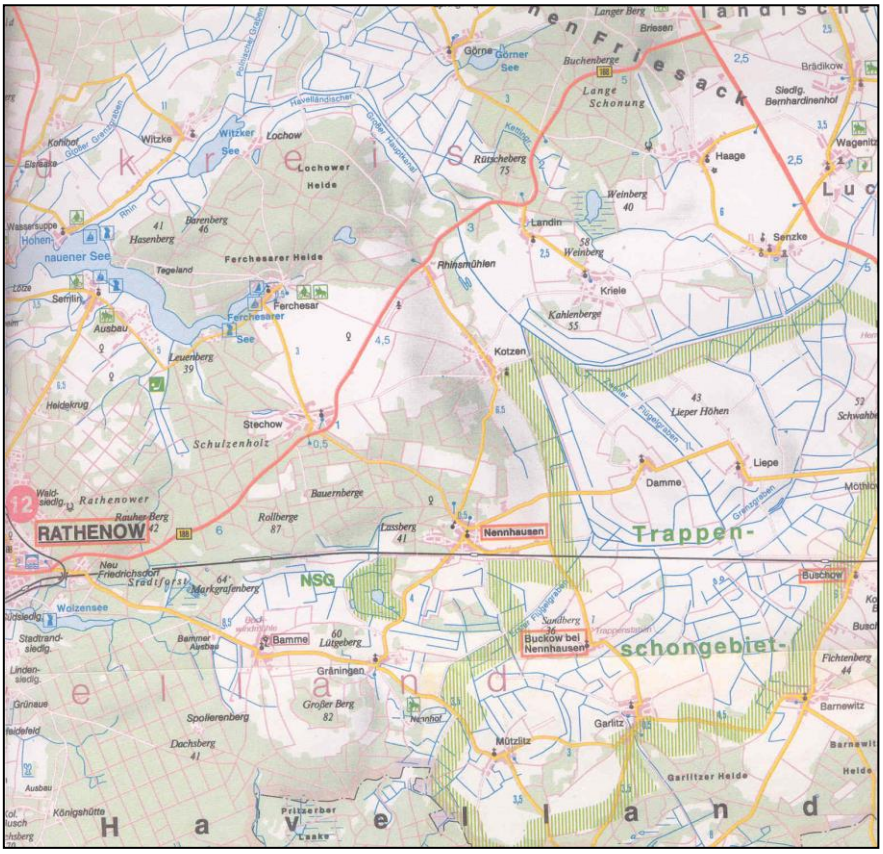

Havelländische Luch met Groenomlijnd het Trappenschongebiet

Door het beheer van beschermde gebieden en extensivering van landbouwarealen profiteren veel andere vogelsoorten. Sinds 1998 broeden er weer Bruine kiekendieven en Grauwe kiekendieven in het Havelländische Luch. Af en toe broeden er ook Witvleugelsterns. In de directe omgeving broeden Visarenden, Zeearenden en Witte ooievaars en Zwarte ooievaars die het beschermde gebied als foerageergebied gebruiken. Alle drie de gebieden zijn erg belangrijk voor overwinterende watervogels en doortrekkende steltlopers. Ook voor overwinterende Kolganzen en Rietganzen zijn de gebieden met de omringende landbouwgebieden een belangrijk winterbiotoop. Regelmatig worden 50.000 ex. geteld. In het totale gebied zijn meer dan 170 vogelsoorten waargenomen, waarvan 110 soorten vastgesteld zijn als broedvogel, waarvan 30 soorten op de Duitse Rode Lijst zijn opgenomen.

Tabel 5: waarnemingen vogels Havelländische Luch (Buckow en omgeving)

Blauwe reiger	enkele tientallen	Ooievaar	enkele tientallen
Rode wouw	vier ex.	Zwarte wouw	één ex.
Bruine kiekendief	één ex.	Grauwe kiekendief	één mannetje
Torenvalk	twee ex.	Kraanvogel	drie ex.
Grote trap	tien ex.	Meerkoet	enkele ex.
Gierzwaluw	enkele tientallen	Veldleeuwerik	meerdere ex.
Boerenzwaluw	enkele tientallen	Huiszwaluw	enkele tientallen
Witte kwikstaart	meerdere ex.	Gele kwikstaart	meerdere ex.
Nachtegaal	meerdere ex.	Bosrietzanger	enkele ex.
Raaf	enkele ex.	Spreeuw	vele tientallen
Huismus	vele tientallen	Ringmus	meerdere ex.
Vink	meerdere ex.	Kneu	meerdere ex.
Putter	meerdere ex.	Groenling	enkele tientallen
Rietgors	meerdere ex.	Ortolaan	enkele ex.
Grauwe gors	drie ex.		

Na het bezoek aan het Havelländische Luch waar wij meerdere Grote trappen zien, brengen wij nog een kort bezoek aan het Bienenmuseum van Henri Kraatz in Möthlow. In 2006 hadden wij hem ook bezocht en een praatje met hem gemaakt.

Ook in 2008 kwam het niet verder dan een praatje en een kort bezoek aan zijn erf, dat vol staat met bijenwagens en landbouwwerktuigen uit een recent en ver verleden. Hij was zeer verrast ons te zien en herinnerde zich nog ons uitgebreide reisverslag van ons bezoek aan Havelland in 2006. In 2009 heeft Adrie zijn museum bezocht. Henri Kraatz vertelde ons dat drie broedkorven op de hoogspanningsmasten in de omgeving bezet zijn door Zeearenden.

Van het Bienenmuseum gaan wij voor de lunch naar de Beetzsee. Het ooievaarsnest is bezet en wij zien vier Rode wouwen, horen een Baardman, meerdere Spotvogels, Bosrietzanger, Kleine karekiet, Tjiftjaf en zien een Visarend. In de omgeving van de Beetzsee zien wij dat een aantal broedkorven op de hoogspanningsmasten bezet zijn door Visarenden.

Picnick Beetzsee

Na de rit dwars door Duitsland arriveerden wij rond zevenen in Deventer waar wij dineren in het truckersrestaurant ter hoogte van de A1 in Epse. Daar hebben wij geëvalueerd en ons beraden over nieuwe vogeltrips.

In ieder geval heeft dat in 2008 al geresulteerd in vogeltrips naar Falsterbo en Lac du Der, in 2009 naar de Camargue (en La Crau en Les Alpilles) en 2010 naar Hongarije (Tisza, Zempléni, Bükk en Hortobágy).

Kaartmateriaal, bronnen, websites

Kaartmateriaal
N-33-115/116 Gorzow WLKP 1:100.000 nr. 51
Oderbruch – Lebuserland 1: 75.000
Drawienski Park Narodowy 1: 50.000
Berlin Märkische Schweiz Spreewald 1:100.000
Park Narodowy "Újscie Warty" I okolice 1:40.000
Polen 1 Euro-RegioalKarte 1:300.000

Bronnen
Adraensen Pierre. Globe Natuur Reizen. Polen en Rügen – 16 oktober tot 23 oktober 2004.
Gorp Vital & Riet van. Warta River-Mouth National park. 19 mei tot 23 mei 2004.
Hottinga, Adrie en Gert Prins. KNNV afdeling Epe en Heerde. Vogeltrip Unteres Odertal. 2006.
Haeupler Henning / Thomas Muer. Bildatlas der Farn- und Blütenpflanzen Deutschland. 2000.
Klijnstra, Ger, Lammert Kragt, Gerth Mol en Leo Smits. Verslag van een natuurreis naar Polen. Een bezoek aan de reservaten Bialowieza, Biebzra en Warta reservaat Słońsk. 2004.
Merts, Henk. Polenexcursie Vogelwerkgroep Koudekerk / Hazerswoude. 2000.
Schaerlaeckens Loes en Johan. Oost-Duitsland - Noord-West Polen. 26 april tot 6 mei 2006.
Woude, John van der. Birding Trip report West Poland. 24 mei tot 29 mei 2001.
Wypychowski Konrad. Warta River-Mouth National Park.
Borówka Ryszard und andere. Natur Westpommerns. 2004.
Jermaczka Andrzeja i Marka Maciantowicza. Przyroda Ziemi Lubuskiej. 2005.
Remmerts, Rob. Verslag van vogelexcursies tijdens 6 bezoeken in periode 1999 t/m 2003 in Noord-West Polen.
Haase, Peter, Barbel Litzbarski, Heinz Litzbarski en Torsten Ryslavy. Das Europäische Vogelschutzgebiet (SPA) Unteres Rhinluch/Dreetzer See, Havelländisches Luch und Belziger Landschaftswiesen. Naturschutz und Landschapspflege in Brandenburg, 14 (3,4,) 2005: 82-85.
Stein, Andreas. Das Europäische Vogelschutzgebiet (SPA) Mittlere Oderniederung. Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg 14 (3,4) 2005; 126-129.
Zimmermann, Gert Fasold. Naturschutzgebiet Oderberge – 80 Jahre. Naturschutz und Landschaftsplfege in Brandenburg 10 (4) 2001; 175-177.
Wedl, Norbert, Eberhard Meyer. Beweidung miet Schafen und Ziegen im NSG Oderhänge Mallnow. Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg 12 (4) 2003: 137 – 143.
Schaffrath, Jürgen. Zur Erhaltung und Wiederentwicklung von Auwäldern im brandenburgischen Odertal. Naturschutz und Landschaftspflege in Brandenburg Heft 3, 1996; 22-28.
Poppe, Krijn J. De Landbouw verandert; natuur in het Oderbruch. Weblog 2007.

Websites
(er is nog veel meer!!)

Warta
http://www.birdlife.org/datazone/sites/index.html?action=SitHTMDetails.asp&sid=930&m=0
http://www.pnujsciewarty.gov.pl
http://www.pnujsciewarty.gov.pl/deutsch.htm
http://www.eko.org.pl/lkp/ekoregion_warta/index.html
http://www.pnujsciewarty.gov.pl/grafika/mapa2.gif

Uiterwaard Oder Genschmar Nieschen (vlak bij Golzow)
www.waldkunde-eberswalde.de/brafo123.pdf (zoek op Pappel)

NSG Oderhänge
http://eunis.finsiel.ro/eunis/sites-factsheet.jsp?tab=0&idsite=DE3552306
http://www.brandenburg-info.com/mol/f_lebus.htm
http://www.naturerbe.nabu.de/schutzgebietssteckbriefe/6.pdf
http://www.nabu.de/m05/m05_11/04627.html

Aanvullende informatie voor overnachting en adres park

Gästezimmer des Parks in Chyrzyno, Tel. 095 7524027
Gästezimmer des Parks in Witnica, Tel. 095 7524027
Jugendherbergeräume des Parks in Chyrzyno, Tel. 095 7524027

Agrotouristische Bauernhöfe:
A. Konieczna, Witnica, ul. Myśliwska 14, Tel. 095 7515590
H. Ladowska, Kostrzyn, ul. Środkowa 1, Tel. 095 7520750
P. Zwoliński, Dąbroszyn – Farma, Tel. 095 7523852
L. Soczawa, Słońsk, ul. Piłsudskiego 17, Tel. 095 7572113
T. Radowska, Słońsk, ul. Puszkina 44, Tel. 095 7572445
K. Musiał, Słońsk, ul. Piłsudskiego 22, Tel. 095 7572090
J. Engel, Słońsk, Stacja Pomp 2, tel. 095 757 22 12
E. Matkowski, Przyborów 22, tel. 095 757 24 89
B. Janicka, Słonsk, ul. Słoneczna 16, 095 75726 57

Park Narodowy „Ujście Warty”
Chyrzyno 1
69-113 Górzyca

Telefon:
Sekretariat: 095 7524027
Ökobildung, Besucherverkehr: 095 7524026
Fax: 095 7524153

E-Mail:
Sekretariat: sekretariat@pnujsciewarty.gov.pl
Ökobildung, Besucherverkehr: edukacja@pnujsciewarty.gov.pl

Öffnungszeiten der Parkverwaltung in Chyrzyno:
An Werktagen 7.30-15.30 Uhr
In der Besuchersaison an Wochenenden 11.00-18.00 Uhr

BIJLAGEN

Bijlage 1
Overzicht van waargenomen vogelsoorten en hun status in het Warta Monding Nationaal park.

Bijlage 2
Overzicht waarnemingen 2007

Bijlage 3
Overzicht waarnemingen 2008

Bijlage 1:
Overzicht van waargenomen vogelsoorten en hun status in het Warta Monding Nationaal park.

LEGEND

_ - here you can confirm your observation

● - Breeding in the Park
○ - Breeding near the Park
⊕ - Breeding, but not recorded breeding since 1981
* - Listed in Poland's Red Book of Endagered and Threatened Speices
In boldface - Listed as Endangered, Vulnerable, Rare or Declining according to BirdLife International

S	-	Spring	March-May
Su	-	Summer	June - August
F	-	Fall	September-November
W	-	Winter	December-February

RELATIVE ABUNDANCE:

1- Rare	may be present but not every year; or present but very difficult to see
2 - Uncommon	present but not certain to be seen
3 - Common	likely to be seen or heard in suitable habitat
4 - Abundant	a species which is very numerous and easy to Observed
▲- Accidental	an accidental occurrence

	English	scientific name	S	Su	F	W
	AVIIFORMES					
__	Red-throated Diver	Gavia stellata				▲
__	Black-throated Diver*	Gavia arctica				▲
	PODICIPEDIFORMES					
__ ●	Little Grebe	Tachybaptus ruficollis	1	1	1	1
__ ●	Great Crested Grebe	Podiceps cristatus	2	2	2	2
__ ●	Red-necked Grebe	Podiceps griseigena	2	2		
__	Slavonian Grebe	Podiceps auritus				▲
__ ●	Bleck-necked Grebe	Podiceps nigricollis	3	2		
	PELECANIFORMES					
__ ●	Cormorant	Phalacrocorax carbo	4	4	3	3
__	White Pelican	Pelecanus onocrotalus				▲
	CICONIIFORMES					
__ ●	**Bittern***	**Botaurus stellaris**	1	1		1
__ ●	**Little Bittern***	**Ixobrychus minutus**	1	1		
__ ●	Night Heron*	Nycticorax nycticorax	1	1		
__	Squacco Heron	Ardeola ralloides				▲
__	Cattle Egret	Bubulcus ibis				▲
__ ●	Little Egret	Egretta garzetta	1	1	1	
__ ●	Great White Egret	Egretta alba	1	1	1	1
__ ●	Grey Heron	Ardea cinerea	3	3	3	2
__	Purple Heron*	Ardea purpurea		1		
__ ○	**Black Stork**	**Ciconia nigra**	1	2	2	
__ ●	**White Stork**	**Ciconia ciconia**	3	3	3	
__	Spoonbill	Platalea leucorodia				▲
	PHOENICOPTERIFORMES					
__	Greater Flamingo	Phoenicopterus ruber				▲
	ANSERIFORMES					
__ ●	Mute Swan	Cygnus olor	4	4	4	4
__	Bewick´s Swan	Cygnus columbianus	1		1	1
__	Whooper Swan	Cygnus cygnus	3			4
__	Black Swan	Cygnus atratus				▲
__	Bean Goose	Anser fabalis	4		4	3
__	Pink-footed Goose	Anser brachyrhynchus				▲
__	White-fronted Goose	Anser albifrons	4		4	3
__ ●	Greylag Goose	Anser anser	3	3	3	1
__	Bar-headed Goose	Anser indicus				▲
__	Egyptian goose	Alpochen aegyptiacus				▲
__	Snow Goose	Anser caerulescens				▲
__	Canada Goose	Branta canadensis	1	1		
	Barnacle Goose	Branata leucopsis			1	1

	English	scientific name	S	Su	F	W
__	Brent Goose	Branta bernicla				
__	Red-breasted Goose	Branta ruficollis				
__	Ruddy Shelduck	Tadorna ferruginea				
__ ●	Shelduck*	Tadorna tadorna	2	2	1	
__	Wigeon*	Anas penelope	4	1	4	3
__ ●	**Gadwall**	**Anas strepera**	**3**	**3**	**3**	
__ ●	Teal	Anas crecca	3	2	3	
__ ●	Mallard	Anas platyrhynchos	4	4	4	3
__ ●	**Pintail***	**Anas acuta**	**3**	**1**	**3**	
__ ●	**Garganey**	**Anas querquedula**	**2**	**2**	**2**	
__ ●	Shoveler	Anas clypeata	3	3	3	
__	Ringel Teal	Callonetta leucophrys				
__ ●	Red-crested Pochard*	Netta rufina				
__ ●	Pochard	Aythya ferina	3	3	3	2
__ ●	Ferruginous Duck*	Aythya nyroca				
__ ●	Tufted Duck	Aythya fuligula	3	3	3	2
__	Eider	Somateria mollissima				
__	Common scoter	Melanitta nigra				
__	Velvet Scoter	Melanitta fusca				
__ ●	Goldeneye	Bucephala clangula	3	1	3	3
__	Smew	Mergus albellus	1			3
__	Red-breasted Merganser*	Mergus serrator				
__ ●	Gooseander	Mergus merganser	3	1		3
	ACCIPITRIFORMES					
__ ○	Honey Buzzard	Pernis apivorus				
__ ○	Black Kite*	Milvus migrans	1	1		
__ ●	**Red Kitev***	**Milvus milvus**	**1**	**1**	**1**	
__	Short-toed Eagle*	Circaetus gallicus				
__ ●	**White-tailed Eagle**	**Haliaeetus albicilla**	**3**	**2**	**3**	**3**
__ ●	Marsh Harrier	Circus aeruginosus	2	2	2	
__ ○	Hen Harrier*	Circus cyaneus	1			1
__ ●	Montagu´s Harrier	Circus pygargus	1	1		
__ ●	Goshawk	Accipiter gentilis	1	1	1	1
__ ●	Sparrowhawk	Accipiter nisus	1	1	1	1
__ ●	Buzzard	Buteo buteo	3	3	3	3
__	Rough-legged Buzzard	Buteo lagopus	2			2
__	Long-legged Buzzard	Buteo rufinus				
__ ○	Lesser Spotted Eagle*	Aquila pomarina	1	1	1	
__	Golden Eagle*	Aquila chrysaetos				
__	Osprey*	Pandion haliaetus	1	1	1	
	FALCONIFORMES					
__ ●	**Kestrel**	**Falco tinnunculus**	**2**	**2**	**2**	**2**
__	**Merlin**	**Falco columbarius**				**1**

	English	scientific name	S	Su	F	W
__ ○	Hobby	Falco s[illegible]teo	1	1		
__	Peregrine Falcon*	Falco peregrinus				▲
	GALLIFORMES					
__ ●	Grey Partridge	Perdix perdix	1	1	1	1
__ ●	Quail	Coturnix coturnix	1	1		
__ ●	Pheasant	Phasianus colchicus	2	2	2	2
	GRUIFORMES					
__ ●	Water Rail	Rallus aquaticus	1	1	1	
__ ●	Spotted Crake	Porzana porzana	2	2		
__ ●	Little Crake*	Porzana parva	1	1		
__ ●	**Corncrake**	**Crex crex**	**2**	**2**		
__ ●	Moorhen	Gallinula chloropus	1	1	1	
__ ●	Coot	Fulica atra	4	4	3	3
__ ●	**Crane**	**Grus grus**	**2**	**2**	**4**	**2**
	CHARADRIIFORMES					
__ ●	Oystercatcher*	Haematopus ostralegus	1	1	1	
__ ●	Black-winged Stilt	Himantopus himantopus	1	1		
__ ●	Little Ringed Plover	Charadrius dubius	2	2	2	
__ ●	Ringed Plover*	Charadrius hiaticula	1	1		
__	Golden Plover*	Pluvialis apricaria	1	1	1	
__	Grey Plover	Pluvialis squatarola	1		1	
__ ●	Lapwing	Vanellus vanellus	3	3	4	1
__	Knot	Calidris canutus		1	1	
__	Sanderling	Calidris alba		1	1	
__	Little Stint	Calidris minuta	1	1	1	
__	Temminck's Stint	Calidris temminckii		1	1	
__	Curlew Sandpiper	Calidris ferruginea		1	1	
__	Dunlin*	Calidris alpina	1	1	1	
__	Broat-billed Sandpiper	Limicola falcinellus		1	1	
__ ●	Ruff*	Philomachus pugnax	3	2	3	
__	Jack Snipe*	Lymnocryptes minimus	1	1	1	
__ ●	Snipe	Gallinago gallingo	2	2	2	
__	Great Snipe*	Gallinago media				▲
__	Dowitcher	Limnodromus sp.				▲
__ ○	Woodcock	Scolopax rusticola				▲
__ ●	**Black-tailed Godwit**	**Limosa limosa**	**2**	**2**	**2**	
__	Bar-tailed Godwit	Limosa lapponica			1	
__	Whimbrel	Numenius phaeopus		1		
__ ●	Curlew*	Numenius arquata	2	2	2	1
__	Spotted Redshank	Tringa erythropus	1	2	2	
__ ●	**Redshank**	**Tringa totanus**	**2**	**2**	**2**	

	English	scientific name	S	Su	F	W
__	Marsh Sandpiper*	Tringa stagnatilis		1		
__	Greenshank	Tringa nebularia	2	2	2	
__ ●	Green Sandpiper	Tringa ochropus	1	1	1	
__	Wood Sandpiper*	Tringa glareola	2	2	2	
__	Terek Sandpipe	Xenus cinereus				▲
__	Common Sandpiper	Actitis hypoleucos	1	1		
__	Turnstone	Arenaria interpres				▲
__	Red-necked Phalarope	Phalaropus lobatus				▲
__	Grey Phalarope	Phalaropus fulicarius				▲
__ ●	Mediterranean Gull	Larus melanocephalus	1	1		
__ ●	**Little Gull***	**Larus minutus**	**1**	**1**	**1**	
__ ●	Black-headed Gull	Larus ridibundus	4	4	3	1
__ ●	**Common Gull**	**Larus canus**	**2**	**2**	**2**	**2**
__	Lesser Black-backed Gull	Larus fuscus				▲
__ ●	Herring Gull	Larus argentatus	1	1	1	2
__	Glaucocus Gull	Larus hyperboreus				▲
__	Great Black-backed Gull	Larus marinus				▲
__	Kittiwake	Rissa tridactyla				▲
__	Caspian Tern	Sterna caspia				▲
__ ●	Common Tern	Sterna hirundo	3	3		
__ ●	**Little Ter***	**Sterna albifrons**	**1**	**1**		
__ ●	**Whiskered Tern***	**Chlidonias hybridus**	**1**	**1**		
__ ●	**Black Tern**	**Chlidonias niger**	**1**	**1**		
__ ●	White-winged Black Tern*	Chlidonias leucopterus	1	1		
	COLUMBIFORMES					
__ ●	Woodpigeon	Columba palumbus	2	2	2	
__ ○	Stock Dove	Columba oenas	1	1		
__ ●	Collared Dove	Streptopelia decaocto	1	1	1	1
__ ●	Turtle Dove	Streptopelia turtur	2	2		
	CUCULIFORMES					
__ ●	Cuckoo	Cuculus canorus	3	3		
	STRIGIFORMES					
__ ●	**Barn Owl**	**Tyto alba**	**1**	**1**	**1**	**1**
__ ●	Little Owl	Athene noctua	1	1	1	1
__ ●	Tawny Owl	Strix aluco	1	1	1	1
__ ●	Long-eared Owl	Asio otus	1	1		
__ ●	Short-eared Owl*	Asio flammeus	1	1		
	APODIFORMES					
__ ○	Swift	Apus apus	2	2		
	CORACIIFORMES					
●	Kingfisher	Alcedo atthis	1	1	1	1

	English	scientific name	S	Su	F	W
_ ⊕	Roller*	Coracias garrulus				▲
_ ●	Hoopoe	Upupa epops	1	1		
	PICIFORMES					
_ ●	Wryneck	Jynx torquilla	1	1		
_ ●	Green Woodpecker	Picus viridis	1	1	1	
_ ●	Black Woodpecker	Dryocopus martius	1	1	1	1
_ ●	Great Spotted Woodpecker	Dendrocopus major	2	2	2	2
_	Middle Spotted Woodpecker	Dendrocopus medius				▲
_ ●	Lesser Spotted Woodpecke	Dendrocopus minor	2	2	2	2
	PASSERIFORMS					
_ ●	Crested Lark	Galerida cristata	1	1		
_ ○	Woodlark	Lullula arborea	1	1		
_ ●	**Skylark**	**Alauda arvensis**	**3**	**3**		
_	Shore Lark	Eremophila alpestris				▲
_ ●	Sand Martin	Riparia riparia	1	1	1	
_ ●	**Swallow**	**Hirundo rustica**	**2**	**2**	**2**	
_ ●	House Martin	Delichon urbica	2	2	2	
_ ●	Tawny Pipit	Anthus campestris	1	1		
_ ○	Tree Pipit	Anthus trivialis	1	1		
_ ●	Meadow Pipit	Anthus pratensis	3	3		
_	Red-throated Pipit	Anthus cervinus				▲
_	Water Pipit	Anthus spinoletta				▲
_ ●	Yellow Wagtail	Motacilla flava	3	3		
_	Grey Wagtail	Motacilla cinerea				▲
_ ●	Pied Wagtail	Motacilla alba	2	2	2	
_	Waxwing	Bombycilla garrulus			1	
_ ●	Wren	Troglodytes troglodytes	2	2	2	2
_ ●	Dunnock	Prunella modularis	1	1		
_ ●	Robin	Reithacue rubecula	2	2	1	
_ ●	Trush Nightingale	Luscinia luscinia	2	2		
_ ●	Nightingale	Luscinia megarhynchos	2	2		
_ ●	Bluethroat	Luscina svecica	1	1		
_ ●	Black Redstart	Phoenicurus ochruros	1	1	1	
_ ●	**Redstart**	**Phoenicurus phoenicurs**	**1**	**1**		
_ ●	Whinchat	Saxicola rubetra	2	2	2	
_ ●	Wheatear	Oenanthe oenanthe	1	1		
_ ●	Blackbird	Turdus merula	2	2	2	2
_ ●	Fieldfare	Turdus pilaris	2	2	2	1
_ ●	Song Thrush	Tudus philomelos	2	2	2	
_	Redwing	Turdus iliacus	2		2	
	Mistle Thrush	Turdus viscivorus	1	1		

	English	scientific name	S	Su	F	W
_ ●	Grasshopper Warbler	Locustella naevia	2	2		
_ ●	River Warbler	Locustella fluviatilis	2	2		
_ ●	Savi's Warbler	Lacustella lusciniodes	3	3		
_ ●	**Aquatic Warbler***	Acrocephalus paludicola	**1**	**1**		
_ ●	Sedge Warble	Acrocephalus schoenobaenus	4	4		
_ ●	Marsh Warbler	Acrocephalus palustris	4	4		
_ ●	Reed Warbler	Acrocephalus scirpaceus	4	4		
_ ●	Great Reed Warbler	Acrocephalus arundinaceus	3	3		
_ ●	Icterine Warbler	Hippolais icterina	3	3		
_ ●	Barred Warbler	Sylvia nisoria	1	1		
_ ●	Lesser Whitethroat	Sylvia curruca	3	3		
_ ●	Whitethroat	Sylvia communis	3	3		
_ ●	Garden Warbler	Sylvia borin	2	2		
_ ●	Blackcap	Sylvia atricapilla	2	2		
_ ●	Wood Warbler	Phylloscopus sibilatrix	2	2		
_ ●	Chiffchaff	Phylloscopus collybita	3	3		
_ ●	Willow Warbler	Phylloscopus trochilus	3	3		
_	Goldcrest	Regulus regulus	1		1	1
_ ●	Spotted Flycatcher	Muscicapa striata	2	2		
_ ●	Pied Flycatcher	Ficedula hypoleuca	1	1		
_ ●	Bearded Tit*	Panurus biarmicus	1	1	1	1
_ ●	Long-tailed Tit	Aegithalos caudatus	1	1	1	1
_ ●	Marsh Tit	Parus palustris	1	1	1	1
_ ●	Willow Tit	Parus montanus	1	1	1	1
_ ○	Crasted Tit	Parus cristatus	1	1	1	1
_ ○	Coal Tit	Parus ater	1	1	1	1
_ ●	Blue Tit	Parus caeruleus	1	1	1	1
_ ●	Great Tit	Parus major	1	1	1	1
_ ●	Nuthatch	Sitta europaea	1	1	1	1
_ ○	Treecreeper	Certhia familiaris	1	1	1	1
_ ●	Short-toed Treecreeper	Certhia brachydactyla	1	1	1	1
_ ●	Penduline Tit	Remiz pendulinus	1	1	1	
_ ●	Golden Oriole	Oriolus oriolus	1	1		
_ ●	Red-backed Shrike	Lanius collurio	1	1	1	
_ ●	Great Grey Shrike	Lanius excubitor	1	1	1	1
_ ⊕	Lesser grey shrike*	Lanius minor				▲
_ ●	Jay	Garrulus glandarius	1	1	1	1
_ ●	Magpie	Pica pica	2	2	2	2
_ ●	Jackdaw	Corvus monedula	1	1	1	1
_ ○	Rook	Corvus frugilegus	1	1	1	1

	English	scientific name	S	Su	F	W
_	Carrion Crow	Corvus corone corone	1			1
_ ●	Hooded Crow	Corvus corone coronix	2	2	2	2
_ ●	Raven	Corvus corax	1	1	1	1
_ ●	Starling	Sturnus vulgaris	3	4	4	1
_ ●	House Sparrow	Passer domesticus	1	1	1	1
_ ●	Tree Sparrow	Passer montanus	1	1	1	1
_ ●	Chaffinch	Fringilla coelebs	2	2	2	
_	Brambling	Fringilla montifringilla	1		1	1
_ ●	Serin	Serinus serinus	1	1	1	
_ ●	Greenfinch	Carduelis chloris	2	2	1	
_ ●	Goldfinch	Carduelis carduelis	1	1	1	1
_	Siskin	Carduelis spinus			1	1
_ ●	Linnet	Carduelis cannabina	1	1	1	
_	Twite	Carduelis flavirostris			1	1
_	Redpol*	Carduelis flammea	1			1
_	Crossbill	Loxia curvirostra				
_ ●	Scarlet Rosefinch	Carpodacus erythrinus	2	2		
_ ●	Bullfinch	Pyrrhula pyrrhula	1	1	1	1
_ ●	Hawfinch	Coccothraustes coccothraustes	1	1	1	1
_	Lapland Bunting	Calcarius lapponicus				
_	Snow Bunting	Plectrophenax nivalis				1
_ ●	Yellowhammer	Emberiza citrinella	2	2	2	1
_ ●	Ortolan Bunting	Emberiza hortulana	1	1		
_ ●	Reed Bunting	Emberiza schoeniclus	2	2	2	1
_ ●	Corn Bunting	Miliaria calandra	2	2	2	1

Bijlage 2: Waarnemingen 2007

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokradla - I Spalony	Slonsk Wysokinskiega	Czarnowska Gorka	Zaboczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyca - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - vaste bijenkasten	Porzecze - Uiterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Siekierki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf -Werder	Odermunde Malinow	Labus uiterwaarden Oder	Oderberge Labus	Chlebowo-Masewo veer Oder	Klopot	Slonsk/Klopotowo - oost - dijk	Bogdaniec - bosreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Golzow - Vaassen
Dodaars	Zwergtaucher				x												x													
Fuut	Haubentaucher						x																						x	
Aalscholver	Kormoran	x	x	x	x	x	x		x						x		x							x	x	x		x	x	x
Roerdomp	Rohrdommel																												1	
Kleine zilverreiger	Seidenreiher						2																							
Grote zilverreiger	Silberreiher					x	7																						3	
Blauwe reiger	Fischreiher		x		x	x	x		x						x		x	x				x		x		x		x	x	
Ooievaar	Weißstorch		x		x	x	36		x	x							x				x				16p	65			x	x
Zwarte ooievaar	Schwarzstorch					1	2		1								4	3						1		1	1	1		
Zwarte ibis	Brauner sichler						1																							
Knobbelzwaan	Höckerswan	x	x	x	x	x	280		x								x									x			x	x
Grauwe gans	Graugans					x	x		x																	x				
Bergeend	Brandente	x																												
Wilde eend	Stockente	x	x	x	x	x	x		x								x	x				x		x		x		x	x	x
Krakeend	Schnatterente				x	x	x		x																	x			x	
Slobeend	Löffelente					x	60		x																					
Zomertaling	Knäkente					4p	x		x																	x				
Tafeleend	Tafelente					x	x																			x			10	
Kuifeend	Reiherente																						x			x			1p	
Grote zaagbek	Mittelsäger																					x								
Zeearend	Seeadler						4																						3	
Rode wouw	Roter Milan	x			x	x									x											x		x		x
Zwarte wouw	Schwarzer Milan	x													x					x				x						x
Bruine kiekendief	Rohrweihe	x	x	x	1p	2v	1v										x	x										1	1p	
Blauwe kiekendief	Kornweihe		1v																											
Buizerd	Mäusebussard	x	x	x	x			x				x			x		x			x	x			x	x		x			x
Wespendief	Wespenbussard													1						1										x
Sperwer	Sperber				1				1																					
Havik	Habicht																1													
Torenvalk	Turmfalke	x			x				1														x		x	x		x		x
Boomvalk	Baumfalke	x			1												1													
Kwartelkoning	Wachtelkonig			1			1	2							2			1	3										2	

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokwadia - I Spalony	Slonsk Wysokinskiega	Czarnowska Gorka	Zabczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyce - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - veldje bijenkasten	Porzecze - Uterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Sieleinki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf -Werder	Odermange Mallnow	Lebus uiterwaarden Oder	Oderberge Lebus	Chiebowo-Masewo veer Oder	Klopot	Slonsk/Klopotowo - oost - dijk	Bogdantec - bosreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Golzow - Vaassen
Kwartel	Wachtel		1																											
Fazant	Fasan	x	x		x	x		x				x			x		x	x			x			x		x				x
Waterral	Wasserralle			x			2																							
Kraanvogel	Kranich		x	x	x	x		75	x						x						x		x			49		x		
Porseleinhoen	Tupfelsumpfhuhn																												1	
Waterhoen	Teichhuhn				x																									
Meerkoet	Bläßhuhn					x	x		x																	x			x	
Kraanvogel	Kranich					x	x																							
Scholekster	Austernfischer						x																							
Kleine plevier	Flussregenpfeifer		x																						x				x	
Kievit	Kiebitz	x	x			x	x		x									x								x		x		x
Witgatje	Waldwasserläufer																													
Oeverloper	Flussuferläufer			x			x								x															
Tureluur	Rotschenkel						x		x																				x	
Groenpootruiter	Grünschenkel						3		2																					
Watersnip	Bekassine																									1				
Kokmeeuw	Lachmöwe	x			x	x	x		1600						x		x	x						x					x	x
Stormmeeuw	Sturmmöwe					x	x																						x	
Zwartkopmeeuw	Schwarzkopfmöwe					x																								
Dwergstern	Zwergseeschwalbe						x																						x	
Visdief	Flusseeschwalbe					x	x								x											x			x	
Zwarte stern	Trauerseeschwalbe					x	x								x		>7									x			x	
Witvleugelstern	Weissflügelseeschwalbe					x	x		x																	x			x	
Witwangstern	Weissbartseeschwalbe					x	x																			x			x	
Holenduif	Hohltaube	x																								1				x
Houtduif	Ringeltaube	x	x		x	x	x				x	x			x		x	x		x	x			x		x		x		x
Turkse tortel	Türkentaube	x	x								x													x		x				x
Zomertortel	Turteltaube						x										x													
Koekoek	Kuckuck		x	x	x	x									x		x				x		x	x		x				
Ransuil	Waldohreule		x																x											
Kerkuil	Schleereule				uitw																									
Gierzwaluw	Mauersegler	x	x	x	x	x	x	x							x		x				x			x		x		x		x
Hop	Wiedehopf														1		2				2		1			1				
Halsbandparkiet	Halsbandsittich	x																												
Zwarte specht	Schwarzspecht													x													1	1		

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokradla - I Spalony	Slonsk Wysoknisklega	Czarnowska Gorka	Zabczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyca - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - velde bijenkasten	Porzecze - Uiterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Sieklerki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf - Werder	Odenhange Malinow	Labus uiterwaarden Oder	Oderberge Labus	Chlebowo-Masewo veer Oder	Klopot	Slonsk/Klopotowo - oost - dijk	Blogdaniec - boscreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysoknisklega	Golzow - Vaassen
Groene specht	Grünspecht													x										x						
Grote bonte specht	Buntspecht	x	x		x									x	x		x				x			x		x	5	x		x
Kleine bonte specht	Kleinspecht											1			3											1		3		
Draaihals	Wendehals														1						2			1						
Veldleeuwerik	Feldlerche	x	x				x				x				x					x						x				x
Kuifleeuwerik	Haubenlerche		x																											
Boomleeuwerik	Heidelerche							2							2															
Oeverzwaluw	Uferschwalbe				x																5p									
Boerenzwaluw	Rauchschwalbe	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x					x	x		x				x	x	x				x
Huiszwaluw	Mehlschwalbe	x	x																		x	x		x		186				x
Boompieper	Baumpieper							2							x															
Witte kwikstaart	Bachstelze	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x				x		x					x	x	x	x	x	x		x	x
Gele kwikstaart	Schafstelze		x	x		x	x	x							x		x	x					x			x			x	
Grote gele kwikstaart	Gebirgstelze																								x					
Winterkoning	Zaunkönig		x														x													
Heggenmus	Heckenbraunelle	x	x		x	x											x									x				
Roodborst	Rotkehlchen		x	x	x						x	x					x							x		x	x			
Nachtegaal	Nachtigall		x	x	x	x	x	x			x	x			x		x						x	x		x				
Noordse nachtegaal	Sprosser														2		1													
Gekraagde roodstaart	Gartenrotschwanz	x									1																			
Zwarte roodstaart	Hausrotschwanz	x	x								x																1			
Tapuit	Steinschmatzer									1																				
Paap	Braunkehlchen							1													x									
Roodborsttapuit	Schwarzkehlchen							2																						
Zanglijster	Singdrossel	x	x	x	x	x		x			x	x					x				x			x			x			
Grote lijster	Misteldrossel	x																						x						
Kramsvogel	Wacholderdrossel			x													x	x												
Merel	Amsel	x	x	x	x			x			x				x		x				x	x		x	x	x	3	x		x
Tuinfluiter	Gartengrasmücke	x	x		x	x		x	x						x		x					x		x	x	x		x		
Zwartkop	Mönchsgrasmücke	x	x		x	x		x			x	x			x		x					x	x	x		x	2	x		x
Braamsluiper	Klappergrasmücke	x	x	x	x	x									x		x					x	x	x		x		x		x
Grasmus	Dorngrasmücke	x	x	x	x	x	x	x				x			x		x	x		x		x	x	x	x	x		x		x
Rietzanger	Schilfrohrsanger			x	x	4	x	x							x		x	x				x		x		x		x	x	
Sprinkhaanzanger	Feldschwirl			x	x	2	2												2						x	x		x		
Krekelzanger	Schlagschwirl							1	2					1			1									4		1		

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokradla - I Spalony	Slonsk Wysokinskiega	Czarnowska Gorka	Zaboczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyca - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - valde bijenkasten	Porzecze - Uiterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Siekierki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf - Werder	Odelhange Mallnow	Lebus uiterwaarden Oder	Odelberge Lebus	Chlebowo-Masewo weir Oder	Kopot	Slonsk/Kopotowo - oost - dijk	Bogdaniec - bosreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Golzow - Vaassen
Snor	Rohrschwirl				x												x												2	
Kleine kareklet	Teichrohrsanger			x	x	x	x		x						x		x	x	x			x				x		x		
Bosrietzanger	Sumpfrohrsanger		x	x	x	x	x	x	x						x		x	x				x		x		x		x	x	
Grote kareklet	Drosselrohrsanger			3	5	4			1						3		2	2		1		1		2		x		4		
Spotvogel	Gelbspotter	x	x	x	x	x			x		x	x			x		x				x	x	x	x		x	x	x		x
Fitis	Fitis		x		x	x			x			x		x	x		x					x		x		x	x			
Fluiter	Waldlaubsanger												7	x		5											5	x		
Tjiftjaf	Zilpzalp		x	x	x	x						x			x		x				x	x	x	x		x	x	x		
Goudhaantje	Wintergoldhähnchen															x											x			
Vuurgoudhaantje	Sommergoldhähnchen															2											2			x
Grauwe vliegenvanger	Grauschnäpper		x						x		2			x	x		x									x				
Bonte vliegenvanger	Trauerschnäpper												x														2			
Koolmees	Kohlmeise	x	x	x	x	x						x		x	x		x					x	x	x		x	x	x		x
Zwarte mees	Tannenmeise															x														
Pimpelmees	Blaumeise		x		x	x			x			x			x		x				x	x		x		x	x	x		
Kuifmees	Haubenmeise											x																		
Glanskopmees	Sumpfmeise																										x			
Matkopmees	Weidenmeise								1			1														2				
Staartmees	Schwanzmeise																	x					x							
Baardman	Bartmeise				x																									
Buidelmees	Beutelmeise																									2				
Boomklever	Kleiber		x									x			x												3			
Boomkruiper	Gartenbaumläufer		x						x						x		x										4			
Kortsnavelboomkruiper	Waldbaumläufer											1			1									2						
Grauwe klauwier	Neuntöter	x	1	1	1	1		2						1	2		1	1			5		1	1		12	1	7		x
Klapekster	Raubwürger																									1				
Ekster	Elster	x	x					x							x		x				x		x			x		x		x
Gaal	Eichelhäher	x	x										x								x					x	x			x
Kauw	Dohle	x																								x				x
Bonte kraai	Nebelkrähe	x	x	x	x	x	x	x	x						x		x	x		x		x	x	x	x	x		x	x	x
Zwarte kraai	Rabenkrähe	x																												x
Raaf	Kolkrabe	x						x							6					5						x		x		x
Spreeuw	Star	x	x	x	x	x	x	x							x		x				x		x	x	x	x	x	x		x
Wielewaal	Pirol		x	x	x	x			x					x	5		x			x	x	x	x	x		x	1	x		
Huismus	Haussperling	x	x		x	x					x										x	x	x	x		x				x

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Gozow	Gozow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokrada - I Spalony	Slonsk Wysokinskiega	Czarnowska Golka	Zabczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyce - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - vaste bijenkasten	Porzecze - Uiterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Siekierki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf - Werder	Odernange Mallnow	Lebus uiterwaarden Oder	Oderberge Lebus	Chlebowo-Masewo vaar Oder	Klopot	Slonsk/Klopotowo - oost - dijk	Bogdaniec - bosreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Gozow - Vaassen
Ringmus	Feldsperling		x		x																x	x	x	x		x				
Vink	Buchfink	x	x		x	x					x				x		x				x	x	x	x		x	5	x		x
Kneu	Hänfling		x	x	x	x		x									x			x	x	x	x	x		x		x		
Putter	Stieglitz	x	x		x	x		x			x			x			x				x	x	x	x		x		x		x
Groenling	Grünling	x	x		x	x		x						x	x		x				x	x	x	x	x	x				x
Europese kanarie	Girlitz	x	x							2	2		3									x	2	x		2	1			x
Goudvink	Gimpel															1														
Appelvink	Kernbeißer		x																											
Roodmus	Karmingimpel				3	2		1																		2				
Rietgors	Rohrammer			x		x	x		x						x		x					x	x	x	x	x		x	x	
Ortolaan	Ortolan																			5										
Geelgors	Goldammer	x						x				x		x	x		x	x		x	x		x		x	x		x		x
Grauwe gors	Grauammer		x	x				3						x	x					x	x		x		x	x		x		
Dagtotaal (150 soorten vogels)				**83**					**99**										**96**						**70**				**101**	**42**
Overige waarnemingen																														
Ree	Reh	x		x																								x		x
Wild zwijn	Wildschwein																										sp			
Bunzing	Iltis											ultw																		
Bever	Biber														sp															
Haas	Feldhase														x															
Egel	Braunbrustigel		1																1											
Das	Dachs																				sp									
Groene kikker spec	Laubfrosch			x	x	x	x								x		x	x	x						x	x				
Meerkikker	Seefrosch			x															x											
Gewone pad	Erdkröte		x																											
Bruine kikker	Grasfrosch																										x			
Ringslang	Ringelnatter				3																									
Hazelworm	Blindschleiche														1†		1†										2†			
Roodbuikvuurpad	Rotbauchunke			x															x											
Zandhagedis	Zauneidechse																		1†		v			x						
Hoornaar	Hornisse		x		x	x					x				x		x				x	x	x		x		x			
Veldwesp	Feldwespe																													
Wesp spec	Wespe																			x		x								
Honingbij	Honigbiene																					x	x		x					

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 21 tot en met 26 mei 2007

Temperatuur (° C)		30			32					23										26						32				26
Excursies		Maandag			Dinsdag					Woensdag										Donderdag						Vrijdag				Zaterdag
Soort		Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn informatiecentrum	Mokradla - I Spalony	Slonsk Wysokinskiega	Czarnowska Gorka	Zaboczyn	Slonsk	Gudzisz - Mysla	Reczyca - beek	Namyslz - boscomplex	Porzecze - valdje bijenkasten	Porzecze - Uiterw Oder	Gudzisz - boscomplex	Sieklerki - spoorbrug	Stara Rudnica	Nieschen uiterwaarden	Sachsendorf - Werder	Odeltiange Mallnow	Lebus uiterwaarden Oder	Odeltiergs Lebus	Chlebowo-Masewo veer Oder	Kopot	Slonsk/Kopotowo - oost - dijk	Bogdaniec - bosreservaat	Lemierzyce - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Golzow - Vaassen
Icarusblauwtje	Hauhechel Blauling																				x									
Kleine vuurvlinder	Kleiner Feuerfalter																				x									
Koninginnenpage	Schwalbenschwanz																									x				
Bosbeekjuffer	Blauflügel-Prachtlibelle											x																		
Weidebeekjuffer	Gebänderte-Prachtlibelle					x	x					x										x		x			x			
Veldkrekel	Feldgrille		x	x				x							x		x		x		x	x	x			x				
Gouden tor	Goldglanzender Rozenkäfer																				x					x				
Melkever	Maikäfer																							x						
Wijngaardslak	Weinbergschnecke																				x	x								

Bijlage 3: Waarnemingen 2008

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czarnów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Oderhänge - Malinow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Dodaars	Zwergtaucher				x																					
Fuut	Haubentaucher				x	x				> 40	x				1				x							
Roodhalsfuut	Rothalstaucher					x					3				2											
Geoorde fuut	Schwarzhalstaucher									4																
Aalscholver	Kormoran	x	x		x	x		x		>300	x				x		x		140			x	x			x
Roerdomp	Rohrdommel					2		1									2						1			
Kleine zilverreiger	Seidenreiher					2				x																
Grote zilverreiger	Silberreiher									22	5															
Blauwe reiger	Fischreiher	x	x		x		x	x		x	x		x		5 ex	x		x	x			x	x	x	x	
Ooievaar	Weißstorch	10	x		3			10		x	81				x		x	x	x	x	2				x	x
Zwarte ooievaar	Schwarzstorch			3						4	2				1							3				
Knobbelzwaan	Höckerswan	x			x	x		40		515	x				2p	x			x			x	x	x		
Grauwe gans	Graugans	x			x					x	x				4											
Toendrarietgans	Saatgans									1																
Bergeend	Brandente				x					x	x															
Nijlgans	Nilgans	2			2																					
Wilde eend	Stockente	x	x		x	x	x	x		x	x			x	x			x	x	x	x	x	x			
Krakeend	Schnatterente					x				x					3								x			
Slobeend	Löffelente							x		> 2 p												x	x			
Zomertaling	Knäkente				m3v	x		x		>7 p	x				1							x	x			
Wintertaling	Krickente							x																		
Tafeleend	Tafelente					x		x		x												x	x			
Kuifeend	Reiherente									pr																
Brilduiker	Schellente																		1p4j							
Grote zaagbek	Gansesager				v									1												
Middelste zaagbek	Mittelsager									2																
Zeearend	Seeadler				1	1		3	3	4	2				2 ex				1			3	2			

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czamów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Oderhänge - Mallnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Visarend	Fishadler																									x
Rode wouw	Roter Milan	17													x	x	x	x		x	2				2	4
Zwarte wouw	Schwarzer Milan	1	x				x				1								x						1	
Bruine kiekendief	Rohrweihe	3					x	1 pr	1 v	x	1 v				5 ex	4p				x	1	x			1	
Blauwe kiekendief	Kornweihe	1m																								
Grauwe kiekendief	Wiesenweihe									1 m						5p									1m	
Buizerd	Mäusebussard	73			x					x	x				2	x	x	x	x	x	2p		x	x	3	
Wespendief	Wespenbussard	2					2							1	1				x		2				1	
Sperwer	Sperber	x																								
Havik	Habicht	2																								
Torenvalk	Turmfalke	11	x				x				x					x		x							2	
Boomvalk	Baumfalke	1			1																					
Kwartelkoning	Wachtelkonig					1		1			3		1													
Fazant	Fasan		x		2		x		1		x				1					x						
Waterral	Wasserralle					2				2			1		1								1			
Kraanvogel	Kranich									19	40												x		3	
Grote trap	Grosstrappe																								10	
Waterhoen	Teichhuhn						1																			
Meerkoet	Bläßhuhn					x					x		x		9										x	
Scholekster	Austernfischer	x			pr																					
Bontbekplevier	Sandregenpfeifer									20																
Kievit	Kiebitz	x	x		x			x	x	x	x				5	x	x			x			x			
Steenloper	Stenwalzer									1																
Bonte strandloper	Alpenstrandläufer									17																
Oeverloper	Flussuferläufer				5	pr		pr b																		
Tureluur	Rotschenkel							x		3																
Grutto	Ufeschnepfe									3																
Houtsnip	Waldschnepfe																		1							
Watersnip	Bekassine							x		3 b					x											

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradia I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czamów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Oderhänge - Mallnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Kemphaan	Kampfläufer									1												1				
Kokmeeuw	Lachmöwe	x			x		x	x	x	x	x			x	x			x				x	x			
Stormmeeuw	Sturmmöwe	x																								
Zilvermeeuw	Silbermöwe				x					1 j					x											
Dwergstern	Zwergseeschwalbe				2					x												x				
Visdief	Flusseeschwalbe				x					x						x										
Zwarte stern	Trauerseeschwalbe							x		x													x			
Witvleugelstern	Weissflugelseeschwalbe							x		x													x			
Witwangstern	Weissbartseeschwalbe							x		x													x			
Holenduif	Hohltaube	x	x		3																					
Houtduif	Ringeltaube	x	x	x	x	x	x			x	x	x		x	x			x		x						
Turkse tortel	Türkentaube	x	x												x				x							
Zomertortel	Turteltaube				pr																					
Koekoek	Kuckuck	x	x	x	2	x	x			x	x	x		x	x	x			x				x	x		x
Bosuil	Waldkauz																		x							
Ransuil	Waldohreule					x																				
Kerkuil	Schleiereule	d																								
Gierzwaluw	Mauersegler	x	x			x	x			x	x			x					x	x					x	
Hop	Wiedehopf				1										2					1						
Ijsvogel	Eisvogel		x												1				x							
Zwarte specht	Schwarzspecht																		x							
Groene specht	Grünspecht	x																								
Grote bonte specht	Buntspecht	x	x	x			x				x	x		x								x				
Kleine bonte specht	Kleinspecht		x				1				1				1											
Draaihals	Wendehals																					1				
Veldleeuwerik	Feldlerche	x	x	x					x							x				2	2				x	
Kuifleeuwerik	Haubenlerche																			x						
Boomleeuwerik	Heidelerche			x																	x					
Oeverzwaluw	Uferschwalbe				x				1		71								x		6 n					

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czamów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Gluisko	Sachsendorf Werder	Odermänge - Mailnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Boerenzwaluw	Rauchschwalbe	x	x	x	x	x	x	x	x	x					x	x	x	x	x	x	x	x			x	x
Huiszwaluw	Mehlschwalbe	x	x	x	x	x	x	x			62				x	x	x	x	x	x	x				x	x
Graspieper	Wiesenpieper															x										
Boompieper	Baumpieper																		x		2					
Witte kwikstaart	Bachstelze	x	x		x	x	x	x		x	x			x		x			x	x					x	
Gele kwikstaart	Schafstelze	x	x	x	x	x		x		x	x											x	x		x	
Grote gele kwikstaart	Gebirgstelze					1				1									x							
Winterkoning	Zaunkönig								x			x							x	x						
Roodborst	Rotkehlchen	x	x		x		x					x						x	x							
Nachtegaal	Nachtigall	x	x	x	x	x	x	x			x	x	x	x			x			x	3			2	x	
Noordse nachtegaal	Sprosser					3				x				x	2		x									
Gekraagde roodstaart	Gartenrotschwanz																									
Zwarte roodstaart	Hausrotschwanz	x	x				x	x											x	x	1p					
Tapuit	Steinschmatzer										1															
Paap	Braunkehlchen																				1p					
Roodborsttapuit	Schwarzkehlchen								pr																	
Zanglijster	Singdrossel	x	x								x	x							x	x				x		
Grote lijster	Misteldrossel								1																	
Kramsvogel	Walcholderdrossel	x			x		x			x					x		x			x						
Merel	Amsel	x	x				x				x	x		x	x				x	x						
Tuinfluiter	Gartengrasmücke	x	x	x	2		x				x	x		x	6		x		x							
Sperwergrasmus	Sperberrasmucke				3																1					
Zwartkop	Mönchsgrasmücke	x	x	x	x	x	x	x	1		x	x			2			x	x	x						x
Braamsluiper	Klappergrasmücke		x				2				x				1	x					x					
Grasmus	Dorngrasmücke	x	x	x	x	x	x	x	x		x			x	10	x		x			x					
Rietzanger	Schilfrohrsanger				x	4	x			4	2				12									x		
Sprinkhaanzanger	Feldschwirl									x					5											
Krekelzanger	Schlagschwirl										2				3		1					1				
Snor	Rohrschwirl					3					1				10											

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czamów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Gluisko	Sachsendorf Werder	Oderhänge - Mallnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Kleine karekiet	Teichrohrsanger				x	x	x	x			x		x		20				x			x	x			x
Bosrietzanger	Sumpfrohrsanger				2	x	x				5				13	2			4	x					2	
Grote karekiet	Drosselrohrsanger		x		x	1	x	x			7				1	x	2		x				x			x
Spotvogel	Gelbspotter	x	3		2		x	x			3					x	3	x			1		x			2
Fitis	Fitis		x	x		x	x				x				13		x									
Fluiter	Waldlaubsanger			3			x					x						x	7	x						
Tjiftjaf	Zilpzalp	x	x		2		x				x			x			x		x	x						x
Goudhaantje	Wintergoldhähnchen																		x							
Vuurgoudhaantje	Sommergoldhähnchen											x														
Grauwe vliegenvanger	Grauschnäpper								1			x							x				x			
Bonte vliegenvanger	Trauerschnäpper							x											x							
Koolmees	Kohlmeise	x	x	x	2		x		2		x	x		x	3			x	x	x						x
Zwarte mees	Tannenmeise	x					x		1			x							x							
Pimpelmees	Blaumeise	x	x				x	x			x	x			1	x			x							
Kuifmees	Haubenmeise																		x							
Glanskopmees	Sumpfmeise											x							2							
Matkopmees	Weidenmeise										1				3											
Staartmees	Schwanzmeise										x				2											
Baardman	Bartmeise																									x
Buidelmees	Beutelmeise														2											
Boomklever	Kleiber																		x							
Boomkruiper	Gartenbaumläufer	x	x								x	x							x							
Kortsnavelboomkruiper	Waldbaumläufer																2		x							
Grauwe klauwier	Neuntöter			8	4				1		15			1	3	7			x	x	6					
Klapekster	Raubwürger										1															
Ekster	Elster	x	x								x				1			x			x					
Gaai	Eichelhäher	x	x								x				3			x		x						
Kauw	Dohle	x					x							x				x		x						
Roek	Saatkrähe	x			x													x								

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czarnów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Odermänge - Mailnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Bonte kraai	Nebelkrähe	x	x		x	x			x		x						x	x	x	x				x		
Zwarte kraai	Rabenkrähe	x		x	x	x		x								x		x		x						
Raaf	Kolkrabe	x		1	2				1		1								x	x	1				x	
Spreeuw	Star	x	x	x	x	x	x	x						x	x	x		x		x	x		x		x	x
Wielewaal	Pirol		x		3		x	x	1		x						x			x	x					
Huismus	Haussperling	x	x				x	x			x				x			x	x	x	x				x	x
Ringmus	Feldsperling	x	x			x	x				x				1				x	x	x				x	
Vink	Buchfink	x	x	x	3	x	x	x	x			x			1			x	x	x	x				x	
Kneu	Hänfling	x	x	x	x	x	x	x			x									x	2				x	
Putter	Stieglitz	x	2	x	x	x	x				x			x						x	2				x	
Groenling	Grünling	x	x	x	x	x	x				x									x	x				x	x
Europese kanarie	Girlitz	x	x												x			x		x						
Appelvink	Kernbeißer			x							1	x							x		2					
Roodmus	Karmingimpel						3				3				3	1	4									
Rietgors	Rohrammer				x	x			x	x	x				28										x	x
Ortolaan	Ortolan																			3	1				x	
Geelgors	Goldammer			x	6			x	x		19				4	2		x	x	x	5					
Grauwe gors	Grauammer	x	4	4	10				2		10							x	x	x	x				3	
Dagtotaal (161 soorten vogels)						**108**							**120**				**81**		**69**					**82**		**41**
Overige waarnemingen																										
Ree	Reh	x	x	x	x				x										x	x				x	1	
Edelhert	Rothirsch																		x							
Wild zwijn	Wildschwein																		2							
Bunzing	Iltis	1†																								
Bever	Biber					2													sp							
Beverrat	Biberratte					x																				
Vos	Rotfuchs																		2	1						
Haas	Feldhase				x																					

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czamów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Oderhänge - Mallnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Egel	Braunbrustigel	1†																	1							
Das	Dachs	1†																								
Wasbeerhond	Marderhund																					1†				
Mol	Europaischer Maulwurf			x	x							x														
Eekhoorn	Eichhörnchen											x														
Amerikaanse nerts	Amerikanischer Nertz																		1							
Rosse vleermuis	Grosser Abendsegler												x													
Laatvlieger	Breitflugelfledermaus												x													
Dwergvleermuis	Zwergfledermaus												x													
Groene kikker	Laubfrosch				x	x	x			x	x		x		x	x			x			x	x	x	x	
Meerkikker	Seefrosch					x	x			x			x		x				x							
Gewone pad	Erdkröte														x											
Rugstreeppad	Kreutzkröte					x																				
Bruine kikker	Grasfrosch														x				x							
Ruisvoorn	Rotfeder																		x							
Ringslang	Ringelnatter						4	4	1†	x	1				2†											
Hazelworm	Blindschleiche											1†														
Roodbuikvuurpad	Rotbauchunke					x							x											x		
Zandhagedis	Zauneidechse				1v																x					
Hoornaar	Hornisse			x					x		x				x											
Aardhommel	Erdhummel															x										
Tuinhommel	Gartenhummel			x																						
Steenhommel	Steinhummel			x					x												x					
Wesp ?	Wespe			x																						
Honingbij	Honigbiene			x																	zw					
Icarusblauwtje	Hauhechel Blauling																									
Klein vuurvlindertje	Kleiner Fauerfalter			x																						
Bruine vuurvlinder	Brauner Feuerfalter			x	x																					
Koninngepage	Schwalbenschwanz																		x							

KNNV Epe-Heerde - vogelreis Warta Polen - 25 tot en met 30 mei 2008

Excursies		Zondag					Maandag							Dinsdag				Woensdag		Donderdag					Vrijdag	
Soort	Art	Vaassen - Golzow	Golzow totaal	Am Finkenberg	Nieschen uiterwaarden	Mokradla I Spalony	Kostrzyn infocentrum	Neu America	Czarnów Gorzygo	Slonsk Wysokinskiega	Slonsk dijk	Postomia bosbeek	Nieschen uiterwaarden	Kostrzyn - brug	Swierkocin-Oksa	Notec- Plomykowo	Notec - Slonsk	Gorzow - Drawienski	Drawienski - Glusko	Sachsendorf Werder	Odermänge - Mailnow	Betonpad - Slonsk	Slonsk Wysokinskiega	Nieschen	Buckow en omgeving	Der Beetzsee
Oranjetipje	Aurorafalter			x																						
Citroenvlinder	Zitronenfalter			x																						
Hooibeestje	Kleines Wiesenvögelchen			x	x										x						x					
Bont zandoogje	Waldbrettspiel																		x							
Klein geaderd witje	Raspweissling																									
Bosbeekjuffer	Blauflügel-Prachtlibelle											x														
Weidebeekjuffer	Gebänderte-Prachtlibelle				x	x	x	x			x						x		x							
Platbuik	Plattbauch				x																					
Rode bosmier	Rote Waldameise								x		x															
Veldkrekel	Feldgrille			x					x			x				x			x					x		
Johanneskever	Gartenlaubkäfer			x																						
Gouden tor	Goldglanzender Rozenkäfer						x																			

Vogelreis Warta 2007 en 2008